Torsti Mäkinen

Blandfärs

Del 2

Tankar om hundar, jakt & skytte

© Text Torsti. Foto Torsti & Maud

Hunden

Dess historia

De lärda tvistar mycket om olika aspekter med hunden i nutid, men en sak tycks de vara någotsånär eniga om: Hunddjuren är de mest framgångsrika och genom årmiljonerna som art mest uthålliga rovdjuren. Paleontologerna, de där som pysslar med fossila ben och utifrån dem försöker tolka olika djurarters evolution, åldersbestämmer den äldsta funna köttskärande fossila tanden av en typ som återfinns hos hunddjuren till 248 millioner år. Den satt i ett litet djur av en råttas storlek och vi skulle väl knappast kalla den för hund idag, men det är med sådana små särarter, som variationer i tanduppsättning som paleontologerna arbetar. Större, ur en paleontologisk synvinkel hundliknande rovdjur, fanns redan på dinosauriernas tid och de kunde mycket väl ha haft små dinosaurier på sin meny. Djurgruppen *Canidae*, i vilken hundar, vargar, rävar, schakaler och koyoter ingår, tycks rent vetenskapligt definieras som minst 40 millioner år gammal. Deras framgång bekräftas av att de skaffade sig statusen av ”top predator” (högsta hönset i rovdjursvärlden) i Nord- och Sydamerika, Australien och

norra Eurasien, och endast i Afrika är de underlägsna de större rovdjuren av kattsläktet.

Jag har nyligen läst en paleontologisk bok om hunddjurens utveckling; ”*Dogs, their fossil relatives & evolutionary history*” av Xiaoming Wang & Richard H. Tedford, i förhoppning om att få klarhet i när hunden möjligtvis domesticerades av människan. Även om det i boken förs ett nog så intelligent resonemang om *varför* hunden lät sig domesticeras så ger den ingen information om *när* det skulle ha skett. Andra källor, och nu kommer vi in på kapitlet ”tvistande vetenskapsmän”, uppger allt från 12000 år sedan, till mera än 100000 år sedan. Det är svårt att välja den källa som man skall tro på. Slutsatserna som vetenskapsmännen drar från sin forskning på hundar tycks starkt präglas av en liten, men mycket intressant och uppenbarligen betydelsefull detalj.

En forskare får förmodligen inte dra andra slutsatser av sina observationer än sådana som kan vetenskapligt verifieras på ett eller annat sätt. Ett experiment måste kunna upprepas med samma resultat gång på gång för att vara giltigt, o.s.v. Man kan då fråga sig vad som påverkar forskarens observationsförmåga och de slutsatser han eller hon slutligen drar ur sina observationer. Vi kan ta en allmän DNA expert och sätta denna på att ur hund-DNA försöka spåra sig bakåt i tiden så långt som forskaren anser att det är möjligt. Rent tekniskt skall det väl inte spela någon roll om forskaren överhuvudtaget vet vad en hund är för något, han har ju en specifik DNA-profil för en specifik art att följa. Det här hände nyligen med några finska och kinesiska forskare. De gick bakåt i tiden genom att följa hund-DNA spår och kom till slutsatsen att för så och så många tusen år sedan tämjde kineserna samtidigt flera hundra vargar! Tidigare var det en finsk forskare som genom liknande teknik drog slutsatsen att tamhunden härstammar från endast 4 individer någonstans i fjärran östern. Det är möjligtvis, men bara möjligtvis lite lättare att tro på det sistnämnda. Om den *samarbetade* domesticerade hunden kom till genom en genetisk mutation så är sannolikheten att det hände på flera platser samtidigt liten, men vad vet man om det?

Det som får mig att tvivla på det förstnämnda, att hundratals vargar tämjdes samtidigt, är det faktum att normala vargar inte kan tämjas. De kan göras ”tama” men inte ”tämjas” till ”domesticerade”, dresserbara djur enligt dagens definition. Nu skall ju den vargarten som hunden härstammar ifrån vara utdöd sedan länge och det kan ju hända att den hade en helt annan mentalitet och intelligens än dagens nordliga varg har, men slutsatsen verkar ologisk under alla omständigheter. Jag har fullt sjå att tämja en genetisk helt domesticerad och samarbetvillig rashund och de gamla kineserna skulle alltså bara ha gått ut och, utan någon som helst kunskap om hunddressyr och selektiv avel, fångat in en knippe vilda vargar och över en natt gjort dem till tamdjur! Nej, det sväljer jag inte, det smakar för starkt för min tunga. Någon måste ha snubblat och trasslat in sig i DNA-strängarna en gång för mycket, och i brist på en djupare egen erfarenhet av arten hund inte noterat sitt misstag. Min egen mattelärare sade att ett resultat alltid måste granskas och man måste fråga sig om det är *rimligt*. Ett bra råd tycker jag!

Jag har läst böcker skrivna av forskare som har stor erfarenhet av egna hundar och jag har läst böcker skrivna av hundforskare som inte har någon egen erfarenhet alls av hundar. T.ex. en synnerligen självsäker amerikansk snubbe som kallade sig beteendeforskare och som skrev en märklig bok om hundens relation till människan. Jag började läsa boken och förde snart förvåningens finger till häpnadens mun när jag kom underfund med att han studerat *hundars relationer till människor* huvudsakligen i Zanzibar! Den dominerande religionen i Zanzibar är islam och en muslim får ju inte ens röra vid den ”smutsiga” hunden. Här slutade

Sveriges äldsta hällmålning finns i Ångermanland. Den är mellan 4000 och 6000 år gammal. Här har vi förstärkt färgpigmenten av ockra och djurfett i Photoshop. Arkeologens tolkning av målningen är att högst upp ser vi en hund som arbetar med en älg. Nere finns ytterligare en älg och till höger har väder och vind suddat ut en bild till oigenkännlighet.

jag läsa och brände boken senare på ett bål, det fanns ju annars en risk att irrlärorna oförutsett i framtiden skulle kunna studeras av någon annan som inte hade lika goda kunskaper om Zanzibars religion som jag har. Steget därifrån till att publicera irrlärorna i t.ex. Hundsport skulle kunna vara kort, och sedan tar det inte länge innan en ny ”religion” inom hunderiet har spritt sig. Jag känner mig lite som en korsfarare som räddat hundvärlden från ytterligare en hednisk trosuppfattning.

Raka motsatsen till dylika fantasifoster är böcker skrivna av forskare med stor egen erfarenhet av egna hundar, nordiska exempel är Johan B. Steen och Erik Wilson. Steen, som är professor i zoologi i Norge, skriver om hunden på ett både kompetent och kärleksfullt sätt som man lätt kan ta till sig, då man känner igen hans observationer från sina egna hundar. Etologen Wilson är mera strikt i sin text och håller fast vid de grundläggande vetenskapliga reglerna att inte låta känslor påverka fakta, men de fakta han lägger fram är högst trovärdiga då jag vet att han har mycket stor egen erfarenhet av både jakt- och tjänstehundar och framlagda fakta är inte frampressade av något krav på resultat, som många andra forskare känner att de *måste* visa och därmed sätter trovärdigheten ur spel. Eberhard Trumler, elev hos den välkända etologen Konrad Lorenz, studerade importerade dingos, den australienska vildhundens beteende i ett hägn på sin bakgård, om det nu var i Österrike eller Tyskland låter jag vara osagt. Han hade i alla fall egna vanliga hundar också och det märks mycket väl i texten att hans observationer av experimentdjuren dingon, var nyktra och jordnära, vilket de knappast skulle ha varit om han bara rakt av hade ryckts från universitetsbänken och satts på en observationspost med ordern: *Kolla in det här och skriv ner vad du ser!*

Man kan ge en bit av något material åt en ”standard” forskare och be honom ta fram de viktigaste egenskaperna i materialet. Han kommer att göra det med precision bara genom att använda de standardmetoder han lärt sig på universitet. Vill man ha fram ytterligare egenskaper hos materialet får man vända sig till en specialist på just den typen av material. När det gäller forskning på tänkande varelser som hundar verkar det som om man måste vara specialist på just den varelsen man forskar på, även om det bara handlar om väldigt ytlig forskning. Vill forskaren försöka förstå vad som pågår i huvudet på en stående fågelhund under fågeljakten så måste forskaren själv vara väldigt förtrogen med den här typen av hundar och jakt och alla fågeljaktens hemligheter och finesser, inkluderande bytesdjurets beteende och biotop, annars är han hela tiden bara en hårsmån från att dra helt felaktiga slutsatser.

Därför förmodar jag att paleontologen är av en forskartyp som man gärna kan tro på när det gäller tamhundens ursprung. Det senaste fyndet de har gjort på tamhund tycks vara runt 30000 år gammalt. Det spelar ingen roll om paleontologen som gör det här fyndet har egen hund eller inte, identifieringen och dateringen av skelettdelarna görs med väletablerade metoder som inte kräver känslomässiga band till objektet för att kunna tolkas rätt. Men om den här hundlösa paleontologen skulle försöka göra sig en uppfattning om den fossila hundens sociala relation till den dåvarande stenåldersmänniskan, då tror jag att han nog bör avstå - eller vara beredd på att publicera rappakalja. Min egen misstanke är att forskare ofta är bortskämda med att så fort de öppnar mun så tror media per automatik på vad de säger. Å andra sidan är det ju inte medias uppgift att värdera, bara att förmedla. Det är i läsarens intresse att göra värderingen, något som läsaren ofta förbiser.

Ca. 3000 år gammal hällristning från Norrköpingstrakten. Ingen tvekan om att hunden längst fram användes för vallning och/eller skydd av boskap. Vad boskapen bestod av glömde jag att fråga men man ser både hornbärande och hornlösa djur samt en kalv/killing längst bak.

Det lönar sig heller inte att försöka hitta och fastna vid något trovärdigt årtal för tamhundens uppkomst, det kommer att komma nya bud med jämna mellanrum. Själv vägrar jag att tro att man bara gick ut och tämjde ett knippe vargar och så var det klart med det. Närhelst den första försiktiga förtroendefulla kontakten mellan människa och dåtidens varg skedde, och den kan ha skett många gånger under årtusenden innan det ledde till någon form av samarbete, så måste det sedan ha tagit många hund- och människogenerationer innan den dåvarande vargen blev rent genetiskt domesticerad. Ryska försök att domesticera blåräv visar visserligen att den här processen kan göras mycket kort genom hård selektiv avel, men de som gör selektionen är vetenskapsmän som vet precis vad de pysslar med. Amatörer som provat denna metod inom modern husdjursavel har inte alltid haft samma framgång. Utan att förringa stenåldersmannens intelligens och observationsförmåga har jag svårt att tro att han

tämjde vargen på 5 generationer som ryssarna gjorde med blåräven. Jag tycker förresten rent allmänt att ryssarna gör nyktra studier på hundar. Jag förmodar att det har något att göra med samhälls- likaväl som det meteorologiska klimatet i landet. Det finns en kärvhet i Ryssland som kanske inte tillåter dekadenta utsvävningar i samma utsträckning som vi hänger oss åt i välståndets väst.

Att blåräven kunde domesticeras så snabbt betyder inte att den lika snabbt börjar *samarbeta* med människan, det betyder inte ens att den någonsin kommer att samarbeta med människan. Det betyder bara att den nu kunde på ett vänligt och oskyggt sätt umgås med människan, precis som den blåräv jag hade i barndomen. Kanske krävdes det en genetisk mutation innan den samarbetande hunden blev till?

Jag hade under många år e-post kontakt med en amerikansk biologiforskare som även hade livslång erfarenhet av jakt med egna fågelhundar, vilka han använde som forskningsobjekt på fritiden och efter pensioneringen. Jag återkommer senare till honom, han gjorde ett mycket djupt intryck på mig och Maud men dog tyvärr i cancer för några år sedan. I alla fall; han var en hängiven forskare ända till slutet och jag tror att han skrev de sista raderna från sin sjuksäng.

Han skrev att han skulle vilja forska på möjligheten att hunden och människan har haft så stor nytta av varandra att de har genetiskt utvecklats tillsammans för att förstå varandra. Han menade att det inte kan vara en slump att människan av idag, även en människa utan någon som helst tidigare hunderfarenhet, instinktivt kan läsa en hunds signaler så bra som är fallet, och att det inte kan vara en slump att just hunden av alla djur är så otroligt bra på att instinktivt tolka en människa. Han trodde att då hund och människa har levt ihop så länge så har det naturliga urvalet gynnat människor som kunnat läsa och förstå hunden och vice versa. Personligen har jag mycket lätt att tro på den här teorin. Tänk dig en stenåldersjägare som av slumpen har en naturlig förmåga att samarbeta med sin hund under jakten. Han kommer att vara mera framgångsrik än den som inte kan samarbeta med en hund. Han kommer hem till byn med byte oftare än den som inte kan samarbeta med en hund. Kvinnorna ser naturligtvis det här, precis som de idag lätt upptäcker män som alltid rör sig med mycket pengar. De gängade sig oftare och fick barn med den framgångsrike hundföraren som gav en stadig tillgång till mat och annat som kan utvinnas ur bytesdjur, än med den som inte samarbetade med en hund. Voila´, och vi har fått ett selektivt urval! Samma gäller naturligtvis för stenåldersmannens hundar. De hundar som inte förmådde att samarbeta med honom fick sig en stenyxa i skallen, precis som idag, och åter har vi ett urval som för hunden och människan närmare varandra.

Den här utvecklingen av *samarbetande* domesticerade hundar skedde troligen inte överallt i världen utan där förhållandena för människan var verkligen kärva, t.ex. här uppe hos oss på nordkalotten och där nyttan av samarbete var störst. Arkeologerna menar ju att på vissa platser på jorden var förhållandena så paradisiska att stenåldersmänniskorna knappast arbetade mera än några tiotal timmar i veckan för sitt uppehälle, resten av tiden gick åt till förlustelser och vila. De har säkert haft domesticerade hundar i släptåg men kanske inte samarbetande. Jag har sett massor av halvtama *domesticerade* hundar framför allt i tropikerna. De rör sig i grupper eller ensamma ledigt på gator och torg bland folk och stadens trafik, som om de vore födda till ett urbant samhälle. De är synbarligen helt neutrala till människor men är naturligtvis intresserade av allt avfall människan lämnar efter sig. Jag har på försök kontaktat dem, det gick bra och de visade ingen aggressivitet alls utan snarast en med nyfikenhet blandad

skygghet. Säkert har de fått mera än en spark från människor, alla av dem. Det lär ju också krylla av halvtama vildsvin och rävar i Berlins parker och de har kanske ungefär samma status där som strövhundarna i tropikerna. Trevliga att studera för alla utom de som har dem på sin bakgård. Man skulle kanske på ett sätt kunna kalla dem för ”domesticerade”.

Gråhundsliknande 12000 år gamla kvarlevor av hund har hittats i södra Skandinavien. vlägsna pejlhalsbandet från hunden, ge dessa två moderna krigare varsitt spjut eller pil och båge istället för eldvapen och vi skulle nu kunna skåda ett scenario direkt från stenåldern!

Jag läste nyligen om gathundarna i Moskva, där man i allmänhet ser på hundar som vi nordbor gör; d.v.s. med viss kärlek, vilket dessa hundar naturligtvis har koll på. Där har gathundarna lärt sig att flirta med förbipasserande människor för att få sig en godbit och inte nog med det; vissa hundar studerar sina offer noga för att välja en flörtmetod som fungerar på just den typen av människa! En typ av människa svarar bäst mot lite sorgsna ögon och en vädjande blick medan en annan typ av människa bör attackeras bestämt, gärna med lite underliggande hot; och märk väl att det är samma hund som väljer olika metoder utifrån hur den bedömer offret för tiggeriet. Den här förmågan att läsa människor så väl kan inte bara vara en slump, utan hellre ett resultat av evolutionen. Nu är ju de ryska och tropiska gathundarna av helt olika ursprung. Den tropiska gathunden är en mera slätstruken ”ur-hund”, om man så vill, medan den ryska gathunden ofta är en första eller andra generationens korsning av renrasiga hundar eller t.o.m. renrasig; d.v.s. de har de genetiska förutsättningarna för att bättre förstå och manipulera människan. Det kan ju, då Ryssland knappast har brist på familjetragedier, t.o.m. finnas f.d. brukschampions där som generöst sprider sina av människan för samarbete utvalda gener omkring sig.

Människan lär ha domesticerat 14 olika arter av gräsätare. Nu vet jag inte säkert hur vetenskapen definierar en ”art”, själv kunde jag komma på tio olika ”arter” rakt ur minnet, så förmodligen är 14 en helt möjlig siffra. Men människan har endast domesticerat ett enda rovdjur på ett sådant sätt att den gör betydande ekonomisk nytta för henne - hunden. Katten fångar visserligen möss, vilket är värdefullt för bönder, men det är i stort sett allt som den bidrar med

rent ekonomiskt. Och fångar möss på gården gör den oberoende av om den är tam huskatt eller en halvvild gårdskatt. De flesta av våra husdjur har vi ju tämjt alldeles ”nyligen”, säg under de senaste 6000 åren eller så. Så hur vi än ser på saken så är hunden det djur som vi längst har haft nytta av och samarbetat med. En sak som talar för att hunden har varit det djur som vi lättast kunnat kommunicera med kan vara vårt eget språk. Sista budet jag läste om åldern på vårt språk är 35000 år. Vad som riktigt menas med det vet jag inte, var övergår ett läte eller en variation av läten till att bli ett språk? Har koltrasten ett rikt läte eller ett rikt språk? För att kommunicera med en hund på en nivå som medför samarbete behövs knappast ett ljudspråk, kroppsspråk tillsammans med några ljud räcker väldigt långt. Vi själva behöver dock ett språk för att kunna fantisera, konstruera och interaktivt utvecklas tekniskt och emotionellt. Att vår tekniska utveckling varit så exponentiell de senaste 100 - 200 åren beror förmodligen delvis på att vetenskapen har tillfört oss ständigt nya ord som vi kan använda i vårt språk för att komma vidare i den alltmer komplicerade tekniska och sociala miljön vi omger oss med. Att vi med ett mycket primitivt språk tillsammans med kroppsspråket kunde tidigt göra oss förstådda av hunden, och att vi förstod den, måste betyda att våra basala materiella och sociala behov samt beteendemönster alltid har varit ungefär desamma. Tröskeln mellan dessa två djurarter har med andra ord alltid varit låg.

För inte alls länge sedan trodde vi t.ex. att svalorna och tornseglarna övervintrade i gyttjan på sjöbottnar och lite längre tillbaka ansåg munkarna att uttern var en fisk och därför kunde ätas under fastan… vad berättar det om vår naturliga förståelse för de arterna? Det är ju inte alls omöjligt att vi hade ett primitivt samarbete med hunden långt före vi fick ett utvecklat språk. Komplexiteten i det här samarbetet utvecklades kanske i samma takt som vi själv utvecklade genom språket vår förmåga att intelligent samarbeta människoindivider emellan, ett samarbete som krävs t.ex. vid uppfödning och vallning av boskap och som underlättas oerhört med hjälp av hundar… vad vet jag, men det är intressant att spekulera och fundera kring det.

De tidiga människorna var dock jägare/samlare och gräsätarna var våra bytesdjur, precis som de var bytesdjur för hundarna. Då hundarna till på köpet har ungefär samma sociala struktur som vi människor har så är det kanske inte alls svårt att förstå varför det blev just vi två arter av de mera högt stående djuren som först fattade tycke för varandra till ömsesidig nytta och nöje. Vår närmaste släkting apan blev ju ratad av oss. När så småningom den mänskliga civilisationen blev så avancerad att vi började begrava våra döda vittnade den ibland överdådiga gravsättningen om att vissa personer var mera vördade än andra under sitt liv. Man har också funnit gravar där hundar har blivit begravda med samma överdådighet som annars förekom endast vid begravning av mänskliga hövdingar, eller så blev de gravsatta tillsammans med mänskliga hövdingar. Vad som döljer sig bakom denna stora respekt för vissa hundindivider är väl svårt att säga idag med vetenskaplig korrekthet, men för mig som jägare är det inte svårt att räkna ut att modiga hundindivider på den tiden räddade liv och lem på jägare i mycket större omfattning än idag. Modet, *dådkraften,* hos hunden är ofta kombinerad med god social förmåga och hade den här utomordentliga jaktjycken under många år även gått omkring i stenåldersbyn och gjort sig till med alla, från barn och kvinnor till gamlingar, samt fött och uppfostrat sina valpar i eller i närheten av byn, så är det mera än begripligt att den blev både allmänt förstådd och populär. Sådan social förmåga skapar välvilja och respekt och än idag ges modiga jakthundar i t.ex. Argentina en överdådig begravning och de kan njuta av stor respekt från människorna omkring sig under sitt liv.

Jag är övertygad om att alla högre djur är emotionella i viss grad. Hundar styrs av känslor

och samma gäller människan. Hur emotionella stenåldersmänniskorna var är väl svårt att uppskatta idag. I National Geographic fanns nyligen ett reportage om ett afrikanskt nomadfolk av idag som inte äger mera än det de lätt kan bära med sig. När gruppmedlemmar dör för de inte så stort väsen om det, det är bara sånt som händer, så att säga. Ute på savannen finns det inga krisgrupper, man tar hand om sina känslor själv, och skulle man vara överdrivet känslosam blir man snart irrationell och det naturliga urvalet avlägsnar en snabbt från nomadfolkets genbank. Utifrån detta är det dock svårt dra slutsatser om hur våra nordiska stenåldersmänniskor fungerade emotionellt för 10000 år sedan. Arkeologer får det alltid att låta som att allt liv i forntiden handlade om att dygnet runt dyrka gudar, offra barn och getter och sådant men är det inte det som händer idag också runt om i världen? Kanske är våra liv t.o.m. mera religiöst styrda idag än då, direkt eller indirekt? Åtminstone i USA och arabvärlden åberopar man ju Gud i alla situationer som uppkommer, hur mycket allvar som ligger bakom kan ju diskuteras. Vi kan alltså med fog anta att vi som flockdjur då i forntiden, likaväl som idag, kunde knyta emotionella band till andra flockdjur, men om de då var starkare eller svagare än idag är nog omöjligt att avgöra.

Det är från min synvinkel ganska naturligt att det just var det rovdjuret som med en likartad social struktur hade den bästa emotionella förmågan som tidigast knöts till människan. Soptunnebjörnar har väl alltid funnits och följde troligtvis även i stenåldersmänniskans fotspår och sopade rent på det som människan lämnade efter sig, men lät sig inte domesticeras då de inte är sociala djur. Gräsätarna hade ingen nytta av människan, tvärtom är de ju bytesdjur och håller instinktivt avstånd till alla andra än sina artfränder. Vargen är social men kan inte söka hjälp från eller låta sig dirigeras av människan ens till sin egen nytta (d.v.s. samarbeta) som hunden kan. Eftersom dagens varg inte kan ”domesticeras” till samarbete måste den vargen som hunden härstammar ifrån, och som enligt vetenskapen är utdöd sedan länge, ha varit mentalt annorlunda; mera emotionell, social och intelligent. Kanske hade den vargen liknande skillnader från dagens varg, som vi har skillnader från schimpansen som vi annars delar merparten av vår DNA med? Man kan ju fundera både hit och dit. Jag kommer osökt att tänka på en gång då vi på en båt hade något större problem i maskin och jag och min kollega sökte länge febrilt efter orsaken. Till slut tog vi en kaffe- och rökpaus och kollegan pustade ut och sade med glimten i ögat och ett leende på läpparna: *Jag vet int och du vet int… vem fan skall då veta?*

Men då kan man ju invända som så att: Det finns många moderna människor som inte begriper sig på hunden. Det stämmer och det finns många olika, individuella orsaker till det. En del orsaker kommer jag säkert att skriva om längre fram i den här delen av boken, men medan vi nu är inne på det här om outforskade områden och allmänna spekulationer så skall vi komma ihåg de här ryska rävarna som domesticerades på 5 generationer. Om vi antar att åtminstone vissa grupper av människor har genetiskt utvecklats i symbios med hunden, så att de instinktivt kan kommunicera med den, så måste ju också det motsatta ha skett när vår egen tekniska och ekonomiska utveckling nått så långt att vårt behov av hunden har minskat eller på många håll helt försvunnit. Om papegojhonorna börjar föredra blå-gröna hanar så tar det inte länge innan de röd-gula hanarna har försvunnit ur populationen, så enkelt är det. Nya tider, nya seder, men det anmärkningsvärda med hunden är ju att dess betydelse aldrig upphört helt under de 12000 eller 50000 åren den levt med oss. Hästen kom för kanske 5000 år sedan och ersattes till mycket stor del av först järnhästen 4850 år senare, och därefter i en rasande takt av ytterligare tekniska uppfinningar. Hunden däremot har aldrig haft någon riktig down-period men röner idag som jakt-, sällskaps-, och tjänstehund alltmera popularitet, och

framför allt på tjänstesidan hittar man nästa dagligen nya uppgifter för den, uppgifter som ingen teknik ännu kan utföra lika snabbt, effektivt och ekonomiskt. Trots det kan många grupper av människor idag klara sig alldeles utmärkt utan minsta kännedom om hunden, eller andra djur för den delen, och deras eventuella genetiska arv omfattande instinktiv hundkunskap kan skrumpna ihop som en spindel på en het spisplatta. Vi kallar detta fenomen med ett rätt nytt uttryck för *biologisk analfabetism,* vilket skulle ungefär stå för oförmåga att läsa och förstå naturen.

Salig Peter Moxon, den legendariska brittiska spaniel- och retrievermannen, skriver i sin bok *Gundogs: Training and Field Trials* (ISBN 0 09 134470 0) att det tar bara 3 – 4 generationer av avel på oprövade hundar för att avla bort arbetsförmågan, men tiotals hundgenerationer av hårt avelsarbete för att få in den igen i rasen. Hos människor skulle en naturlig selektion mot hundkunniga individer endast kunna ske där sådan färdighet verkligen kan vara avgörande i vardagslivet, som jaktlusten är för en jakthund. Hos oss här i norden kanske det skedde ända in i modern tideräkning, kanske ända till nutid i vissa speciella folkgrupper. Nu har jag faktiskt inte tänkt föreslå framtida selektiv avel på hundkunniga människor enligt Hitlers rasbiologiska principer, men förståelse för genetikens förunderliga vägar kan kanske hjälpa oss att förstå vår relation till hunden och andra tamdjur. Hur som helst, så länge ingen seriös forskning på området ”*genetisk samevolution mellan hund och människa*” har skett så är allt bara *spekulationer*, och spekulerar gör man där man gärna vill se en *möjlighet*, inte annars. Själv är jag rysligt intresserad av just den här möjligheten.

När vi tittar på hundens närhistoria, några tusen år tillbaka, så stöter vi på diverse intressanta problem. Den allmänna skrivkonsten är ju bara ca 150 – 200 år gammal i västerlandet och längre bak i tiden var det bara vissa människogrupper som tillhörde samhällstoppen som kunde skriva och läsa, ju längre tillbaka, desto smalare blir den skriv- och läskunniga toppen. De som berättade om forna hundar är alltså de som inte behövde hundar för sitt uppehälle! Det är lite som att läsa om bilar i en del s.k. biltidningar, man får en storstadsvinkling på testbilarna, gjorda av folk som lika väl kan ta tunnelbanan eller bussen till jobbet. Tar man en så-

William Arkwright som skapade den moderna pointern runt förra sekelskiftet hittade vid sina efterforskningar möjliga förfäder i mellanöstern så långt tillbaka i tiden som 2000 år. Men inte ens han själv var helt säker på dessa källor.

dan för stads- och motorvägstrafik topprankad bil ut på landet så trillar det av plastbitar och andra delar för värdet av en mindre förmögenhet i första bästa snödriva eller skogsväg.

Det som skrevs om hundar förr handlar mycket om hundar som användes för ”sport”; som ett exempel till rekreationsjakt för överklassen. William Arkwright, den moderna pointerns skapare, ägnade 9 år av sitt liv till att forska i pointerns och andra fågelhundars historia. Han reste runt Europa och lärde sig nya språk för att kunna läsa all tillgänglig litteratur i ämnet. Litteraturen han plöjde igenom omfattade mera än 200 böcker, varav den äldsta tycks ha varit från 900 talet. Ändå beskriver han i sin bok *The pointer and His Predecessors* (1906) hur han gång efter annan körde huvudet i väggen, avslöjade felaktigheter och rena bedrägerier i böckerna, och mycket av informationen han fick fram hamnade på ”soptippen”, som han själv beskriver det. Man skall heller inte bortse från möjligheten att innehållet i gammal litteratur, precis som i mycket av den moderna litteraturen, styrs eller begränsas av det som är politiskt korrekt för dagen, d.v.s. vad man möjligtvis får skriva utan allvarliga påföljder. För 500 år sedan kunde allvarliga påföljder av ett för tiden felaktigt budskap vara betydligt vanligare än vad de i allmänhet är idag.

Det som skulle intressera mig mest är forna berättelser och tankar om hundar dokumenterade av folkgrupper som verkligen var starkt beroende av hunden i vardagen. Jag kan tänka mig att så var fallet runt hela nordkalotten, men vi som bodde här uppe kunde ju varken skriva eller läsa, inte ens de mäktiga vikingarna som plundrade, brände och våldtog halva Europa kunde annat än att knacka in lite korta runor i stenblock. Från bronsåldern och stenåldern har vi här i norden dock en del material i form av hällristningar och hällmålningar. Här hittar vi hundar som ställer älg och vildsvin och vallar boskap. Det gjorde de kanske över hela övriga Europa. Det som inte går att få fram men som skulle vara mycket intressant, är; hur betraktades de hundar som levde med människorna på gränsen där människan precis kan leva, som under vår stenålder strax efter istiden? Vad hade man då för attityd till sina hundar? Många av dagens hundägare har sina hundar t.o.m. i sängen och med dagens syn på hundar så är det inget märkvärdigt med det. Övernattar man i någon dragig och kall jaktkoja så är hunden en utmärkt kamin under fällen och det är ju som så att när man låter en hund komma så nära sig så är det svårt att behålla en överlägsen attityd mot den. Medeltidens och senare adel hade ju ofta speciella tjänare som skötte, tränade och förde hundarna, men det var ju inte dessa tjänare som skrev om och dokumenterade dåtidens hundar utan adeln själv som ofta inte hade någon riktigt nära kontakt med dem, fast en del undantag fanns ju. Ofta finner man i gamla böcker den skoningslösa, föraktfulla attityden som författaren hade mot (sport-) jakthundar som uppvisade minsta fel. Den finner man för övrigt ibland även idag hos vem som helst, snickare, greve eller direktör spelar ingen roll. Men stenåldershundens sociala roll och status lär bli höljd i dunkel, om man inte ännu idag kan hitta den hos de gamla ursprungsfolken runt nordkalotten. Kanske finns den redan dokumenterad i någon bok som man kan snubbla över vilken dag som helst. För min egen del hoppas jag att den boken inte är skriven på ryska, det språket kan jag ”nada” av.

Fotnot: Efter att detta skrevs har det kommit ut en utmärkt bok: ”How the dog became the dog” av Mark Derr. Här finns det mesta av den information jag efterlyst i sista kapitlet.

Hunden på Internet

En av de intressantare upptäckter jag gjort om den nutida hundens förhållande till människan handlar om hur den ofta diskuteras på internet. Några år efter att vi fått vår tredje hund, ca 1996, kom vi ut på det då rätt så primitiva Internet och började söka internationell hundkunskap. På den här tiden hade vi redan gått flera kurser på Hundskolan i Sollefteå. Snart hittade vi några diskussionsforum och valde att gå med på en stor diskussionslista där mest dressyr av stående fågelhundar, spaniels och retrievers behandlades. Listan ägdes och modererades av en rätt så stöddig jänkare och de flesta listmedlemmarna var från USA men en del också från UK, Kanada, NZ och Australien. Jag noterade ganska snabbt att listmedlemmarna kunde grovt delas i tre olika grupper; de som var för eldressyr (dressyr med elhalsband), de som var mot eldressyr och slutligen de som var likgiltiga för hur de dresserade hunden bara det gav resultat.

Moderatorn, Mr. B., var väldigt mycket för eldressyr. Det visade sig snart att han tyckte att alla andra också skulle vara det. Jag döpte honom snart till ”Julius Cesar” i mitt stilla sinne, då det visade sig att han hade samma doktrin som Cesar: *Den som inte är med mig är emot mig!* Det bildades snart en liten anti-el grupp otrogna mot Julius… förlåt, Mr. B., och Maud och jag kom att tillhöra den här gruppen. De andra i anti-el gruppen var pointer- och setteruppfödaren Derry Argue från Skottland, biologiforskaren och fågelhundsmannen med bl.a. strävhårsvorsthe Clement Walton eller ”Cj” som han kallade sig från Maine, USA. Med var också ”Sir William” från troligen USA eller UK (jag blev aldrig riktigt klar över hans nationalitet, han var en mästare i att dela med sig, utan att egentligen dela med *av sig*), Stu West, Wisconsin, uppfödare av ”pointing labradors”, alltså för fågel stående labradorer, och några professionella uppfödare av stående hundar och retrievers, samt en del jaktarrangörer och outfitters med egna hundar. Från Australien fanns boskapshandlaren Don med spaniels och korthårsvorsthe. Från Kanada Craig Koshyk, jägare, jakt- och hundfotograf, konstnär och skribent. Vi försökte föra en vettig diskussion bland hundratals, kanske tusentals andra med en otrolig uppsjö av olika träningsuppslag, men den här moderatorn Mr. B. lade sig alltid i diskussionen när vi visade avoghet mot eldressyr. Det var inte direkt några hövliga påpekanden han kom med utan man kunde skönja ett lätt vansinne, glödande ögon och ett ymnigt salivflöde i hans texter. Vi gjorde naturligtvis allt vi kunde för att med helt sakliga argument späda på hans urusla humör och höga testosteron/adrenalinproduktion, det sistnämnda kan i mycket höga doser slå ut hjärtat och det var naturligtvis något vi gick och hoppades på. En betydande del av de amerikanska listmedlemmarna var dock för eldressyr och jag förmodar att det stödet gav honom den nödvändiga kraften för att avstå från att självantända och helt gå upp i rök.

Jag minns inte längre exakt hur saker och ting förlöpte, dessutom var min engelska rätt så rostig på den tiden och jag var väl ”lillgrabben” i det här anti-el gänget som mest bestod av hundproffs, men plötsligt blev det helt tyst från de andra medlemmarna i min grupp. Jag visste inte vad som hade hänt men förstod att de var innerligt trötta på Jesus Kristus ersättare här på jorden. Sen, kanske efter en dryg vecka eller två fick vi ett mail från Derry där han bad oss logga in på en ny diskussionslista som hade skapats. Vi gjorde så, det var en helt privat och sluten lista som Sir William hade satt upp och som finansierades med medlemmarnas donationer. Det kostar ju att hyra plats på och administrera en server och på den tiden var det nog inte lika billigt och enkelt som idag. Det här var en riktigt lyckad snilleblixt, nya medlemmar togs in endast på rekommendation från gamla medlemmar och det totala antalet översteg nog aldrig 200. Åtminstone 20 av dessa försörjde sig helt och hållet på jakt

och jakthundar, mest stående fågelhundar och därutöver fanns en del mycket kunniga hundgubbar och damer, även lite tjänstehundsfolk. Kanske hälften av medlemmarna var s.k. ”lurkers” (”smygtittare”), alltså sådana som bara läste inläggen för att lära sig, men bidrog inte till diskussionen annat än någon enstaka gång, om alls. För Maud och mig var ju det här ”Bingo” då det inträffade under en tid då vi febrilt sög i oss all hundkunskap vi kunde få tag i. Då alla vildhjärnor och självhävdare nu var bortsållade och den sociala kamp som fanns kvar i diskussionerna var av en vänlig och ofta mycket humoristisk natur, samt det faktum att Maud och jag var de medlemmar som kanske hade minst erfarenhet av hundar, kunde vi nu formligen ösa ur kunskapens källa. De som diskuterade var djupt intresserade av jakthundens innersta väsen och var beredda att diskutera ämnet på samma plan med övriga listmedlemmar, oberoende av skillnader i kunskapsnivå och erfarenhet. Udda idéer förkastades inte utan föregående sakliga, faktabaserade diskussioner och några heliga ”religioner” fanns inte heller i egentlig bemärkelse. Den raka motsatsen till denna diskussionslista fanns senare under några korta veckor i Sverige. Man skulle där kunna diskutera engelsk setter. Jag minns inte vad den hette men jag minns att det brann i den listan som i ett lager bomullskrut, d.v.s. flamfronten rörde sig med ca 8000 m/s och så var det bara aska kvar av diskussionsdeltagarna och listan försvann. Då det för alla var mycket viktigare att *få rätt* än att *ha rätt* så blev det såhär… Jag brukar säga att trots att det bästa hos människan är hunden, så väcker hunden ibland det sämsta hos människan.

Det var i alla fall på den privata internationella listan som vi började se den där internationella röda tråden, ”*den slutgiltiga sanningen om hundfostran och dressyr*”, som jag nämnde i början av boken. Kanske låter det i vissa öron som en fantastisk upptäckt men så är inte alls fallet. Jag har inte forskat alls i träningsmetodernas utveckling under gångna århundraden, men i några brittiska böcker om jakthundar finns en del beskrivet om hunddressyrens modernisering. Peter Moxon lovprisar en brittisk general W.N. Hutchinson, som var en hängiven jägare och älskade hästar, hundar och alla andra djur, och som fann en del av 1800-talets brittiska dressyrmetoder synnerligen motbjudande. Han upptäckte att hundar inte bara kan tränas med mjuka metoder utan också att träningen därigenom blir oerhört mycket effektivare och att den färdiga hunden blir mera hängiven sitt arbete. Vi skall veta att i det ”moderna” förflutna var behandlingen och dressyren av hundar vedervärdig i vissa kretsar. Även i Sverige dresserades tjänstehundar med metoder som jag inte ens vill beskriva här (för ca 100 år sedan och längre tillbaka). Jag har också hört ett trovärdigt vittnesmål från en ort i Finland där man ansåg att en bra stövare skulle var tuff, hård och aggressiv och följaktligen avlade man fram stövare som var så aggressiva att de till slut inte gick att handha. Behandlingen av hundarna var troligtvis därefter…

Hutchinson gav ut sin bok *Dog Breaking* 1849 och det var väl i de tidevarven som de första stående fågelhundarna började importeras till norden. Om jag tolkar mina svenska och norska källor om hundimport rätt så måste Hutchinson nya dressyrmetoder ha kommit ut ganska samtidigt. Redan i början av 1900 talet skriver den norska jägaren C.M. Pay om hunddressyr och förståelse för hunden på ett sätt som knappast skiljer sig så mycket från dagens dressyr av och syn på stående fågelhundar. Skotten Derry Argue, som producerat en del videon och en bok om uppfödning och träning av brittiska stående hundar, och som gick i lära hos den legendariska Irländsk Setter uppfödaren John Nash, använde metoder som han menade att var gamla och i mina moderna ögon helt acceptabla. Därför har jag lätt att tro att även i det Brittiska Imperiet användes många olika dressyrmetoder, då general Hutchinson svårligen skulle ha sett ned på det som Derry visar i sina filmer. Även Peter Moxon och den

Irländske spanielmannen Victor McDevitt nämner på 1990-talet redskap som bitar av rör och plastslangar, piskor och andra tortyrredskap som något som **inte** har att göra med dressyr av hundar. Moxon säger också i sin bok (första upplagan 1952) att det finns s.k. ”die hards”, stockkonservativa, som aldrig ger upp sin lära, men att de minskar snabbt när nya generationer yrkesjägare, dressörer och sportjägare växer upp. Men nu har vi bara tittat på de mer eller mindre professionella forna dressörerna och endast i ett land. Söker vi den slutgiltiga röran i hunddressyren på amatörnivå så skall vi absolut bege oss till USA. Det är egentligen ganska naturligt och följdriktigt att man finner den där, då det också var de som skapade den absoluta merparten av patronsoppan på jaktvapensidan. Men precis som på jaktvapensidan behöver vi inte förvirra oss själva genom att ingående studera det som olika amatörer kokar ihop av grodlår, mormors nyckelben och fladdermusblod i en häxgryta, utan kan försöka finna kunskap där verkliga, inte inbillade, resultat räknas, d.v.s. bland de professionella dressörerna och seriösa ”sportsmän” runt världen. Och då hamnar vi tillbaka på den här lilla privata, internationella diskussionslistan igen, tillsammans med det som vi lärde oss på Hundskolan i Sollefteå.

Efter ett antal år av diskussioner, där inlärning av fackspråket ”fågelhund-engelska” som kan vara olika i olika delar av den anglosaxiska världen var för mig en synnerligen viktig del, tillsammans med försök att förstå de olika kulturerna som representerades på diskussionslistan, började en intressant bild av dressyrmetoder och syn på hundar att träda fram. Det visade sig, om vi för stunden bortser från hundens nedärvda arbetsförmåga, att grundbulten för framgång med arbetande hundar av alla olika slag runt hela klotet är *lydnad och ledarskap.* I början av boken skrev jag om alla de olika ”religioner” inom hunderiet, som Maud och jag stötte på under den första tiden av vår karriär som hundägare och som till en början förvirrade oss oerhört. Sedan såg vi ”ljuset” på Hundskolan i Sollefteå och nu efter många år av diskussioner på internet visade det sig att samma talgdagg lyser över alla seriösa dressörer över hela världen. Hunden vill ha kommunikation på sina egna villkor, inte på villkor som skapats av människans fantasi och som den inte förstår. Så nu har jag ”funnit sanningen” och skulle vara mäkta stolt över det om det inte fanns ett, troligen orientaliskt, ordspråk som säger ungefär så här: *När du har hittat en man som säger sig ha funnit sanningen – skynda dig fort därifrån!*

Ledarskapet v.s. arvet

Därmed har jag kommit till en punkt där jag behöver förklara saker och ting lite närmare, då det finns miljoner politiskt korrekta hundägare runt världen som anser sig ha god lydnad och kontakt med sin hund, utan det här ”förhatliga” *ledarskapet*, men med hjälp av hundpsykologi, klicker och godisdressyr och som nu reser ragg över hela ryggen, visar tänder, morrar och börjar planera för min hudflängning. Det är ju som så att hunden och dressyren av den lockar till sig en massa tänkare varav alla inte tillhör de främsta. Det är en massa andra saker och företeelser i samhället, inte bara djuren, som också gör det. Nästan dagligen ser man TV-intervjuer om något ämne med människor på gatan eller i TV-soffan, och svaren vittnar om att man kan dela upp *de intervjuoffer som har en bestämd åsikt* om det aktuella ämnet i två huvudsakliga grupper, nämligen; de som försöker sätta sig in i ämnet med empati och kunskap, och de som överhuvudtaget inte ens försöker, utan bara ser på saken ur sin egen helt personliga synvinkel, vilken ofta kan enbart handla om att framstå så politiskt korrekt som möjligt inför allmänheten. Den här sista gruppen är den mest högljudda, de reagerar ofta instinktivt, kompulsivt och utan kritik på stimuli som Pavlovs hundar, vilket kan få den intet ont anande och oskuldsfulla tittaren/lyssnaren att tro att livet är enkelt. Det är det inte!

Hunden lurar oss. Den gör det inte medvetet, men då vi har en så naturlig ömsesidig basal förståelse för varandra så luras vi mycket lätt att tro att hunden är en liten människa. Det sade även den nyss nämnde och välkända Ivan Pavlov som kallade hunden för just ”liten människa”. Men han gjorde det knappast i avsikt att höja hunden till människans nivå, utan för att han upptäckte så många beteendemässiga likheter mellan dessa två djurarter. Det gör att de flesta av oss, och även jag som just nu ger mig ut för att vara budbärare av den ”slutliga sanningen om hundar”, låter mig luras varje dag, flera gånger om dagen av just hundar. Vi har också förmänskligat andra djur som delfinen och sagt bland mycket annat att de är så ”lättlärda”. Jag har sett vilda delfiner, framför allt på Stilla Havet utanför Latinamerikas kust. De flesta lastfartyg är för snabba för att delfinerna skall haka på men ibland ligger man och slökör för att inte komma före utsatt tid till en hamn. Kör man 9 -10 knop eller helst långsammare, så orkar delfinstimmen hänga med ett fartyg en stund. Jag vet inte varför de gör det, kanske är fartyget en jättedelfin för dem, men de simmar mycket nära fören och bulben, leker och hoppar och har sig, parhopp, Mollbergare och de flesta andra konster man ser i delfinarier, men kom nu ihåg att det här handlar om helt vilda delfiner! Om vi tittar på olika sporter med våra tamhästar, framför allt dressyrridning, så kan det se väldigt fint ut med alla konstiga rörelsemönster man har ”lärt” hästen att göra. Det lilla jag har förstått av den sporten så handlar det inte om att ”lära” hästen någonting, utan om att förfina naturliga rörelser och att få hästen att göra dem på den lydnad som man fått genom att skapa förtroende och ett gott ledarskap över hästen.

Samma sak gäller för hunden, vi får den genom ledarskap att på kommando utföra saker som den redan kan. Vår första hund Birdie och andra hund Springer levde ihop under några år. Birdie blev Springers stora förebild och hjälte och de lekte ofta vilda lekar ihop. En gång stod jag och videofilmade dem medan de sprang runt efter varandra på gården. Plötslig, från full fart låg Springer flat på backen utan att röra ett hårstrå, vilket är en underkastelsesignal. Det här gick så fort att jag inte kunde uppfatta vad som hände ens när jag tittade på bandet i normal hastighet. När jag tittade på händelsen bildruta för bildruta såg jag att Birdie, i full fart, gjorde ett litet kast med kroppen mot Springer som i sin tur kastade sig i backen mellan två bildrutor! Jag har för mig att den här videokameran tog 25 bilder per sekund så det här ”läggandet” är det snabbaste jag sett under mina 20 rika år med hund. Visserligen var Springer en mycket dresserbar hund som lade sig blixtsnabbt även på mitt kommando, men för att få henne att prestera maximalt behövdes det tydligen ett äkta hundkommando från en annan hund. Uppenbarligen hade Birdie sagt något i stil med att ”nu är det nog” eller så hade Springer signalerat på något sätt att hon ifrågasatte Birdies ledarskap vilket med kroppsspråk ögonblickligen korrigerades av Birdie. Mycket riktigt så stod Birdie bråkdelar av en sekund efter att Springer kastat sig i backen, stolt med högt buret huvud och hög svans och tittade långt bort i fjärran, som en segrande Vikingahövding skådar ut över slagfältet, faktiskt.

Hundar är mycket tydliga i sin kommunikation, de förmänskligar inte varandra och samma gäller väl andra flockdjur också. Maud hade en nordsvensk märr Tamara, som var född till ledarhäst. Varje gång Tamara sattes i en ny hästflock gick hon först runt och piskade upp de andra hästarna i flocken för att tala om att nu var det hon som satte dagordningen. Sedan var den saken klar och lugn och frid rådde så länge hon var kvar i flocken. Tamara var helt tydlig med sitt budskap från första ögonblicket och därför uppstod aldrig några av tveksamheter eller konflikter i den flocken medan hon var där. Men Tamara kunde också underkasta sig vid behov. Hon var med människor en snäll och trygg häst men kunde gärna vara rätt busig när tillfälle gavs. Själv är jag ingen stor hästmänniska, för mig är en häst en tingest som

bits med ena ändan, sparkas med den andra och är obekväm på mitten. Jag red nog Tamara ibland men hon var ingen cowboyhäst på det viset att man halvsovande kunde rida in i solnedgången med henne, medan hon själv höll anvisad kurs och fart. Man fick hela tiden styra upp henne för annars bar det av till första bästa gröna fläck och där stannade hon, hon skulle nämligen äta hela tiden. En gång hade jag fått order att hämta henne i hagen när hovslagaren skulle komma under dagen. Jag gick till hagen och försökte få en grimma på henne men just då behagade hon vara på ett extra busigt humör. Hon kastade med huvudet, backade undan, frustade och bar sig åt som en pajas. Till slut tappade jag humöret helt och hållet, röt åt henne att stå stilla och sopade till henne i bröstet med knytnäven. Själva slaget lär väl inte ha känts mycket på ca 500 – 600 kilogram häst, utan det som kändes mycket mera var nog min förändrade attityd och det faktum att jag nu blev mycket tydlig i mitt sätt. Plötsligt stod hon till min egen häpnad blickstilla och lät mig sätta grimman på henne, och på vägen till stallet gick hon hur snällt som helst, istället för att som vanligt försöka dra mig åt alla håll utom dit jag ville att vi skulle gå. Jag hade just den här gången talat till henne som en ledare, d.v.s. *tydligt*. Då jag i brist på intresse inte orkade upprätthålla det här momentana ledarskapet fortsatte hon att busa med mig även efter den här händelsen.

Och det är här som vi missar i vårt umgänge med hunden. Eftersom vi förmänskligar hunden så gärna försöker vi förhandla med den som om den vore en människa. Men hundar förstår inte förhandlingsteknik, för dem finns bara ”Ja” eller ”Nej”. Vår basala, medfödda förståelse för hundens signaler och beteende får oss att tro att hunden är mera ”mänsklig” än vad den är. Vi kanske t.o.m. frestas att behandla den som ett litet barn, det här är inte alls ovanligt i vissa hundägarkretsar. En sådan extrem behandling berövar hunden tryggheten och självkänslan. Den vet inte vem den är, var den är i flocken, om den har en ledare eller om den måste ta hand om flockens alla sociala plikter och skyldigheter själv, vilket den kanske inte mentalt är stark nog för. Mycket riktigt, i de här kretsarna hittar man de flesta s.k. problemhundar.

Ledarskapet är livsviktigt för hunden. En vild flock är för sin överlevnad helt beroende av ett gott ledarskap och det här sitter djupt i generna på hunden. Den antigen söker hela tiden efter en ledare, testar en befintlig ledares styrka, eller vid behov och efter förmåga försöker ta ledarskapet själv. Om en mentalt svag hund inte har en ledare blir den stressad. Symptomen varierar med hundens temperament, nervkonstitution, skärpa och andra mentala egenskaper och kan visa sig i form av olika överslagshandlingar som aggression eller bara i ett ständigt salivflöde, ofta kombinerad med en blick som är flackande och rent ut av ointelligent inför ett mänskligt öga. En sådan hund utsätts i praktiken för kontinuerlig djurplågeri även om det rent juridiskt inte uppfattas så. Faktum är att den absoluta majoriteten av allt djurplågeri mot hund utförs på det här sättet. Våra djurskyddsmyndigheter har i allmänhet ingen specialutbildning på det här området utan tittar enbart till tekniska detaljer. Men jag kan lova att en hund hellre bor i en ihålig trädstam och dyker i soptunnor tillsammans med en lodis (förväxla inte med knarkare och alkisar) som är en trygg och fast ledare som förstår hunden och dess behov med empati, än i en lyxvilla och äter gåslever ur en silverskål, sover i en säng bäddad med siden, om ”ledaren” är en halvhysterisk, självupptagen, egocentrisk Beverly Hills-kärring som har lika mycket överflöd av pengar och glamour som hon har underskott av hjärna med åtföljande brist på självkritik och empati. För säkerhets skull måste jag klargöra att med ”empati” menar jag ”förmåga att sätta sig in i en annan varelses situation”, det kan nämligen finnas många olika tolkningar av ordet.

I alla fall, sådan här Beverly Hills-människor och alla wannabes, har ofta skapat sig en helt

egen verklighet av hur livet är, hur människor och djur fungerar och fan ta den som försöker säga något annat eller än värre, ändra på det. Jag såg för många år sedan en intressant ”hundpsykologi-dokusåpa” i England. Det var en av dessa verkligen fashionabla hundpsykologer som gjorde en TV-show av hur han fixade problem med både överklassens och arbetarklassen hundar. Då kundernas hussar och mattar troligen betalade mycket dyrt för behandlingen så var han ju tvungen att vara:

1. Utomordentligt trevlig, charmig och välklädd.

2. Få hundägaren att tro att problemet inte berodde på henne.

3. Presentera en genial lösning på ett problem som hade en komplexitet stor nog att svara mot psykologens rykte om att var en utomordentligt högt utbildad och skicklig djurterapeut.

Jag träffade en gång själv en sådan potentiell ”patient” för hundpsykologen med vidhängande husse i snöre på gatan. Vi blev och prata en stund då jag kände personen ganska väl. Han beklagade sig över att han aldrig hade lyckats lära hunden något som helst vettigt, inte ens ett ”sitt” kommando. Jag anade att den här personen var helt obildad vad hundar beträffar, fast han var en underbart skicklig kock och dessutom ett datasnille, så någon hjärna att tänka med saknade han definitivt inte. Hunden kände jag dock inte alls så jag bad att få kopplet. Jag gav hunden ett bestämt ”sitt” kommando och en liten knyck uppåt i kopplet. Hunden satte sig blixtsnabbt vid min sida. Jag gick igen några steg med hunden och kommenderade ”sitt” men nu utan koppelkorrigering. Åter satte sig hunden blixtsnabbt vid min sida. Även om hundar lär sig mycket snabbt förstod jag att den här hunden redan kunde kommandot ”sitt”. Det var uppenbart att ägaren hade lyckats lära hunden ”sitt” kommandots betydelse på något vis, men han hade inte ledarskap nog att få hunden att lyda honom. ”*Do not train what you can not enforce*” säger man i Amerika; d.v.s. ”Träna inte sådant som du inte är i makt att upprätthålla”. I det här aktuella fallet var hunden mentalt stark och lugn nog att ha hand om ledarskapet över ekipaget så jag tror inte att det här handlade om någon värre form av djurplågeri, men från hundens snabba respons på mitt kommando så tror jag att de två skulle ha haft det bra mycket roligare ihop om ägaren kunnat förmå sig själv att ge upp sina egocentriska tankar och på allvar försöka se på livet ur en hunds synpunkt, åtminstone en stund varje dag.

Men tillbaka till den här engelska psykologen. Jag snubblade över hans bok i London och köpte den. Den var på sitt sätt fantastisk läsning. Han skrev ett avsnitt om en massa olika ”fall” som han hade löst på något vidunderligt sätt. ”Ledarskap” kunde han ju inte ens nämna, det var ett fult ord i de kretsar varifrån många av hans kunder kom; den kultiverade överklassen, showvärlden och resten av fåfängans marknad. Det kunde t.ex. handla om oaktiverade hundar, som i sin desperation över att inte få göra något tillsammans med ägaren hade helt maniskt börjat jaga solkatter i lägenheten. Lösningen som presenterades av psykologen kunde vara något så oortodoxt som att göra förändringar i själva lägenheten, istället för att förklara för ägaren att brist på aktivitet och ledarskap hade gjort hunden stressad och att det var ägarens skyldighet att se till att hunden får både kroppslig och mental stimulans varje dag. Men affärsidén för psykologen gick helt klart ut på att alla lösningar måste vara sådana att de inte orsakade extra dagligt besvär för hundägaren. För min del har jag oerhört svårt att förstå att sådant här kan förekomma, att det verkligen finns sådana världar där det här förekommer och jag förstår heller inte varför den här typen av verksamhet inte går under allmänt åtal! Det handlar ju om ren och skär kvacksalveriverksamhet, bedrägeri och lurendrejeri för att inte tala om djurplågeri!

Samtidigt förbjöd detta land (och hela EU) svanskupering av några jakthundsraser som med 100 % säkerhet slår sönder en okuperad svans redan den första jaktsäsongen och vilken sedan aldrig kommer att läkas helt utan kommer att plåga både hunden och ägaren under hela hundens livstid. Den sammanlagda mentala plågan för hundar som saknar en bra ledare är obeskrivligt mycket större än den helt obetydliga smärtan som en nyfödd valp eventuellt känner av en svanskupering, likafullt är det förstnämnda djurplågeriet helt legalt och så politiskt korrekt att djurvännerna hurrar åt det; man utövar ju inte ”förhatligt” ledarskapet över hunden, medan det sistnämnda inte bara är illegalt utan även så politiskt inkorrekt att det i det avseendet endast kan överträffas av t.ex. en Sverigedemokrat som Sveriges statsminister. Även om jag rent generellt är stark motståndare till eldressyr så ser jag nu och då fall där användningen av elhalsband under vissa förutsättningar skulle vara *oerhört mycket bättre för hundindividen än att inte använda det*. Men även här har myndigheterna fullständigt åsidosatt dokumenterade fakta och gått på politisk korrekthet istället. Jag kan inte låta bli att travestera en svensk amiral som ondgjorde sig över den Kungliga Svenska Marinförvaltningens byråkrati. Min version blir då: *Nådig Herre Gud! Beröva mig mitt sunda förnuft så att jag åtminstone i någon mån kan fullgöra mina förpliktelser som medborgare i den Europeiska Unionen.*

Jag minns som i går en 17-årig flicka som hade kommit till en spårkurs på Hundskolan i Sollefteå för ca 15 år sedan. När vi samlades på måndag morgonen hade hon en helt odräglig labrador i kopplet, hon hade så att säga ”noll-koll” på den. Hunden dräglade kopiöst, slet och drog i kopplet åt alla håll och såg inte klok ut på en enda fläck på kroppen. På den tiden var jag inte helt på det klara med om det här med hundar och ledarskap och det visade sig snart att min spontana tysta tanke; ”O-nej! Inte en av *dessa* ekipage igen” var mycket korkad. Det är ju som så att när man hållit på med hund i 3 - 4 år så vet man mycket mera än när man har ytterligare 10 – 20 års erfarenhet av dem. Lite konstigt kanske, men ibland kan mera vara mindre. Hur som helst, det fanns ju klokare människor än jag på kursen och snart tog en av instruktörerna kopplet och började köra stenhård linförighet med labben tills den hade lugnat ner sig lite och åtminstone antydde att den ibland hade kontakt med föraren. Det tog inte många minuter. Flickan fick sedan handgripliga instruktioner om hur hon skulle handha hunden i fortsättningen. Till alla kursdeltagarnas stora förvåning, inte minst flickans, hade hon en helt ny hund i kopplet redan vid lunchtid på tisdagen. Hunden var nu lugn och samlad och uppmärksam på sin matte, salivutsöndringen hade helt upphört och matte själv sken som en sol! Det som hade hänt här var att en hund helt utan ledare nu hade fått en välbehövlig dito. Då den före kursen hade upplevt matte enbart som en mat-, godis- och vattenautomat hade den varit tvungen att försöka ta ledarskapet själv. Hur hemförhållandena för övrigt hade varit vet jag inte, men tydligen hade de varit ur hundens synvinkel kaotiska (vilket de mycket väl kan vara även i ett ur mänsklig synvinkel fullständigt politiskt korrekt hem) och dess mentala styrka hade inte räckt till för det självpåtagna ledarskapet. Nu övertog flickan ledarskapet från hunden, den kunde pusta ut och flytta ned från en position som den inte var mentalt stark nog att hantera. Stressen försvann och den kunde nu se på sin omgivning med helt nya ögon. Om något verkade konstigt behövde den inte bry sig om det, det skulle matte ta hand om. Nu kunde den börja utveckla sina medfödda färdigheter och även om den kanske inte var kursens bästa hund på fredag eftermiddag, det fanns ju elitspårhundar med där också, så var det i alla fall den hund som hade utvecklats mest under kursveckan och hade den i särklass gladaste matten när vi åkte hem. Det här var också en lektion som för mig har varit viktigare än själva spårningen. *Döm aldrig en hund innan du grundligt känner ägaren och dess förhållande till hunden.*

Vi har under alla omständigheter den totala kontrollen över hunden och dess liv och vi får aldrig tillåta oss att glömma det! Det är nästan alltid vårt förhållningssätt som bestämmer om den mår bra eller dåligt. Vi kan måla upp en drömvärld och leva i den hur mycket vi vill och tro att allt är bra, men om vi inte får hunden att dela våra drömmar så har vi målat fel tavla. T.o.m. i fåfängans högborg, Los Angeles med Beverly Hills, Hollywood, Dollywood och hela det där köret har man börjat anlita ledarskapskonsulter snarare än hundpsykologer för att lösa hundproblem. Många har väl sett Cesar Millan, ”Mannen som talar med hundar” på TV i hans show. Jag såg honom många gånger utan att helt begripa hans dialog och resonemang, samtidigt som jag såg många likheter med den filosofin som jag själv förespråkar. Men jag tyckte att det fanns en konflikt mellan ord och handling, jag lyssnade ju på vad han sade mera än att jag läste översättningen (som ofta är bristfällig). Sedan damp hans bok, ”Ledarskap med Cesar”, ner hos oss och nu när jag läste den förstod jag mycket bättre vad han egentligen sade i Tv-filmerna.

Eftersom han är affärsman och en framgångsrik sådan så anpassar han sig till marknaden. ”Man skall tala med bönder på bönders vis, och med de lärda på latin”, var det någon som skaldade. Millan arbetar ju i Los Angeles mera fashionabla områden och andra lika välbeställda marknader i andra storstäder. I dessa områden talar man fåfängans språk och skall man nu sälja någonting där så får man anpassa sig. Som sagt så redde boken ut vissa saker som för mig lät som konstigheter, t.ex. den ”energi” som flödar från föraren till hunden, eller vice versa. För mig är energi lika med kalorier, joule, wattsekunder, hästkrafttimmar eller vad det nu finns. Många av våra hundar har kommit och lagt sig på mig när jag ligger på soffan och vilar. Jag har då kramat om dem, blundat, koncentrerat mig hårt på att uppfatta eventuell energi som möjligtvis skulle flöda mellan oss. Det enda som ibland har flödat har varit urin om det är en liten valp jag kramar, samt med de vuxnare hundarna kroppsvärme som så småningom leder till att jag eller hunden eller vi båda blir för varma och stiger upp. Men några andra energiflöden har jag inte noterat under dessa sessioner. Påståendet om flödande energi var tydligen inte repeterbart av mig, alltså måste Millan syssla med en pseudovetenskap. Eller måste han? Nej, efter att ha läst boken förstod jag att eventuella missförstånd berodde på språkförbistring och hans anpassning till en marknad som jag själv känner föga, då min status som filmstjärna är ytterst fragil. Millans ”energi” betyder helt enkelt ”attityd” på vårt språk. Varför använder då inte Millan det engelska ordet ”attitude”? Ja, inte vet jag, men kanske det är fult att ha en ”attityd” till ett djur i Beverly Hills. Ordet ”energi” har däremot lite mystik över sig då den även används av spåkvinnor och i andra till mysticismen förknippade verksamheter. Den används mera och mera även i svenskan och man kan t.ex. säga att den eller den personen ”sprider negativ energi omkring sig” (kopplad till minus polen på bilbatteriet?). Hur det än är med den saken, efter att ha rett ut de språkliga och kulturella missförstånden uppfattar jag Millans budskap som helt positivt för hundvärlden och tar man hans råd och kunskap till sig och modifierar dem så att de passar en mera jordnära tillvaro än den i Hollywood, så är de utmärkta.

Därmed är vi tillbaka ungefär där jag började med hunden. De som når *verkliga* resultat med hunden, inte inbillade sådana, använder *ledarskapet* som verktyg, oberoende var på jorden de befinner sig. Skulle vi ge uppdraget att beskriva hur man skalar ett kokt ägg åt dels William Shakespeare och dels George W. Bush så lär vi knappast förvänta oss en ordagrant likadan uppsats från båda. Men ändå kommer de i grunden att beskriva exakt samma arbetsförlopp! Även om man vid en flyktig inspektion av de olika varianterna av begreppet ”ledarskap” runt om i världen finner mindre skillnader i själva framställningssättet av verkty-

get, så är grundbulten exakt den samma överallt: Hunden behöver en god flockledare för att dels må bra och dels prestera sitt yttersta i samarbetet med människan. Med ledarskapet kommer kontakten med hunden och med kontakten kommer samarbetet och prestandan. *Sikta på kontakt och du får prestanda. Sikta på prestanda och du får allt annat än kontakt.* Faktum är att de flesta arbetande hundar som har förstörts på ett eller annat sätt, har förstörts genom att man haft mera fokus på prestanda än på kontakt och ett bra ledarskap.

”Springer the Spaniel” som jag ofta kallade henne, öppnade mina ögon gällande möjlig kontakt mellan hund och människa. När uppenbarelsen om kontakten stod klar för mig blev jag nästan rädd men det är lätt att vänja sig vid det goda. Vi blev till ett svårslaget team.

Kontakten kan genom ett gott ledarskap bli otroligt intensiv, det har jag själv fått erfara. Jaktspringern Springer var en hund med mycket hög dresserbarhet och jag hade henne under den perioden av mitt liv då jag själv var som hetast med dressyren och alla dess möjligheter. På Hundskolan hade de sagt att en väl genomförd lydnadsdressyr leder till en nästan religiös upplevelse för hunden och föraren kommer att betraktas med samma blinda respekt som en troende ser på Jesus. Det här går nu inte riktigt så lätt med alla hundar, men jaktspringern är avlad på bl.a. dresserbarhet under flera århundraden, så de flesta av dem har en djupt inbyggd vilja att samarbeta med föraren om ett ledarskap etableras. I alla fall, en dag när Springer var drygt ett år gammal fick jag kalla kårar när det gick upp för mig att hon verkligen betraktade mig som sin Jesus! Det här gav mig insikten att ”nu är det här inte bara en skojig lek längre, nu är det allvar”.

Läsaren frågar sig säkert nu: ”Vad menar karln egentligen?” Jag menar som så att Springer nu inte längre var en bil man ställer ifrån sig när man inte behöver den för stunden. Hon var inte längre en bössa som stoppas undan när jakten är över. Hon levde nu till 100 % för mig och av mig, hon hade 100 % förtroende för mig och hade jag bett henne hoppa utför ett stup eller in i en eld så hade hon tveklöst gjort det. Känslan av ansvar som sköljde över mig var överväldigande och det var inte utan att den åtföljdes av en lätt fruktan. Det var lite som att landstiga på en ny kontinent gjord av manna och honung och som jag visserligen hade hört talas om men som jag aldrig hade trott att jag någonsin skulle släppas in i. Senare visade det sig att precis som inom mänskliga relationer så kommer inte den här verkligt intima kontakten att uppstå med varje människa man möter.

Det är lite som att bygga en växellåda. För att den skall fungera någotsånär utan att kärva och utan att vina och gnissla alltför mycket så bör alla kuggar ha ungefär samma kuggprofil. Men det här silkeslena, turbinliknande suset i en växellåda uppstår endast om kuggarna genom tålmodig och arbetskrävande bearbetning givits exakt samma profil och man låter deras kontaktytor löpa på ett optimalt avstånd från varandra, styrda av en exakt lagring och smorda av den bästa växellådsoljan som finns. På det här sättet var också Springer och jag som skapta för varandra och den upplevelsen har jag inte haft med någon annan hund. Det som uppstod mellan mig och min nästa springer Sophie var det rakt motsatta, kuggprofilerna passade inte alls ihop och det bästa var placera henne i ett växelhus där de andra kuggarna var mera lika henne, d.v.s. hon omplacerades.

Man kan alltså inte per automatik förvänta sig den ultimata kontakten med varje hund man får, utan bör vara beredd att ändra sin egen kuggprofil i möjligaste mån för att så bra som möjligt passa ihop med den nya jaktkamratens. Endast då kan man få höra det silkeslena, turbinliknande suset som uppkommer när kontaktytorna mellan hund och förare passar väl ihop.

Den professionella jägaren Borta med Vindens Briz

Briz kom från vår egen uppfödning (Kennelnamnet ”Borta med Vinden” gav hennes mor Foxy upphov till genom sitt vidlyftiga fjällsök). Vi hade varit till Norge och parat Foxy med en mycket framgångsrik norsk jaktchampion. Hanhunden var mycket vekare än vår egen Foxy, som var en mentalt sällsynt stark engelsk setter. Den här kombinationen av två helt motsatta karaktärer skapade en valp som kom att ge oss mycket av nya, intressanta erfarenheter under mera än 9 år framåt. Orsaken till att vi valde just henne ur kullen var att hon var mest likt Foxy i utseende och Foxy var en mycket vacker hund. De flesta andra valparna i kullen gjorde bra ifrån sig från start och vi hade väl inte några direkta problem med Briz heller. Vi bara noterade att hon inte riktigt tänkte i sådana banor som man kanske förväntar sig från en settervalp. En av de första sakerna vi såg var att hon notoriskt negligerade den mat som vi erbjöd henne, istället skulle hon med allt våld stjäla maten från våra andra hundar. De var tränade att äta endast från sina egna skålar när maten erbjöds och därför blev matningsproceduren kontrollerad och snabb. Tanken var naturligtvis att Briz också skulle inlemmas i dessa rutiner men hon kunde inte koncentrera sig på sin egen skål utan cirklade alltid runt de andra hundarna och försökte komma åt deras mat. Springer vaktade nog sin skål men modern Foxy var snäll med sådana här saker för sin egen dotter. Till slut, efter en lång tids misslyckade måltidsträningar tog jag Briz i nackskinnet och lyfte henne till sin egen skål. Hon tog mycket illa vid sig. Vid den här tidpunkten förstod jag inte hur vek Briz kunde vara i vissa speciella situationer så redan här etablerade jag en ansträngd relation mellan henne och maten, vilket kom att följa henne hela livet.

Briz var noga med att inte äta för mycket. Hon åt vad hon gjorde av med vilket medförde att hon alltid hade en lätt och smidig kropp och hon var alltid fri från belastningsskador. Uthålligheten var utmärkt.

Briz provocerade Springer lite för hårt ibland och negligerade alla varningssignaler från Springer. Till slut tappade Springer, som för övrigt var en fridens hund, sitt tålamod och korrigerade Briz ganska hårdhänt, det var ingen korrigering hundvänner emellan, så att säga. Nu började ett slags misstroende byggas upp emellan dem. Det visade sig inte så mycket i vardagslivet, utom i bilen där de var tvungna att vara väldigt nära varandra. Även om de inte slogs i bilen så kunde man känna spänningen mellan dem. Briz började utveckla en mildare form av en ganska ovanlig psykologisk ”sjukdom” som jag har valt att kalla ”spanielfobi”. Den som känner till jaktspringerns natur känner också till den explosiva spontaniteten som de kan mobilisera. De här hundarna kan lätt skrämma både barn, kvinnor, hästar och annan boskap i sken, för att inte tala om andra hundar med mera dignitet än vad en jaktspaniel har, och som inte är familjära och vana med rasens särart. Vi började förstå att om det var något som Briz hatade och till varje pris ville undvika, så var det social konfrontation. Hon gillade hundar som inte utmanade eller testade henne på något vis, hundar med en liten social kamplust som vanliga settrar och pointers från jaktlinjer. Den enda hunden som hon utmanade regelbundet utan allvarliga följder var hennes egen mor Foxy den Snälle. Springer gick bort och ersattes några år senare av Miss Sophie, en annan jaktspringer. Sophie förstärkte ytterligare Briz spanielfobi och det här var ett av många skäl till att Sophie efter ett år hos oss fick flytta till ett annat, lugnare hem. Men Briz spanielfobi hade blivit så stark att hon ända till sina sista dagar tvekade att hoppa in i min bil, där den oundvikliga, nära kontakten med spaniels hade ägt rum. Långt efter att den sista spanieln hade lämnat vårt hem fick jag lyfta in henne i min bil då hon inte ville hoppa in själv. Väl inne i bilen kunde hon konstatera att det var spanielfritt och hon slappnade av och pustade ut.

När hon var runt 2 år gammal lät vi mentaltesta henne som vi gjort med våra andra hundar, med undantag av Sophie. När testen var klar så fick testledarna prata ihop sig i närmare en timme innan de kunde ge ett utlåtande. Med de flesta hundar brukar de bilda sig en uppfattning under testets gång och vara klara för slutpläderingen när testet är klart. I Briz fall kom testledarna efter långa diskussioner till slut överens om att det måste ha varit dådkraften (modet) som gjorde att hon hade klarat hela testet utan att ens bli mera än lätt stressad av den. När hon utsattes för de olika retningarna satte hon sig bara ner och tittade och förvän-

tade sig att Maud skulle ta hand om de mera eller mindre hotfulla situationerna som hon synbarligen betraktade som någon form av bluff. Man kan säga att testsituationerna som vanligtvis alltid väcker olika starka reaktioner hos testhundarna lämnade Briz mera eller mindre likgiltig, hon vägrade helt enkelt att reda ut dem även om hon noterade att utmaningarna fanns där. Motivationen till socialt samspel med testfigurerna och de mänskliga figuranterna fanns helt enkelt inte, trots att det visade sig att modet att kunna samspela med dem fanns. Det här testet bekräftade igen att Briz inte tänkte riktigt som andra hundar och gav ett svar på varför hon inte svarade på de vanligaste träningsmetoderna, inte ens på några ovanliga vi provat. T.ex. så är hon den första hund som vi haft som vi inte lyckats träna till så hög standard i lydnad att hon skulle ha fått ens den lägsta tänkbara lydnadsmerit som går att få. Hon fann lydnadsträning, lika väl som allt annat krävande socialt samspel ytterst uttråkande, och det gick inte att ens med lock och pock att motivera henne att tycka om det. Erbjuden godis eller leksaker som motivation i tävlingslydnaden noterade hon överhuvudtaget inte. När vi väl fått henne att förstå vad ”apport” innebär kunde vi i träningssyfte kasta en eller högst två dummys åt henne vid varje tillfälle. Kastade vi den tredje så var det en för mycket, hon brydde sig inte om att hämta den helt enkelt. Men under jakt kunde hon verkligen apportera, t.o.m. vattenapporter på and gick an, åtminstone så länge vattnet inte var för kallt.

Allt sammantaget, och med den dåliga precision som hennes komplicerade mentalitet tillåter oss att göra en korrekt bedömning av hennes mentala egenskaper, kan man säga att hon hade ett visst, inte obetydligt mått av mod, vilket är utmärkt. Å andra sidan undvek hon av någon anledning använda sig av detta mod i sociala och konkurrensutsatta situationer. Detta gjorde henne både komplicerad och intressant. Slutligen var hon en alldeles utmärkt familjemedlem trots att det tog lite längre tid än normalt för att få in nödvändig kammardressyr i henne, så att man kunde lita på henne med t.ex. en stek på köksbänken. Under flera år höll hon en liten men distinkt distans till oss och blev inte riktigt tillgiven förrän hennes mor dog och hon blev enda hunden i huset. Man skulle tro av min beskrivning av henne att hon var en olycklig och reserverad hund, men det är en helt felaktig slutsats. Hon var en mycket glad och alert hund i vardagslivet när hon inte hade några speciella sociala krav på sig, när man bara begärde enkel hundvett av henne. Hennes hemlighet kunde ha varit att hon var en ”ren” jakthund och absolut inget annat. Hon hade troligen ärvt det mesta av sin mentalitet från sin far som var en utomordentlig jakthund och hade vunnit det mesta i jaktprovsväg som går att vinna i Norge, men som gav intrycket av att vara socialt mycket vek, och t.o.m. en aning timid, när vi träffade honom ett par gånger före och vid parningen med Foxy. Mixa ihop en sådan mentalitet med Foxys djärvhet, mod och starka nervkonstitution och den resulterande avkomman kan bli ”intressant”, verkligen! I dag förstår vi att det hade varit bättre att kombinera en tuff tik som Foxy med en lika tuff hane, men det är ju alltid lätt att vara efterklok.

En annan av Briz säregenheter var hennes kommunikativa förmåga. Hon ”pratade” mycket och hade åsikter om det mesta, hemma likaväl som på fältet. När hon var runt ett år gammal började hennes tydliga tendens att alltid försöka ha någon form av inflytande på oss att intressera mig mycket och jag ville se hur långt hon kunde gå. Jag hade redan lärt mig att lyssna till både Springers och Foxys ganska modesta önskemål och att lyda dem till deras och min egen stora förtjusning och glädje. Att lyssna till sina flockmedlemmars behov är en del av ledarskapet. Skillnaden i deras och Briz kommunikation var att Foxy och Springer för det mesta önskade sig något praktiskt som att ”vi kan väl leka eller träna”, ”vi kan väl gå ner till sjön och titta på änder och svalorna som jagar över vattnet”, ”kom och fyll på vattenskålen, den är tom” eller ”släpp in mig till hundgården där jag har mina köttben”, o.s.v. Samma

Briz blev med tiden en mycket effektiv jakthund som aldrig tramsade på fältet. Hon fick jaktprovspremier och anlitades på kommersiella jakter och gjorde sig förtjänt av titeln PH = Professional Hunter — som jag flera år tidigare gett henne.

praktiska syfte kunde Briz kommunikation också ha ibland, men det var uppenbart att hon ofta kommunicerade enbart för att få bekräftelse på att hon var sedd, uppskattad och älskad.

Briz väckte också någon form av vårdinstinkt i mig. Hon var djupt inne i sig socialt en mycket liten, stackars hund, men hon försökte verkligen att göra sig ett bra liv, trots sitt mentala handikapp. Det var egentligen beundransvärt. Jag lät henne linda mig om sitt lillfinger och hon svarade med att bli än livligare i sin kommunikation. Min nya attityd mot henne ledde mig till nya upptäckter om henne. Jag lärde mig att hon alltid behövde bekräftelse på sin förmåga och jag började alltid ge henne den bekräftelsen, vid minsta lilla anledning, vilket så småningom gav en positiv respons från henne. Jag lärde mig att många av hennes handlingar, som att på kvällen vara ute och skälla på inbillade spöken (som ibland kunde vara riktiga som rävar och grävlingar), mest var ett beteende med syftet att stärka hennes självuppskattning och självförtroende. Det här skedde bara i mörker, tydligen kunde hon då skapa sig en fantasivärld där hon var bossen. Hon hade ingen ärftligt betingad aggressivitet men hade lärt sig att kurera sina psykologiska problem på detta sätt som inte är ovanligt för ”mentalt små” hundar (och människor för den delen). När hon kom in från sina spökjakter såg hon ibland ut som om hon var en mycket beslutsam och framgångsrik vakthund och jag anade att hon då hade kört bort en räv eller en grävling från gården. I motsats till sin mor drog hon dock aldrig några repor runt byn på kvällarna utan höll sig ganska nära huset.

När hon var ca 3 – 4 år gammal bröt hon höger framben under en träningsrunda i skogen. Vi såg inte hur det gick till men med hennes våldsamma framfart i riset så var händelsen inte precis någon högoddsare. Lyckligtvis var det ett ”rent” benbrott och även om helandet tog lång tid (veterinärerna mätte bentätheten i brottet med röntgen med jämna tidsintervaller) så blev det inte några komplikationer. Det var också tur i oturen att jag inte jobbade den där vintern, annars hade Briz fått tillbringa många tråkiga dagar på Mauds jobb under den långa konvalescensen med gipsat ben. Jag måste säga att jag faktiskt njöt av den nästan 6 månader långa perioden av att vara personlig assistent åt Briz. Hon visade en helt ny sida av sig själv med en oväntad klokhet och ett stort tålamod. Jag förmodar att hon också njöt av att ha mig med sig hela tiden och vår relation djupnade när jag verkligen började beundra hennes mod och mildhet. Jag hade henne med mig hela tiden på dagarna, vart jag än åkte. I min gamla pick-up hade jag gjort en bekväm bädd bakom sätena åt henne så vi var aldrig mera

än några decimeter från varandra. Det kanske kunde se komiskt ut för utomstående men hon fick också komma med på långa promenader, nerbäddad i en skottkärra där hon kunde ligga och spana längs vägen. Hon gillade det mycket, vad som helst är ju bättre än att ligga hemma och stirra i taket, det gäller likaväl för hund som människa. Senare blev det koppelrastning på 3 ben och till slut koppelrastning på 4 ben utan gips, innan hon helt återfick friheten. När jag ser tillbaka på den här tiden så ser jag det som en underbar läroperiod i ödmjukhet och respekt. Hennes ofrivilliga begränsning i rörelseförmågan måste ha varit plågsam för henne från tid till annan, men hon hanterade det på ett alldeles utmärkt sätt. Jag kan säga att själv hade jag inte ens i närheten av samma tålamod när jag hade blivit opererad.

Briz sista jakt och sista fågel. En kort tid efteråt gjorde hon sitt sista eftersök på ett rådjur som jag skjutit. Därefter fick hon lämna oss alltför tidig på grund av tumörer i lungorna. En stor liten hund var borta!

Som jag har tidigare nämnt så svarade hon inte på vanliga träningsmetoder. När hon mentaltestades hade testledaren sagt att ”den här hunden kommer bara att göra vad den själv vill och aldrig vad ni vill”. Trots det trodde vi inte riktigt på bedömningen (precis som vi inte ville tro på Barbros och Rolfs bedömning av Birdie, i början av boken) utan Maud jobbade hårt med henne och var på ett flertal jaktträningskurser med olika instruktörer men med lite framgång. Briz kunde inte hålla ett fast stånd på fågel trots att hennes sök, fart, stil och nos var där de skulle, på topp alltså. Efteråt kan man ju konstatera att låter man mentaltesta sin hund för en erfaren mentaltestdomare så skall man ta bedömningen på stort allvar, man skall veta att vägen till att bli en mentaltestdomare är lääång!

Senare, när vi hade facit i hand, kunde vi bara dra den slutsatsen att ”hon var tvungen att göra vad hon måste göra” och det tog de första 5 – 6 åren av hennes liv. Hade vi från början låtit henne göra allt hon behövde göra, utan att hela tiden störa hennes utveckling med våra krav så skulle hon förmodligen ha varit klar mycket tidigare. När Briz slutligen var klar med det hon måste göra började hon behandla fågeln på ett produktivt sätt. Hennes skicklighet som fågelhund växte hela tiden och hon utvecklades som jakthund ända till sina sista dagar i livet. Vid någon tidpunkt såg jag att hon var värd den åtråvärda titeln PH = Professional Hunter, min egen lilla utmärkelse . Sök fågel, finn fågel, jobba med fågeln för att hålla den kvar, kör upp fågeln och respektera uppfloget, apportera det skjutna och glöm det sedan och börja söka nästa byte. Hon var nu en iskall, effektiv och en ”inget-fjantade-här-inte-fågelhund”. Och mycket riktigt, nu började hon få jaktprovsmeriter och jobbade även un-

der flera år på kommersiella jakter på jaktgods.

Den viktigaste lektionen som Briz lärde oss var denna: *Försök aldrig att bygga en fantiserad verklighet utifrån dina förväntningar. Det är mycket bättre att låta tiden gå så att man hinner lära sig hur den jordiska verkligheten ser ut och sedan basera sina förväntningar på de fakta som tiden och erfarenheten har utkristalliserat och presenterat för dig.* Briz var en ovanlig, underbar, tragisk och lärorik hund. Hon var kanske den hund som lärt oss mest om dressyr och den stora ödmjukhet man måste känna inför uppgiften. Vi älskar och saknar dig så, kära Briz!

Clement Walton

Man skulle kunna göra en hel bok om biologen Clement (Cj) Waltons diskussionsinlägg på den här privata internationella diskussionslistan jag berättade om tidigare. Han var inte bara en jagande biologiforskare som även forskade på sina egna jakthundar på fritiden. Han var även jaktprovsdomare av stående fågelhundar och involverad i mycket av det som pågick med hans egna raser, d.v.s. de tyska vorsthe-hundarna och liknande mångsidiga Europeiska jakthundsraser i USA. Han var mycket kritisk till det som ofta pågick under jakterna, jaktproven, samt till jaktprovsreglerna i USA. Det finns ju flera isolerade organisationer för snart sagt varje jakthundsras over there och vi gör bäst i att inte fundera mera på det i den här boken, men om vi säger som så att: USA är på många områden galenskapernas högborg och om vi tror att det egentligen inte angår oss så har vi fel. Det kommer hela tiden amerikanska influenser till den här sidan av Atlanten, oberoende av om vi är medvetna om det eller inte. De flesta av de tekniska digitala apparater vi använder idag har sitt ursprung i antigen NASA eller den amerikanska försvarsmakten. Tänkandet i det amerikanska civila samhället om diverse saker kanske vi skrattar åt idag men i morgon har vi adopterat dem som den naturligaste, självklaraste sak i världen.

Clement Walton fritidsforskade inte bara på sina och andras hundar utan även på hundägarna, deras relation till sina hundar och de influenser från olika galningar som de sög i sig. Han tog upp många olika subjekt och företeelser inom hunderiet. Jag skall översätta ett av hans inlägg från 10 år tillbaka, bara för att visa hur en kunnig och analytisk person kan hacka i småbitar de argument som dagligen förs fram på fåfängans och den politiska korrekthetens beteendevetarmarknad.

Citat: *Beteendevetarna (*övers. anm: här avses inte de universitetsutbildade etologerna*) som tycks vara vitt utbredda bland den klickertränande massan i USA diskuterar frekvent i en beteendevetargrupp på en diskussionslista och är trofasta till tanken att all träning är operant betingning och de har inte gjort många framsteg utöver B.F. Skinner i sin syn på djurens beteende. Som en expert på listan förklarade till mig… ”hundar kommunicerar inte eftersom de inte har något språk”… Det här är en vanlig syn som verkar vara betingad av kristen religiös träning och det är nödvändigt för den troende att veta att det är en enorm skillnad mellan djuren och människan på den här planeten (ett annat felaktigt antagande). Beteendevetarnas synpunkter härstammar från arbeten utförda av forskare på vita laboratoriemöss (vilka per definition är djur som har berövats sin naturliga miljö) och de har dragit slutsatsen att varje respons eller handling djuret utför är en reflex. Den grundläggande regeln är att djur inte tänker, de uppvisar inget förstånd och lever enbart i nutid, vilket betyder att de inte har någon föreställning om det förflutna eller framtiden.*

Den här föreställningen att hundar inte skulle kunna förutse framtiden eller minnas det förflutna är korkad, hur skulle man kunna träna en hund om det vore så? Finns det en distinkt

skiljelinje mellan tänkande och icke-tänkande? Jag tvivlar på det. Under bekräftade laboratorieförsök kan bananflugor tränas att flyga i T-formade labyrinter och lära (och ha förväntningar) med en hjärna som väger lika mycket som ett fingeravtryck. Psykologer har gett upp försöken att förstå djurens intellekt och under senare tid även försöken att förstå människans intellekt. Problemet med att studera djurens beteende består av vår oförmåga att veta vad djuren tänker (eller människorna för den delen), och vi kan inte bedöma deras känslomässiga status annat än från förändringar i beteendet. En enorm mängd av härledande information kan utvinnas från noggranna observationer av ett djurs beteende. Omedelbar respons är lättast att upptäcka, hunden har lärt sig ett kommando och svarar mot den i samma ögonblick som den ges, men hur är det med fördröjd respons? Kan en hund lyda ett kommando som gavs i går eller för en timme sedan? Kan en hund svara på en aktivitet från en annan organism och göra det under en annan tidsperiod? Kan någonting som vi gör idag utlösa en respons i morgon? Jag är säker på att vi alla kan komma på ett antal tillfällen när vår hund har svarat på vårt beteende vid en annan tidpunkt. En hund som förväntar sig ett apportkommando kan knallapportera det första den gör när den ser en kastad dummy, även om det har gått en lång tid sedan den senast var under ett till apport relaterat kommando. Hunden har lärt sig någonting och kan uppskatta vad som kommer att hända före det händer i enlighet med vad du gjorde (eller inte gjorde) för en vecka sedan.

En sak som vi lär oss tidigt med en fågelhund är deras otroliga sinne för platser och en utvecklad förmåga att lokalisera dem. När en valp stöter en fågel på ett fält kan den undantagslöst komma tillbaka till den exakta platsen där den stötte fågeln, även efter en lång, upphetsande jakt på den bortflyende fågeln, eller efter att ha lytt en serie kommandon från föraren. Det finns ingen tvekan, efter en serie studier av djurens navigationsförmåga, att djur kan minnas var de var för ett år sedan och kan navigera tillbaka till den platsen.

*Hundar har ett språk och, trots att den inte är lika flexibel som det mänskliga språket, är den ganska komplex och ett effektivt kommunikationsmedel. I etologin (läran om djurens naturliga beteenden) är kommunikation helt enkelt definierad som vilken som helst signal som skapats av ett djur som framkallar en reaktion eller respons från ett annat djur. Den här empiriska definitionen täcker alla former av kommunikation inkluderande delfiners och fladdermössens eko-kommunikation, kommunikation med andra individer av samma art genom ett ömsesidigt signalsystem, och kommunikation med en annan art med signaler som är inlärda snarare än medfödda. Det sistnämnda är intressantast eftersom det är där som människan möter hunden och detta, när det gäller hunden, inkluderar en del otroliga höjder av sofistikation. Våra hundar lär sig mycket mera om oss än vad vi lär från dem. Relationen mellan människa och hund förmedlas helt genom interspecifik och intraspecifik kommunikation (*övers.anm: kommunikation mellan olika och samma arter*) och omfattningen av och förståelsen för vår kommunikation med hunden bestäms av hur mycket vi förstår av det som hunden med sitt beteende ”säger” till oss. Det här handlar om att ”läsa” hunden och är, till största delen, en omedveten inlärning för vår del när vi börjar förstå att när hunden gör X så kommer Y att följa.*

Vi kan inte etablera en proper kommunikation med hunden innan vi har bestämt dess emotionella status och vi kan inte träna en hund effektivt innan vi förstår åtminstone någonting av hur den tänker. Olyckligtvis kommer träning enligt skolboken att vara en process där vi lär hunden någonting utan att egentligen vara involverade i en interaktiv kommunikation med den. Träningsböcker talar om för oss vad vi skall göra för att få en specifik respons, de hjälper inte oss att förstå vad eller hur hunden tänker, inte heller sporrar de oss att urskilja och

svara på hundens mentala tillstånd. Det förefaller mig att det här sammanfattar den moderna trenden att träna med elhalsband där hela protokollet enbart handlar om vad man skall göra med hunden. Det här tycks fungera effektivt med rena apportörer där ***kontroll*** *sammanfattar relationen mellan förare och hund, men ingen känd träningsmetod kan lära hunden att använda nosen eller att jaga. De som söker att kontrollera hunden hela tiden kommer alltid att negativt påverka dess förmåga att använda nosen och jaga fågel eftersom en jagande flock kännetecknas mera av ett samarbete mellan partners än en diktatorisk hierarki.*

Kan vi på något sätt veta om vi påverkar vår hunds prestanda negativt? Svaret är Nej med de flesta träningssystem eftersom interaktiv inlärning är för svårt att förklara och tar för lång tid och kräver för stor möda för att vara intressant för de flesta människor. I stället läser man en bok, sätter på elhalsbandet och släpper hunden… Systemet fungerar visserligen men allt du får är kontroll, och det du lär dig av hunden är väldigt lite eller ingenting. Själv föredrar jag interaktiv utbildning för mig och mina hundar, det gör en dag i markerna mera intressant, mera belönande och överträffar själva fågeljakten som en minnesvärd erfarenhet. Den bedrövligaste frasen inom jakthundsvärlden som jag hört på så många tester och jaktprov i det här landet är; ”den där hunden visade mig ingenting”... Jag kan inte lära ut någonting till en person med den attityden, en hund kan inte lära en sådan person någonting, det verkar som om en unik form av blindhet måste rymmas inom ramarna för den konventionella träningens visdom. Endast den som vill se kommer att se. Slut citat.

Skedoms Foxy

Foxy var en vacker hund, sett med de ögon som en mot jakthundar vinklad utställningsdomare ser. När vi förstod att välja utställningsdomarna rätt så fick hon 3 cert. på raken och då hon även hade den nödvändiga jaktprovsmeriten 1HP ÖKL så var utställningschampionatet klar. Sista gången hon visades var vid 13 års ålder och ännu vid den åldern fick hon stående ovationer från publiken. Men det är inte p.g.a. hennes utseende vi minns henne för alltid. Det var hennes starka mentala kapacitet som för alltid satte den standard som vi numera dömer andra hundar efter. Hon var helt enkelt en hårding i det jaktliga likaväl som i det sociala. Men en snäll och trygg hårding som hade en aura av självsäkerhet och vänlighet som enda vapen med vars hjälp hon gled genom livet som på en räkmacka.

Foxy, eller ”Skedoms ”Blådåre” som jag också ibland kallade henne, var ju mor till Briz och en riktig friskus, både mentalt och kroppsligt. Skedoms kennel födde upp en linje av mentalt mycket starka engelsk setter med en glödande jaktlust. Särskilt tikarna blev ena riktiga tuffingar och verkliga utmaningar för sina ägare. Mentalt kom Foxy och hennes kullsystrar att sätta den mentala standard för hundar som inte bara Maud och jag, utan även de andra som ägde någon av systrarna, sedan dess mäter alla andra hundar mot. Här vilade inga sorger eller bekymmer eller psykologiska trauman, riktningen var enbart framåt och det med kraft, alltid. Det var inte mycket som skrämde dessa tikar och de jagade ripa, and, grävling, fasan och räv med samma entusiasm (rovdjurskärpan var uttalad), och hade de fått för sina ägare så hade inte älgen gått säker heller. Foxys syster Fifty-Fifty fick många gånger hämtas från andra sidan av vägen där hon stod i den småländska skogen och skällde ståndskall på älg. Man skulle kunna säga som så att där andra hundförare gick och gav stöd åt sin hund, där gick ägarna till dessa tikar och bad från ovan om stöd för sig själva…

Fart, stil och uthållighet kunde bara beskrivas med ett ord: Utmärkt! Det var enviseheten och självrådigheten också vilket gjorde henne till en utmanande och smått äventyrlig jaktkamrat. I början fann vi detta påfrestande men vartefter vi lärde oss mera om andra hundar började vi istället se upp till Foxy. Hon förblir klippan att luta sig emot när det blåser storm på kalfjället.

Jag trodde under några sinnessvaga år att jag visste något om medfött fältsök, tills vi hade en valpträff med Foxys syskon någonstans i Sörmland på något stort spannmålsfält den första våren när kullen var 7 – 8 månader gammal. Vi hade en kunnig instruktör med oss för att få lite initial styrsel på våra virrpannor. Han uppmanade oss att till att börja med låta valparna springa av sig en stund så att den värsta energin skulle brännas bort, det skulle gå lättare att börja med lydnadsträningen sen. Vi släppte alla samtidigt och nu fick både Maud, jag och de andra valpägarna, inklusive instruktören, en s.k. Ahaa-upplevelse. Fältet var stort, kanske över 1,5 km brett och mera än 2 km långt. Vi stod ungefär mitt på ena kortsidan och valpkullen drog iväg som en avlöning åt vänster och snart var det bara några prickar, stora som knott, som närmade sig åkerkanten 600 - 800 meter bort. Där vände de snett uppåt och passerade ett par hundra meter framför oss mot andra sidan. Jag stod som en fågelholk och

bara glodde, uttrycket ”storgångare” fick en helt ny mening och dimension för mig. Den här första inledande upplevelsen var så pass mäktig i mina ögon att jag faktiskt inte minns så mycket mera av den dagen för kanske 16 år sedan. Jag har svårt att tro att vi lärde oss så mycket mera just då än att framtiden med Foxy skulle bli ”livlig”, milt uttryckt, samt att uttrycket ”behovet av ovillkorlig lydnad” nu materialiserades för oss på ett helt nytt sätt. Visst var Springer ett par år gammal då och hade efter intensiv träning tagit både höga meriter på jaktprov och lydnadsdiplom men Herre Gud… det här var något helt annat att lära sig att bemästra! Nu var det inte längre fråga om att köra folkracebil, nu var det Formel 1!

Vår formelhund Foxy var en modig typ med bra nerver. Det som det sedan visade sig att det fanns lite för mycket av, var jaktlusten. Kanske inte reellt, men för mycket för oss nybörjare på setter att bemästra fullt ut. Foxy borde, om man ser på det rent pragmatiskt och ur maximal utnyttjandesynpunkt, ha gått till någon som var mästare på fågelhundsdressyr och dessutom bodde mitt i jaktmarkerna, för en jaktmaskin av rang var hon. Nu var det vi som fick henne och trots att hon inte kom att utnyttjas till sin fulla kapacitet jaktligt så utnyttjades hennes mentalitet desto mera av oss, som undervisnings- och utbildningsexempel i önskvärd, ultimat hundmentalitet, kan man kanske säga. Hon hade för att vara setter mycket social kamplust också, var mycket intelligent på sitt sätt och så otroligt trygg i sig att hon aldrig visade några omotiverade aggressiva tendenser under hela sitt liv, knappast några motiverade heller. På brukshundsklubben kunde hon genom sin blotta närvaro lugna stämningen bland de vinande och skällande brukshundarna, när hon stolt som drottningen av Saba lugnt och värdigt knallade in bland dem och tydligen utstrålade någon form av gudomlig salighet, sett ur ett hundperspektiv. I jaktmarkerna lämnade hennes fart, stil och enorma uthållighet ingenting övrigt att önska. Hon kunde jaga i kuperad fjällterräng från morgon till kväll, 6 dagar i veckan med en vilodag mitt i. En sen kväll på fjället, när vi började gå ner mot dalen och den väntade bilen, så var hon kroppsligt så slut att hon inte längre orkade galoppera, men hon fortsatte i alla fall att outtröttligt jaga hela vägen ner, nu i trav. Att ge sig var inget alternativ för henne, och den här envisheten varade livet ut. Vi noterade också att när vi hade rast på fjället på högt belägna platser, där hon kunde skåda milsvitt omkring, så satt hon med rak rygg och högt buret huvud och inspekterade hundratals kvadratkilometer av markerna nedanför sig och såg ut som om hon tänkte troligen dessa två tankar: ”Och allt det här är mitt!” samt: ” Hur mycket mera av det här kan jag få?” För henne var aldrig något stort nog…

När hon var 13,5 år gammal var hon med på Gotland som åskådare på ett jaktprov någon gång efter nyår. Hon ville naturligtvis vara med hela tiden och när provet var över släpptes hon för att få springa av sig ”lite”. Det blev lite mera springa än ”bara lite”. Den gamla grånande damen drog av en sådan repa över de milsvida Gotländska fälten att det fick gamla, härdade hundsportargubbar och kärringar, samt i jaktprovet deltagande fågelhundar, tio - tolv år yngre än henne, att stå tysta och bara glo och kippa efter andan. När hon väl efter långt om länge infångats började en vadslagning om huruvida hon överhuvudtaget skulle orka stiga upp nästa morgon, eller om hon skulle vara så stel i sin gamla slitna kropp efter den magnifika uppvisningen att hon måste bäras ut för att kissa. Nästa morgon steg Foxy upp som om ingenting hade hänt, sträckte på sig, ruskade av sig, gick ut för att utföra sina behov och undrade sedan när nästa repa skulle gå av stapeln. Ett halvt år efteråt hittade hon, stod för och reste sin sista morkulla. Hon fick senare den dagen, p.g.a. en elak tumör, lämna oss i stor sorg och saknad. En stor liten hund och jägare var borta.

Foxy var en så trygg hund att det egentligen inte finns så mycket konstigheter att berätta om henne. Hon var egensinnig, visst, men det är det som ger uthållighet när det blir tufft i mar-

kerna med lite fågel, dåligt väder med blötsnö och hårda vindar, jävlig terräng och allt det där som får hundar med mindre medfödd motivation för jakt att tappa lusten och börja putsa förarens stövlar. En egensinnig och djärv hund blir av naturliga skäl tuffare att dressera men ger i gengäld mycket mera av jaktliga upplevelser ute i markerna. Fart och stil kommer lika mycket inifrån huvudet på hunden som från fysisk konformation. Foxy blev förvisso utställningschampion men det var inte i showringen hon var vackrast utan i ute markerna i sin flytande galopp, men framför allt i sina Gudabenådade skarpa stånd där hon ibland kunde vara så vacker att man fick tårar i ögonen av åsynen.

Skarpt stånd med hög svans = amerikanskt blod. Foxy var 1/4 amerikanare med linjer till fyrfaldige Amerikanska Jaktchampion Tomoka genom Tomokas son Equimark som importerades till Norge.

Så vad är då ”flytande galopp”, frågar sig kanske läsaren. Det tog mig två år av att studera hennes rörelser innan jag själv, plötsligt som genom en uppenbarelse såg hennes flytande galopp. Det är nämligen inget som varje hund kan prestera, ganska få egentligen även bland fågelhundarna. Men en dag hade jag äntligen lärt mig att se det, som genom ett trollslag. Det går i stort ut på att när hunden springer i galopp så använder den all kraft till att driva kroppen framåt, ingen kraft slösas på upp och ner gående rörelser, så att framfarten blir skuttig eller hoppig, så att säga. Benen driver på framåt, framåt, framåt med minsta möjliga energiåtgång, och hunden mera flyter än springer över marken. Det är det som ger både uthållighet och slitstyrka över åren och består väl av lika delar för uppgiften finstämd fysisk konformation som av mental styrka. När jag väl lärt mig se hennes rörelser, som i slow-motion, såg jag plötsligt också hästarnas steg på ett nytt sätt, jag kunde se elegansen i dem, hos de hästar där det finns elegans, vill säga. *Poetry in motion*, sjöng Johnny Tillotson för länge sedan och det är precis vad det är.

Trots sin egensinnighet hade Foxy långt bättre dresserbarhet än vad hennes dotter Briz hade. Det här var tack vare hennes stora social kamplust som motiverade henne att interagera med både folk, andra hundar och bytesdjuren. Sin första lydnadstävling gick hon redan före ett års ålder och fick då ett andra pris. I domarprotokollet står det att hon hoppar och

skuttar och gör lite egna grejer och det var ju så hon alltid var, glad och lite sprallig och tog det mesta med en klackspark. I jaktträningen var det tuffare men även där tog hon till slut en etta med hederspris i öppen klass och det är ju det högsta kvalitetsbetyg en stående fågelhund kan få. Hon startades aldrig i segrarklass då de hundarna behöver oerhört mycket jaktterfarenhet *med disciplin,* inte bara mycket av vanlig busjakt. Foxy fick visserligen mycket jobb på kommersiella jakter men där kan det ibland bli lite bus då man inte kan börja med avancerad fältdressyr framför ett gäng med dyrt betalande gäster som vill jaga, och inte se på traumadrabbade hundförare som försöker korrigera en eftergångare. Hon kunde bjuda på halsbrytande jakter och hennes fjällsök täckte mera än nog av terräng. I början trodde vi att hon jagade för sig själv utan kontakt med oss, men efter några år började en annan förklarning att bubbla upp för oss. Även om hon gick mycket stort så visade det sig att hon nog höll kontakten med oss hela tiden och alltid hade kontroll på var vi var, trots att vi visste att inte blåsa i visslan stup i kvarten och därigenom avslöja vår position. Nej, vi blev så småningom säkra att hon inte var en som bara jagade för sig själv. I stället hade hon modet att gå stort, att kanske temporärt tappa bort oss och sedan intelligent söka upp oss igen utan att bli stressad och därigenom helt förlora navigationen och orienteringen, för att en tid senare återfinnas i en tidningsannons under rubriken Borttappad eller Upphittad. Jag tror att många borttappade hundar, likaväl som människor, tappar bort sig av jaktens tjusning, och sedan på grund av bristande nerver, blir stressade när de känner sig vilse och då är det liksom kört. Hur som helst, Foxy och vi hade bara en divergerande uppfattning om vad ett ”lagom” sök är för något och det är väl inget konstigt med det. Andra hundägare svär över hundar som inte går stort nog…

På fält var hon i början gärna en dikesrännare då det sköts mycket fasan för henne, de brukar söka skydd där och sådant lär sig en hund mycket snabbt. Med tiden blev hon väldigt lättförd och kunde lätt styras från diken till fältet för rapphönssök vid behov. Så småningom lärde hon sig också att dra ner lite på söket i skogen men gick för stort ändå. På fjället var hon allra bäst, där behövde man nästan inte föra henne alls, och hon älskade fjällen mer än något annat. Den sista ripan sköts för henne sent under hennes sista jaktsäsong, då hon var över 13 år gammal och hennes glädje och stolthet när hon apporterade den ripan var definitivt mycket större än när hon apporterade sin första ripa 11 - 12 år tidigare, innan hennes kärlek till fjällen verkligen vuxit till sig. Jag tränade henne tidigt på blodspår och hon bommade aldrig på ett eftersök, hon tyckte det var nästan lika spännande som fågeljakten – men bara nästan. När hon gick ur hand så var det på fågel, och det var ibland svårt att få henne att respektera fallande fågel och inte knallapportera. De sista åren struntade vi helt i disciplinen och lät istället henne njuta av friheten fullt ut och vi njöt än mera av att se hennes friskhet på ålderns höst.

När vi tidigare diskuterade hundens förmåga att minnas det förflutna och förutspå framtiden så har vi nu ett lysande exempel i Foxy. Vår första resa till fjällen med henne och Springer flög vi helikopter till Miekak fjällcamp. Där träffade Foxy en irländsk settertik från Jämtland som hon knöt en livslång vänskap med. Irländarens familj fick snart tillökning i form av ytterligare en tik och vi åkte på många jakter tillsammans. Vi brukade samlas i irländarnas hem i Östersund vilket ligger ca 7 timmars bilresa från oss. När vi åkte iväg hemifrån till någon hundtillställning kunde vi ju inte tala om vart vi skulle åka, om det var ett jaktprov, en jakt eller ett träningstillfälle. Men Foxy lärde sig så småningom vart det skulle bära iväg, hon blev allt bättre på att från vårt beteende och packande innan resan förutspå vad resan skulle handla om. All aktivitet var ju kul för henne, precis som för Springer och Briz men Foxy var helt galen

i fjällens oändliga vidder.

Den första gången som vi noterade att hon förstod vart vi var på väg, var strax före och under en paus i körningen, ca 300 hundra kilometer norrut hemifrån, på väg mot Östersund. Vi hade kört några hundra meter in på en skogsväg från huvudvägen för att både hundarna och vi skulle kunna rasta ordentligt. Redan före den här pausen noterade vi att Foxy förstod att nu bar det av norrut till hennes älskade fjäll. Hon steg flera gånger upp från sin bädd bak i bilen, snurrade runt i glädjeyra och såg allmänt uppspelt och lycklig ut, mycket ovanligt för henne som annars var lugn i bilen under långresor. När vi stannat på skogsvägen hoppade

Får man önska sig tillbaka till ett ögonblick tidigare i livet? Då tar jag gärna det här ögonblicket!

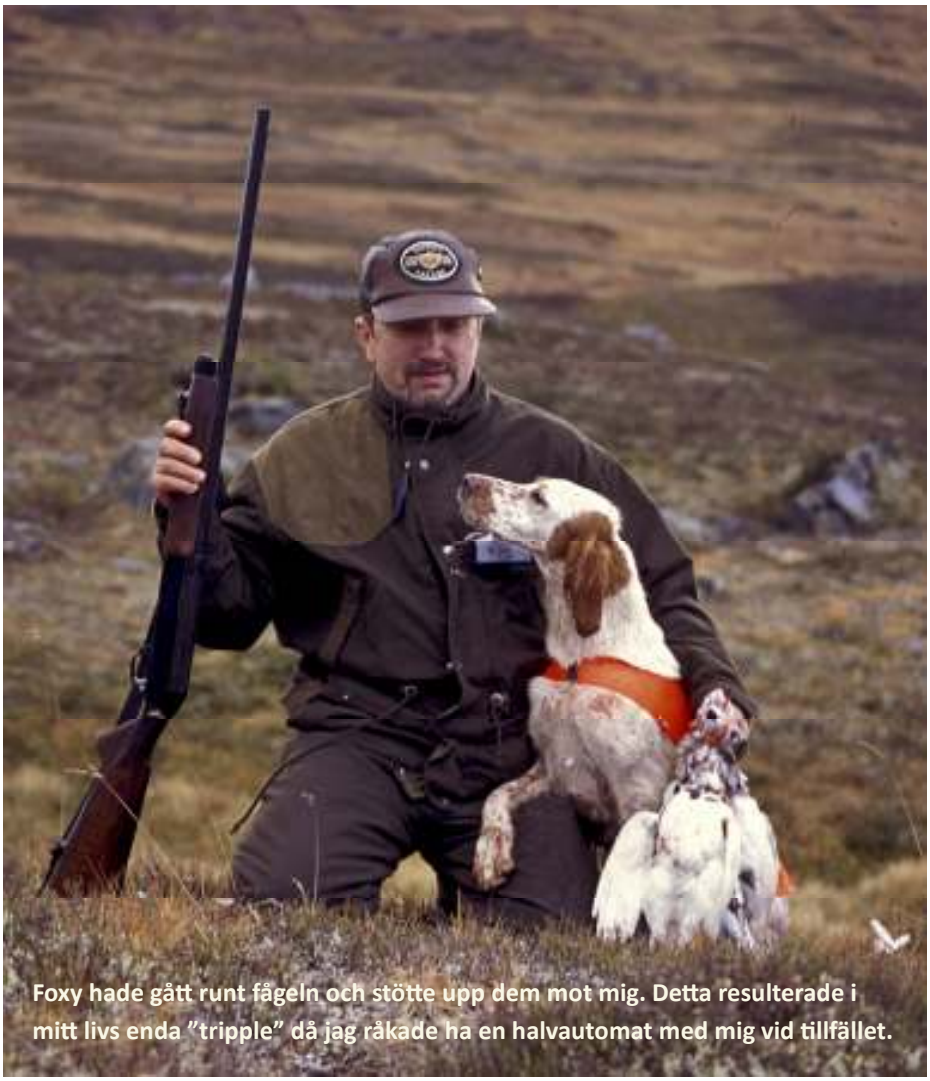
Foxy hade gått runt fågeln och stötte upp dem mot mig. Detta resulterade i mitt livs enda ”tripple” då jag råkade ha en halvautomat med mig vid tillfället.

Springer ut och började undersöka omgivningarna som vanligt och man fick hålla ett öga på henne så att hon inte fick för sig några vidlyftigheter. Men inte Foxy, hon som vanligtvis var den ivrigaste att sträcka på benen och spana efter eventuell jakt under rasterna i körningen. Hon gick bara några få meter från bilen, gjorde vad hon behövde göra och hoppade snabbt in igen och det gick sedan inte att få ut henne flera gånger för att bjuda på en bit mat och vatten. Det var ingen tvekan, nu ville hon bara norrut så fort som möjligt, allt annat var oviktigt. Väl framme hos irländarnas hem kände både hon och Springer direkt igen sig, hoppade skällande ut ur bilen och sprang mot dörren, och hundarna i huset kände igen deras skall och svarade med samma höga välkomnande ”valpskall” från andra sidan av dörren. Det var rörande att se deras hälsningsceremonier när dörren öppnades, det här var vänskapsband som var knutna under många långa jaktdagar ihop, och som inte ens döden skulle kunna knyta upp. Så visst är hundarna ungefär som vi människor, ingen får mig att tro något annat.

Foxy fick under en tid ett mycket intressant ”fel”, hon började ringa fågel. I norden anses detta som ett genetiskt fel och sådana hundar betraktas ofta som pestsmittade slempaddor av de som kallar sig för konnässörer inom fågelhundssporten. ”Att ringa fågel” betyder att hunden lämnar ståndet och går runt fågeln/fåglarna i en vid cirkel för att fatta ett nytt stånd i en annan position. Det kan ibland finnas praktiska skäl till detta, som en oregelbunden vind och hunden försöker då få ett bättre fix på fågelns/fåglarnas position, eller ett ännu mera sofistikerat skäl, den vill resa fågeln/fåglarna mot skytten som då får ett enklare skytte vid uppflog. Jag vill minnas att i Arkwrigths bok nämndes att denna sistnämnda egenskap var högt uppskattad innan flyktskyttet utvecklades och man sköt fågeln på marken med armborst. Hunden hindrade då fåglarna att fly till fots bort från skytten. Då kan man ju också tänka sig att dessa gamla gener har poppat upp i en modern hund. Men sen finns det en form av ringning som är helt irrationell och den gör inte jakten roligare på något sätt. Foxy började plötsligt med en svår form av ringning när hon var runt 8 år gammal. Hon kunde fatta ett normalt

stånd men när vi närmade oss henne började hon rusa runt fåglarna, fatta ett nytt stånd under några sekunder och sedan rusa ett varv till. Dessutom såg vi att hon var starkt frustrerad, hon gjorde definitivt inte detta för att jävlas med oss eller för sitt eget nöje. Hon hade ett problem och hon visste om det. Frågetecknen hopade sig och vi funderade oss gråhåriga över **varför** hon gjorde detta.

Nu konsulterade vi Clement Walton igen. Han menade att detta problem kan uppstå när en erfaren hund plötsligt förlorar förmågan att precist lokalisera fågeln med näsan. Orsaken är vanligtvis parasiter i näshålan eller andra medicinska skäl. Om hunden är en samarbetsvillig individ så vill den kunna presentera fågeln med precision för föraren. När en sådan hund tappar den här förmågan som den haft under många år så blir den av naturliga skäl frustrerad eller rent av desperat, ungefär som när vi plötsligt blir blinda och ändå vill prestera som förut. För hunden är ju näsan lika viktig som ögonen är för oss och en blind hund kan med enbart näsan lika bra som en seende lokalisera fågel som är gömd i terrängen. Från min barndom minns jag att man sade att om hundens nos var fuktig och kall så var hunden frisk. Varför den skulle vara så visste väl ingen, men efter att ha gått tekniska skolan och läst lite fysik så förstod jag i alla fall att om hundens nos är fuktig så kommer den också att vara kall. Då återstår bara frågan varför hundens nos skall vara fuktig, som ett tecken på att den är frisk? När Maud och jag började med hunderiet pratades det t.ex. om ”bra” och ”dålig” nos, ”precisa fågeltagningar”, ”viltfinnarförmåga”, noskvalstrens och sjukdomars samt vädrets inverkan på hundens vittringsförmåga. Så småningom lärde vi oss också att på brukshundssidan brukade man sedan länge under varma sommardagar blöta en spår- eller sökhunds nostryffel för att nosen skulle fungera bättre. Ingen kunde dock ge en empirisk förklarning till hur en blöt utsida av nosen skulle kunna påverka hundens vittringsförmåga som sitter inne i nosen. För vår del kom inte behovet av att veta mera om den delen av nosens funktion att bli akut innan Foxy började ringa. För att vi skall förstå saken bättre får vi titta på hundnäsans funktion lite närmare och det är något som Clement Walton hade lagt ned mycket tid och arbete på. Walton hade gjort egen forskning i ämnet och kombinerat den forskningen med olika andra resultat från sin yrkesmässiga forskning. Jag översätter igen hans diskussionsinlägg och det som nu följer är mycket intressant, verkligen!

Citat: *Luktsinnet vistas inte i nosen utan i hjärnan och fungerar ungefär som synen och hörseln… organen är receptorer som samlar och omvandlar sensorisk information och levererar den till hjärnan som sammanställer informationen. De mest utvecklade sensoriska områdena har många nervförbindelser som kopplar dem till hjärnan och det här är verkligen fallet med hundar. Ytterdelen av den mänskliga näsan har mycket få nervförbindelser jämfört med den yttre delen av djurens nos (den fuktiga nostryffeln). Skulle den här ytan på hundnosen inte ha någon sensorisk funktion så skulle de omfattande nervförbindelserna inte ha någon känd funktion. Anatomin av de inre delarna av nosen och antalet nervförbindelser till hjärnan indikerar att den är ett mycket känsligt organ för insamling av information om vattenlösliga molekyler. På samma sätt indikerar utformningen av nosens yttre anatomi och dess ”övertaliga” nervförbindelser med hjärnan att den har en viktig sensorisk funktion.*

Modellen för hunddjurens luktsinne baseras på både experimentell och observationsbaserad information, såväl som anatomin, nervanatomin och fysiologin och det finns inga data som skulle motsäga antagandet att den yttre fuktiga delen av nosen (nostryffeln) skulle vara ett komplext sensoriskt organ. De flesta av hundens luktorgans funktioner är utomsinnliga för människan eftersom receptorerna arbetar med information som vi inte kan detektera. Jag bör också nämna att de flesta av näsgropsormarna har enkla fjälliga gropar i nosen som är

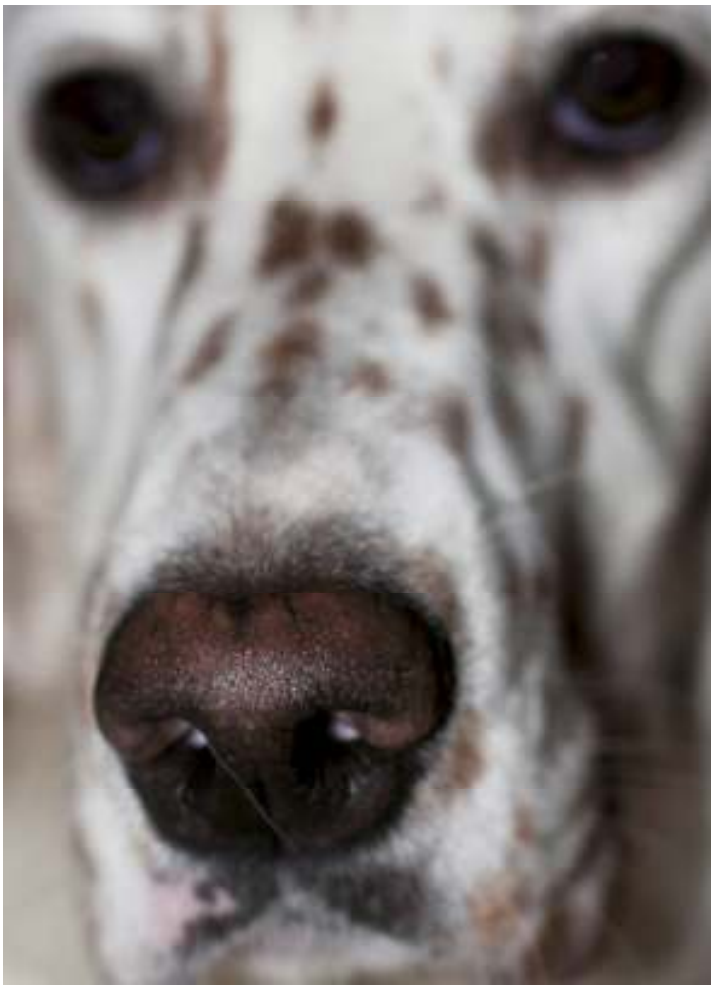

Nostryffeln är en känslig extern sensor som bestämmer riktning till vittringskällan och även dess position i rummet. Tyvärr har man forskat alltför för lite för att med säkerhet kunna bestämma dess exakta dess funktion.

enormt känsliga för utstrålad energi inklusive i det infraröda spektret.

Det har funnits viktiga diskussioner som den Amerikanska flottan har stått bakom om möjligheterna till detektion och lokalisering av ljudkällor med ett litet antal receptorer. Jag har en samling papper som handlar om hydroakustik publicerade av fysiker som "bevisat" att uppställda vibrationssensorer inte kan bestämma avståndet till en ljudkälla under vattnet om den inte är mycket nära, vilket är en distans motsvarande ungefär halva våglängden för ljudet från ljudkällan. Ganska snart efter att ha läst dessa papper demonstrerade jag experimentellt att rovfisk kan med stor precision lokalisera en ljudkälla som befinner sig på ett avstånd av upp till 30 gånger våglängden av vibrationerna som produceras av ljudkällan. Jag har också demonstrerat att flera vargspindelarter har denna förmåga till hydroakustisk detektion med endast två framben som rör vid vattenytan och denna förmåga förstärks ytterligare med samtliga benpar på vattenytan. Flottan har sedan lärt sig att en ganska enkel uppsättning av receptorer räcker för att erhålla noggrann avståndsinformation från en ensam serie av vibrationer.

Människan har också receptorer som kan samla data om många miljötillstånd, både inre och yttre och vissa kan vara enormt funktionella utan extra nervbanor… exempelvis huden på pannan, näsan och övre kindregionen som kan identifiera och lokalisera en källa till värmeutstrålning som en glödlampa med relativ lätthet, synen behövs inte. Det finns ett ändlöst antal exempel på sådant i den biotiska världen och det finns ingen orsak att tro att den fuktiga ytan på ett komplext 3-dimensionellt organ kan på något vis jämföras med ett fuktat finger.

*Jag började arbeta med studier av den fuktiga nosen för ungefär 15 år sedan (*övers.anm: Idag 22 år sedan) *när jag utvecklade min modell om hur en hund använder sin nos. Mitt arbete med sensorisk projektion, i det här fallet fågelhundarnas luktsinne, fick mig att förstå att precis lokalisering av ett objekt i rummet inte kan uppnås med ett enkelt organ såsom ett djurs luktorgan. I korthet; det fysikaliskt osannolika att något djur kan lokalisera ett objekt i 3 dimensioner genom att använda ett enda sensoriskt organ. Allt arbete med projektion, d.v.s. förmågan att precist lokalisera ett objekt, kräver av vilken organism som helst ett par av sensorer som två ögon eller två öron. Ett nervsystem kan skilja på små men likartade signaler från två olika källor och hjärnan kan därigenom lära sig att översätta detta till igenkänning av*

signalkällan, man kan se var någonting är eller höra varifrån ett ljud kommer. Det här är ganska enkel biologi men man har varit oförmögen att urskilja det par av organ som skulle kunna användas av hunden för att med precision lokalisera ett vittringsproducerande objekt.

Efter långvariga observationer av hundar som arbetade med vittring som distribuerats i ett känt mönster började jag förstå, om än vagt, hur en hund arbetar med sin näsa. Den fysiologiska mekanismen med projektion, d.v.s. hur hunden kunde med precision bestämma var en vittringskälla är belägen, kunde inte uppnås med djurens luktorgan eftersom den måste betraktas som ett ensamt och inte ett par av organ. Att det finns två näsborrar är irrelevant eftersom näshålan, som ett luktorgan betraktat, är en enkel receptor. Jag expanderade och extrapolerade från the grundläggande modellerna jag utvecklat med fiskars lokalisering av ljudkällor för att tänka ut några experiment för att studera hur hundars nos fungerade. Jag är säker på att mina (jaktprovs-) domarkamrater i NAVHDA (North American Versatile Hunting Dog Organisation) var övertygade om att jag var irrationell (Cj menar nog ”knäpp” på ren svenska) *p.g.a. de kommentarer jag gav om hundar som arbetade på provmarkerna, jag såg något som var främmande för den, jag såg hur hunden ”tänkte” med näsan.*

Logiken i kravet att det behövdes ett par av sensoriska organ för rumsbestämd detektion övertygade mig om att det måste finnas ytterligare en sensor (förutom det inre luktorganet) involverad i hundens förmåga att lokalisera en vittringskälla. Det visade sig vara den fuktiga ytan på nostryffeln som inte är den duplicering är av luktorganet utan en enormt känslig våt/torr bulb termometer utvecklad för att tillhandahålla en sensorisk bild av luftens rörelser. Efterföljande experiment visade att den fuktiga ytan på nosen var absolut nödvändig för hunden för att den skulle kunna lokalisera vittringskällan i 3 dimensioner. Med en torr nos kunde hunden endast detektera den relativa koncentrationen av luktpartiklar som kommer in i nosen, så hunden kunde finna den högsta koncentrationen men kunde inte bestämma dess fördelning i rummet.

Experimentellt fann jag att hunden kunde lätt lokalisera vittringskällan när ytan på nosen var fuktig och att allt som påverkade avdunstningen från hundens nos också påverkade sättet som hunden tolkade fördelningen av vittringen. Jag fann att jag kunde täcka hundens nos med vad som helst som blockerade avdunstningen, som vaselin, och fullständigt eliminera hundens förmåga att uppskatta vittringsfördelningen i rummet. På det här sättet kunde jag stänga av och sätta på hundens förmåga att lokalisera en vittringskälla. Efter många experiment satte jag in dessa data i modellen för hur en hund kan, eller skulle kunna, göra med vittringskoncentrationer.

Den fuktiga ytan på nosen har inget göra med skärpan i nosen, d.v.s. förmågan att detektera skillnader i vittringskoncentration är på intet sätt avhängig av funktionen av den fuktiga yttre delen av nosen. Den fuktiga yttre ytan av nosen och dess omfattande nervkopplingar till hjärnan stöder helt klart tanken att den används till att detektera helt andra miljömässiga faktorer än det inre luktorganet. Jag har inte råd med utrustningen som behövs för mera precisa mätningar men här finns en väldefinierad uppsättning av multidimensionella sensorer som skapas tillsammans med det inre luktorganet. Jag vet vad som händer men jag har långt kvar innan jag kan definiera fysiologin i systemet. Resultaten som observerades av Torsti är bara en av många grundläggande förutsägelser som skapas av modellen för hundens luktsinne. Modellen är under utveckling men jag behöver ytterligare möjligheter att arbeta med flera hundar under varierande omständigheter. Slut citat.

”Resultaten som observerades av Torsti” handlade om hur Foxys ringande kunde stängas av

genom att vi blötte hennes torra nos med några droppar vatten. Helt klart fanns det ett samband mellan hennes för tillfället torra nos och hennes ringande men den här perioden varade inte så länge, en höst kanske, sen var hon mest som vanlig igen med endast enstaka ringningsanfall. Vilken fysiologisk omständighet som orsakade den torra nosen vet vi ännu inte ens idag. Som Walton skrev så behövs det uttömmande experiment innan man kan vara helt säker på någonting och en torr nos, eller andra problem med vittringsdetektion, behöver inte orsaka ringande per automatik utan endast om hunden känner sig frustrerad av sitt handikapp. En ”korkad” hund kanske visar motsvarande genom väldigt oprecisa stånd och resning av fågel. Tanken att det bara är de hundar som verkligen vet vad de sysslar med, de vassaste hundarna, som blir frustrerade av ett plötsligt handikapp, medan mindre engagerade hundar inte bryr sig så mycket om att precisionen har försvunnit, är intressant. Men för närvarande är den bara en spekulation från min sida.

Foxy demonstrerade också hur otroligt viktig och dominerande luktorganet är för en hund. Ibland, gärna under raster på fjället, kunde hon sitta med högt huvud och med slutna ögon analysera dofter som vinden för med sig. Hennes koncentration på uppgiften kunde vara så djup att om man ville henne något så var man tvungen att gå fram och röra vid henne för att bryta koncentrationen. Det finns ett engelskt uttryck för fenomenet, ”nasal deafness” vilket betyder ungefär ”lomhördhet orsakad av luktupplevelser”. Kan låta korkat men i praktiken kan man faktiskt koppla bort ett sinne för att skärpa ett annat. När jag var barn var jag ofta sjuk och i sjuksängen testade jag allt möjligt som var möjligt att testa i en sjuksäng. Bland annat testade jag att ligga och koncentrera mig så hårt på att koppla bort hörseln så att jag inte skulle höra radion. Det lyckades, den tonade långsamt ut och blev till slut tyst helt och hållet. Det här var ganska jobbigt och efter en stund tappade jag koncentrationen och började höra igen. Att en hund då kan bli döv när den står för fågel är väl inte så konstigt mot den bakgrunden. Den del av hundhjärnan som behandlar doftsignaler är mycket större än hos människan och kräver förmodligen mycket ”processorkraft” när den jobbar för fullt. Misstolkar man denna dövhet som olydnad så begår man en stor orättvisa mot en hund som gör det som vi vill att den skall göra, nämligen använda näsan. Då kan man fråga sig varför man på jaktprov inte får röra vid en hund på ståndet för att få den att resa fågeln? Winston Churchill sade; *”Demokrati är ett ruttet sätt att styra ett land – men det är det enda sätt vi har.”* Keith Erlandsson, den svenskättade brittiske spanielgurun och jaktprovsdomaren, antydde ungefär samma sak om jaktproven som metod för prövning av hundar.

Hundars medicinska problem kan vara lömska, minst sagt. Jag minns en foder allergi hos Foxy som vi inte lade märke till förrän jag förundrade mig över en svagt rosa nyans i hennes ljumske, på ett foto jag hade tagit några dagar innan. Den skulle inte finnas där och obotlig teknisk nörd som jag är så kontrollerade jag Foxys ljumske ordentligt för att få reda på om den verkligen var svagt rosa eller om filmen återgav färgerna på fel sätt. Det gjorde den inte, den bara förstärkte befintliga färger. Foxys ljumske var faktiskt svagt rosa på ett onormalt sätt, på en yta som man ser varenda dag, men som man tydligen ändå inte ser p.g.a. hemmablindhet. Det såg inte ut som en svampinfektion eller någon annan form av dermatitis så vi antog att det kunde vara foder allergi då hon nyligen gått över till ett super-dooper foder som alla fågelhundar enligt den massiva marknadsföringen bara ”måste” ha för att prestera maximalt. Foxy fick sluta med fodret och det rosa i huden försvann tämligen omgående. Det här är ett exempel på hur en hund (eller vilket annat djur som helst) kan smygande drabbas av någon sjukdom som kanske ger symptom som svårligen låter sig förknippas med sjukdomen i första hand.

Foxy hade skadat nosryggen en av de få gånger vi försökte ha henne i bur. Vi var på en kurs på Östermalma jaktvårdsskola och Foxy var så ung att vi inte vågade lämna henne obevakad på rummet under teorilektionerna. Från någonstans fick vi tag på en hundbur men redan när vi kom tillbaka efter första lektionen hade hon i sina försök att ta sig ut skadat nosryggen ganska ordentligt. Under resten av kursveckan fick hon vara med i undervisningssalen under teorilektionerna och någon bur behövde hon aldrig vistas i efter det. Man skulle kunna tänka sig att hon då också skadat nerverna från nostryffeln till hjärnan men i så fall borde problemen ha börjat direkt och inte kanske 6 år senare. Min egen erfarenhet av avskurna nerver säger att problemet är störst direkt efter skadan och avtar sedan långsamt då nerver har en förmåga att reparera sig själv. Förändringar i t.ex. beteende kan ske långsamt, hunden kanske gör en irrationell handling en enda gång och man tror att det är tillfälligt och när man sedan inte ser samma handling igen på en tid så glömmer man den. Nästa gång den kommer så är man åter lika förbryllad, man har ju glömt första gången det hände. Men så kommer det oftare och nu först kanske man börjar reagera på allvar. Rolf Johansson, som jobbat med tjänstehundar under flera årtionden gav oss ett bra råd. Man ”visiterar” hunden varje dag - varje dag under hela dess liv – punkt. Då kan man upptäcka problem medan de är små och kanske lätt kan åtgärdas.

Foxy till höger med sin dotter Briz vilar bland maskrosorna. Det är trots ålderskillnaden lätt att se de helt olika karaktärer de var. Foxy var den modige, lugne och trygge och det var inte mycket som berörde henne negativt utan hon fann alltid möjligheter i allt hon mötte. Briz var alert och avståndstagande och inte sällan lätt oroad inför det okända men ett visst mått av dådkraft gav henne verktyget att övervinna svårigheter och hon gjorde sig ett bra liv tack vare det. De var på varsitt sätt underbara hundar och är djupt saknade.

När Foxy var över 13 år gammal sköts den sista ripan över henne i Norge. I triumf gjorde hon flera ärevarv runt Maud innan hon lämnade av fågeln. En ärrad och grånad kämpe hade gjort sitt sista uppdrag och gjort det med bravur. Vi lyfter på jägarhatten för dig kära Foxy!

Foxy blev också så gammal att hon fick visa oss hur en hund förändras mentalt när den åldras. Hennes ”tuffhet” avtog med tiden, kanske från 6 - 7 års ålder, och hon blev långsamt mycket "mildare" till sättet och ville t.ex. inte längre lämnas i hundgården trots att hon hade Briz som sällskap. Man kan säga att där tuffheten avtog, där ökade mildheten och tillgivenheten, helt klart ville hon mot slutet ha stöd av oss och den här insikten det gav oss om den begränsade tid vi hade kvar tillsammans var både sorglig och ljuv. Vi ordnade med en hundlucka i en dörr på baksidan av huset så att hon och Briz alltid kunde vara i huset när ingen av oss var hemma och gå ut och in när de ville i en liten rastgård. Den här lösningen ökade Foxys trygghet avsevärt. Det var helt klart att hon kände av sin avtagande styrka under alla andra omständigheter förutom under jakten, där blev hon aldrig äldre än 3 – 4 år gammal, där glömdes alla krämpor och svagheter. Vi kunde också, till vår skam, notera att resultaten av små oförrätter som vi gjort med henne som unghund (vilka orsakades av vår oerfarenhet) och som vi trodde var bortglömda för länge sedan, nu åter visade sig i hennes beteende under vissa speciella omständigheter och situationer. Minns Briz avoghet mot mat som jag orsakade under några få tillfällen när hon var valp och som sedan kom att följa henne hela livet. Man skall alltså inte inbilla sig att man helt kan reparera misstag man gör med en unghund. Man kanske kan dölja sina misstag genom att man ändrar sitt beteende, men skadan kommer att finnas där för alltid, om än kanske osynlig i vardagslivet. Det jobbiga här är att ett misstag, ett felgrepp med en hund inte alls behöver vara ett misstag med en annan hund, utan t.o.m. helt nödvändigt. Så hur man än försöker är det nästan omöjligt att undvika att göra misstag med hundar, hur många man än har haft och hur mycket man än har lärt sig av den föregående hunden.

Å andra sidan, att i rädslan för att handla fel inte göra någonting är det största misstaget av alla. ”Det är bättre att göra fel och tro på det man gör, än att göra rätt och inte tro på det man

gör”! Sist och slutligen är det din attityd som för hunden är det viktigaste och om du verkligen tror på det du gör, så skickar du ut signaler om att du är självsäker och bestämd, även om det du gör inte är helt anpassat för situationen. Att göra rätt och inte tro på det man gör är för hunden liktydigt med att man inte utstrålar den självsäkerhet som hunden förväntar sig av sin ledare och även då kan det bli kacka av allt. Vårt bästa motmedel mot onödiga misstag är att respektera hunden så att vi åtminstone försöker förstå vad den vill och vad den för tillfället gör och varför. Man måste försöka lära sig att se saker och ting ur hundens synpunkt och låta bli att avfärda allt som man inte omedelbart förstår som oviktigt. Den som inte försöker lära sig detta kommer aldrig att få en bra relation till hunden och framgångarna tillsammans med den kommer att utebli. Men uteblivna framgångar är bara en sekundär förlust jämfört med den förlusten som uppstår när hunden slutligen tappar förtroendet för dig.

Irländska settertiken Stila

Stila gjorde bara ett kort besök hos oss. Ödet hade inte gett henne lyckan att få uppleva en enda lugn och trygg period i sitt liv. Precis som människor behandlar livet hundar på många olika sätt. Stila hade definitivt förtjänat något bättre men det blev nu inte så. Vila i frid Stila!

Egentligen hette hon Huntmans Jossan och hennes korta liv var fylld av tragik, det var nog aldrig meningen att hon skulle få ett liv i lugn och ro. Historien om henne började faktiskt långt innan hon var född, ungefär 1996. Maud och jag med hundarna Foxy och Springer var en sensommar ner till Sörmland på en jaktmässa som hölls långt ute i markerna vid ”Sörmland & Sörmland” jaktskyttebanan. Som vanligt fanns det en hel del aktiviteter för alla kategorier av besökare, även de som hade unga fågelhundar med sig. Vid mässan öppnade sig vida, nyskördade spannmålsfält med stubb, där man hade satt ut rapphöns. Unghundarna fick söka upp och finna fågel i parsläpp och den som hittade fågel först gick vidare till nästa omgång. Två hundar utmärkte sig mera än andra, Foxy och en ung irländare som för-

des av en gentleman som vi inte kände. När det började närma sig final var Foxy och den här irländaren ett par snäpp över de kvarvarande unghundarna, då ägaren till irländaren plötsligt drog sin hund ur tävlingen utan att förklara varför, men blev kvar som en mycket intresserad åskådare av finalen. Foxy gick mot någon annan hund och vann och ägaren till irländaren var minst lika glad som Maud som förde Foxy. Precis när det här hände förstod vi ingenting av vad som egentligen hade hänt i kulisserna. Det enda som vi förstod var att irländaren hade mycket mera erfarenhet av fågel än Foxy och då den dessutom hade ett mycket bra naturligt sök så hade den med största sannolikhet slagit Foxy i finalen. Så varför drog mannen tillbaka sin hund?

Ganska snart efteråt fick vi veta att den mannen hade Huntmans kennel som var en av de framgångsrikaste Irländsk setter kennlarna i Norden. Han hade redan vunnit allt i jaktprovsväg som går att vinna med sina hundar och hade ingenting kvar att visa. När han såg den unga och oerfarna Maud med sin unga och oerfarna hund Foxy, en Foxy som trots bristande erfarenhet visade en medfödd klass utöver det vanliga, ville han uppmuntra Maud genom att dra tillbaka sin egen hund och låta Foxy vinna den här lilla tävlingen. Han var med andra ord mera mån om fågelhundsporten i framtiden, att uppmuntra unga ivriga krafter att fortsätta med det som han varit med om att bygga upp, än sin egen momentana ära. Se här! Så tänker en gentleman!

13 år senare har han fött upp sin sista kull av Irländsk setter. Han behåller en valp, Stila, som sin förmodligen sista hund. Åldern tar ut sin rätt och krafterna börjar sina. Men bara några månader senare försämras hans hälsa drastiskt och han känner att han inte klarar av att ge Stila en bra framtid och Stila får flytta till ett nytt hem. Snart efteråt avlider han. Stilas nya ägare är ett äldre par som tänkte att Stila skulle få bli deras sista jakthund. Men även här tar gamla slitageskador i kroppen herraväldet över familjens liv och de förstår att de inte längre kommer att kunna dressera en så krävande hund som en jaktsetter. Från någonstans får de nys om att Maud håller på med settrar och inte utan en viss framgång, och frågar om hon vill ha Stila. Då Stilas stamtavla är helt i ordning med enbart intressanta jaktsettrar från Sverige, Norge, Danmark, USA, Finland och som pricken över i, med Moanruad Steve från den berömda John Nash Moanruad kennel på Irland, så är inte tvekan speciellt lång. Även jag tyckte att Stila äntligen borde få lite lugn och ro i sitt hittills korta men rastlösa liv.

Stila var ca 1 år gammal när hon kom till oss. Det första intrycket av henne var att hon var praktfull till utseendet och oerhört stark i kroppen. Av naturliga skäl, med tanke på hennes förflutna, var hon också ett s.k. ”reparationsfall”, d.v.s. hennes valpfostran var bristfällig, hon saknade trygghet och så var hon skotträdd. Det sistnämnda var kanske mest akut då vi sköt mycket lerduvor och brukade ha hundarna med oss. Skotträddhet brukar ofta gå att bota men innan man kan ta itu med den träningen är det en stor fördel om ett starkt ledarskap har etablerats, hunden måste ”tro” på de signaler man själv utsänder vid skottlossning. Om hunden inte har fullt förtroende för föraren så blir skotträningen mera en felande än helande träning. Lika naturligt var det att hon inte begrep mycket av lydnadsträning, vilken skulle komma att bli krävande med ”så mycket” hund (endast den som har erfarenhet av odresserade ettåriga fågelhundar av jaktstam förstår vad jag menar) och skulle ta tid, men då vi fick henne mitt i vintern så var det ingen större brådska och panik, det skulle komma att ta tid och det skulle få ta tid för att bli bra. Inomhus visste hon att föra sig, kammardressyr hade hon i alla fall fått. Maud tog henne till fjällen och där visade hon sin fysiska styrka i den djupa snön tillsammans med ett flertal andra settrar som jämförelseobjekt. Hon var jävligt stark helt enkelt. Trots att hon inte fått någon lydnadsträning visade hon dock spår av samarbetsvilja, hon höll

kontakten under våra dagliga träningsrundor i skogen, vilket tyder på ett bra mentalt arv från samarbetsvilliga hundar i stamtavlan. Det var ingen brist på viltfinnarförmåga eller ståndanlag heller, det lilla som vi hann prova henne på det planet. Framtiden för henne såg alltså ljus ut även om det skulle komma att bli en del inkörningsbesvär då den viktiga valpfostran hade bommats.

Men så en dag, efter att hon varit hos oss bara en dryg månad, var jag ute och rastade hundarna, Stila och Briz alltså, i skogen som vanligt. Så kom Stila ut från den täta skogen haltande mot mig. Jag blev inte särskilt alarmerad då det är vanligt att settrar i sitt vindsnabba sök i skog slår sig ”fördärvade” både här och där, ibland hänger det skinnflikar från bröstet, ibland är det skrubbsår på benen eller någon stukning, men ytterst sällan är det något som inte skulle helna på några dagar eller i värsta fall veckor. Briz tidigare benbrott var ett undantag för oss. Stila haltade på höger bakben, jag kände över det och hittade i den tjocka pälsen ett litet skrubbsår ovanför knäet men det var allt. Några dagar gick, Stila blev inte bättre och jag åkte till en ortopedveterinär med henne. Hon blev röntgad, veterinären visade bilderna och nackhåren reste sig på mig, senan som går från knäskålen till underbenet var av. Stila fick remiss till ett av de större djursjukhusen och där undersöktes hon ytterligare en gång med den bästa röntgenutrustning som finns. Det var inte bara senan som var av utan fästet för den på underbenet var också bortsliten. De skulle kunna försöka operera och kunde eventuellt lyckas med det, men bara eventuellt. Skulle operationen lyckas måste Stila vara i stillhet i minst 3 månader. Skulle vi lyckas hålla henne i fullständig stillhet i 3 månader (hur går det till med en hund av den här kalibern?) så var det ändå inte säkert att styrkan i senan skulle bli så stor att den höll för en hund med denna fysiska kapacitet. Det blev avlivning på platsen och jag lämnade henne där för kremering. Hemresan blev hemsk utan Stila, det kändes som ett totalt misslyckande alltihopa, vi skulle ju ge henne ett nytt tryggt liv och så slutade det med döden. Hade träffen på benet tagit 5 mm åt ena eller andra sidan, eller nästan var som helst på något annat ställe på kroppen, så hade det inte resulterat i mera än i värsta fall några stygn och några dagar i koppel. Nu kändes det som om någon långt i förväg bestämt att Stila inte skulle få leva ett normalt liv, det är nästan så man blir vidskeplig. Nu föddes också ett litet frö av hat mot ”ödet” (vad nu det är för något?) inom mig. Sent den kommande hösten fick en för övrigt helt frisk Briz avlivas vid 9 års ålder på grund av lungcancer. Rester av en bortopererad juvertumör hade spridit sig och blivit malignt. Bedrövelserna efter nära 20 av relativt trygga år med hund hade börjat. Men innan vi berättar om den slutgiltiga knäcken för oss med hunderiet så skall vi hoppa lite fram och tillbaka i tiden.

Jaktfalkens Yen ”Springer”

När det började stå klart att vår första hund Birdie aldrig skulle komma att bli något annat än ett studieobjekt i knepig hundmentalitet började jag åter grundligt söka efter en lämplig ersättare, en som skulle kunna jaga på allvar. På den tiden seglade jag på England, vi gick ofta till en liten stad i Northumberland som heter Blyth. Hamnen låg mycket nära staden och det tog tio minuter att gå till centrum. Gick man fem minuter till hade man gått igenom byn, större än så var den inte. Det här passade mig utmärkt, är det något som jag är allergisk mot, vid sidan av pollen och byråkrater, så är det storstäder. I Blyth hälsade många på mig oberoende av om de hade sett mig tidigare eller inte och jag kunde bli stoppad på gatan av vem som helst för att prata en stund om vädret eller något annat jordnära. Det brittiska sociala systemet med hövlighet och respekt påverkar mig alltid att bli lika hövlig och respektfull tillbaka, men underligt nog så försvinner den här trevliga attityden så fort flygplanets landningsställ rör vid skandinavisk mark. När man sedan stigit ur planet har man redan rest ragg, dragit upp läp-

parna över tänderna och pumpat upp adrenalinnivån i kroppen och är beredd att ta strid så fort någon tittar på en längre än 2 sekunder, och skulle någon ens försöka tilltala mig så är jag bara en bråkdel av en sekund från att nita till typen. Bland människopopulationerna i den civiliserade delen av världen tror jag ofta att vi nordborna tillhör de tidigaste primaterna…

Att umgås med folket i Blyth var å andra sidan som att umgås med hundar; blodtrycket sjunker, pulsen går ner, diverse lugnande hormoner utsöndras och en gudomlig välvilja mot allt levande fyller tillvaron med behag. Bland alla dessa trevliga människor fanns en jakt/fiske/vapenhandlare som hade en liten butik på en sidogata. Efter några resor hade vi byggt upp fullt förtroende för varandra och han invigde mig i de Brittiska hemligheterna om småviltjakt och gav mig kilovis med engelsk jaktlitteratur, bland annat en hög med BASC årsböcker. BASC betyder the British Association for Shooting and Conservation, en sorts ”jägareförbund” men med en mycket stor betoning på biotop- och viltvård där de enligt min åsikt överglänser de nordiska jägarorganisationerna. Läsningen var mycket intressant ur många synvinklar och ledde mig nästan omedelbart att intressera mig för de engelska jaktspaniels, framför allt jaktspringern, ”the Working Springer Spaniel” som den heter i sitt hemland. Den rasen, och jaktcockern, är värd att ta en mycket noggrann titt på. Inte bara är de effektiva hundar för många former av småviltjakt men de har också varit med och sett så mycket av mänskliga tokerier med hundar de senaste 150 åren. När jag nu en bit framåt skriver ”jaktspaniels” så menar jag jaktmodellerna av springer spaniel och cocker spaniel. Jag tänker inte heller kväva läsaren i detaljer utan allt som jag nu närmast skriver om, skriver jag om i ”stora drag”. Läsaren slipper bli uttråkad och jag slipper lägga ner mycket tid

Springer the Spaniel, den stora charmören för vilken inga utmaningar var för svåra eller tråkiga. Som sjöman vill man säga att hon hade isklass 1 Super!

gräva fram precisa detaljer som ändå gör varken till eller ifrån i det stora hela.

Redan William Shakespeare på 1500 – 1600 talet nämnde spanielns vackra ögon i något av sina verk men det är inte den tidigaste säkra nedteckningen av rasen, den kan vara från 1380-talet. Om han hade sett spanieln i England eller Spanien kan kanske kvitta men det vittnar i alla fall om att den som ras är gammal. Fram till början av 1800-talet utvecklades spaniels för olika former av småviltjakt, det fanns ”cocking”, ”setting” och ”springing” spaniels. Sedan drog en del av ”the setting spaniels” sin egen väg och formades till settrar, i början i en mångfald varianter - ”halvfabrikat”. Kanske kan man säga att de kvarvarande jaktspaniels, vilka var långtifrån enhetliga, fortsatte rakt fram på den för århundraden sedan inslagna jaktliga vägen. De fortsatte att i princip vara stötande hundar som röjde ut småviltet ur buskar, snår, diken, vassar och andra ställen dit ingen mänsklig stövel kan nå. Men sedan, jag tror det var 1868 så hände något vidunderligt; den första hundutställningen arrangerades av en yrkesjägare i England. Vid den här tidpunkten hade flera av de moderna settrarna utkristalliserat sig och mycket av aveln gick ut på förbättra deras fart, stil och uthållighet. Vissa var redan uthålliga, Laveracksettrarna var så uthålliga att de var svåra att få med sig hem efter att jaktdagen var slut. Settrarna skulle också tåla det bistra klimatet med hård vind, kyla och blötsnö på de Skotska hedarna och ett resultat av sådant urval ser vi idag i framför allt Gordon setterns fina, täta och vädertåliga pälsar. Hur som helst så hade den första hundutställningen en rent praktisk uppgift, att få fram så funktionella och tåliga kroppar som möjligt på hundarna. Det tog sedan inte länge innan den första hundutställningen arrangerades i Sverige i slutet av 1800-talet i Göteborg. Redan då började fåfängans marknad se möjligheterna att förvandla dessa boskapsutställningars motsvarighet i hundvärlden till något mera extravagant och glamourfyllt. Inhöljda i dimmor från goda cigarrer och till doften av dyrbar cognac och orientaliska parfymer satt den icke jagande hundägarkåren på överklassens slutna klubbar och snickrade ihop en rasstandard för inte bara den ”Engelska Springer Spanieln” utan även för resten av de Brittiska hundarna som settrar, pointers och retrievers för kommande hundshower. Den här standarden betraktades säkert av jägarna som ett stort skämt och de fortsatte att köra sitt eget race med hundar som fungerade ute i markerna istället för på showbänkarna. Så småningom stod vi inför ett fullbordat faktum, samtliga brittiska raser var uppdelade i två varianter, en showvariant och en jaktvariant. ”Engelska” springern gav senare uppbörd till ytterligare en variant, den s.k. ”Dual Purpose” springern som skulle gå både på jakt och i showringen, men som i praktiken blev en ”neither purpose” spaniel som inte kan jaga som en spaniel skall jaga, och hur den går i utställningsringarna har jag absolut ingen aning om. Springa efter vilt och skälla kan de flesta hundar men en äkta jakt med spaniel handlar inte om någotdera.

När man tittar på gamla kopparstick och annan bilddokumentation som målningar av jaktspaniels från många hundra år tillbaka har de ingen likhet med dagens showspaniels, men däremot stor likhet med dagens jaktspaniels. T.o.m. det ofta småvilda uttryck de har i ögonen när de stöter vilt är den samma som i dagens jaktspaniels. Det är därför för mig en obegriplig gåta, i paritet med Mona Lisas leende eller universums födelse, att showtypen av dagens springer kallas med berott mod och utan någon som helst synbar skam för ”Klassisk” Springer Spaniel? Det är mera troligt att showtypen utkristalliserade sig på den vibrerande vätskeytan i ett glas portvin som hölls av en åldrande representant för The Kennel Club på

1910 - 20 - 30-talet, än att den skulle ha något att göra med förfäderna till alla de spaniels och settrar av jakttyp, d.v.s. äkta ”klassisk” typ, som vi jagar med idag. Man behöver inte ha alla hästar hemma för att förstå att de av världens alla kennelklubbar understödda utställningarna ofta inte har något med verklighetens arbetande jakthundar att göra. Det verkligt märkliga är att t.ex. den Svenska Kennelklubben i början var en ren av jägare kontrollerad organisation, men hur, när och varför släppte de makten till fåfängan? Hade inte fåfängan kunnat skapa en egen organisation där de helt ifred för jägarnas ”orimliga” krav kunnat bygga sina egna luftslott? Frågorna hopar sig i stora vallar som packisen på Ålands hav men isbrytarna varken vågar eller orkar bryta sig in i dem för att lösa upp dem, utan att riskera att skruvas ner i havets djup av isens kraft.

Det sistnämnda hände den brittiska utställningsdomare som förmodligen gjorde sitt första och sista domaruppdrag i Sverige när vår egen ”Springer” var ca 15 månader gammal. Springer var ju av äkta working typ men Maud utmanade etablissemangen i SKK och ställde ut Springer på någon stor hundshow. Den här stackars naiva britten tyckte att Springer såg bra ut trots att hon helt klart var av den ”förhatliga” jakttypen och gav henne ett andra pris. Då flög locket av hela utställningssverige som den precis i dagarna flög av det där japanska kärnkraftverket i Fukusima i en vätgasexplosion. Ryktet om att en jaktspaniel blivit utställningsmeriterad spred sig som en av explosionen genererad chockvåg över landet och genast började planer smidas för att de-capitera den olycksalige brittiske domaren. Det tog år innan tryckvågorna lade sig och den brittiske domaren bor nu under antaget namn på hemlig ort, troligen på de yttre Hebriderna. Men de har ju fin single malt whisky där så han lider väl ingen större nöd. Händelsen visar i alla fall den avoga attityden i vissa kretsar mot

 m inte dylik gammal dokumentation visar hur en ”Springer spaniel” skall se ut för att kallas ”Klassisk” så vet inte jag vad som skulle kunna göra det? Stilen på jägaren inne bland träden säger mig att detta kopparstick kan vara gjort för ca. 200 år sedan.

funktionellt välbyggda jakthundar, varför det är så vet jag inte riktigt.

Nu visar ju spelet med de brittiska stående fågelhundraserna i Skandinavien att även utställningsdomarna för dessa raser är delade i två typer, en show typ och en jakt typ. I slutändan medför det här att en för enbart utställning avlad hund från någon av dessa raser; Gordon setter, Engelsk setter, Irländsk setter inklusive röd/vit, och Pointer, aldrig kan bli utställningschampion i Skandinavien! Reglerna föreskriver att en utställningschampion förutom 3 cert på utställning även måste ha 1Hp i öppenklass på jaktprov, d.v.s. högsta kvalitetsbetyg vad det jaktliga beträffar. Det klarar helt enkelt ingen individ av dessa raser om den inte är avlad på utomordentlig jaktlig förmåga i första hand. Å andra sidan har inte jaktsettrarna avlats på showtypen vad utseendet beträffar så kan de sällan få sina cert på de stora showerna på fåfängans marknad om inte slumpen har tilldelat dem en domare av ”jakt -typ”. Alltså arrangerar man mindre utställningar med domare av ”jakt typ” som begriper sig på hur en jakthund skall se ut för att hålla i markerna och kunna gå som ett skållat troll, och en sådan domare släpper förövrigt knappast fram en för endast show avlad hund, de exteriöra skillnaderna är så milsvida att det helt enkelt inte kan ske. På samma sätt måste en hund från dessa raser för att bli JCH, få flera cert på jaktprov och därutöver ha meriter från utställning, och den utställningen lär nästan per automatik bli en med en domare som favoriserar jakthundar. Det intressantaste här är i alla fall att utställningsavlade hundar av nämnda raser aldrig kan bli UCH i Skandinavien. För mig förefaller det som att en av dessa i boken tidigare förekommande patronsoppakokande kockar har doppat sin slev i hundvärldens gryta och kontaminerat den med någon bakterie som skapar ett av dessa nästan i smyg expanderande kaos i jägarens vardag. Innan jag skrev ovanstående rader öppnade jag lite på locket till utställningsvärlden för att om möjligt uppdatera mig lite i ämnet. Klokare blev jag i varje fall inte av myriaden av regler, förordningar och rekommendationer, enbart trött. Det var som att försöka läsa bibeln baklänges – på hebreiska! Den invigde hittar förmodligen en tråd att följa i allt det här men det gäller definitivt inte mig. Å andra sidan behöver jägaren inte bekymra sig över det tillsynes ologiska i systemet, det handlar egentligen om skilda världar, om än på samma planet. ”Öst är öst och väst är väst och aldrig mötas de två”, skaldade någon i det förflutna.

Jag hade förresten under många år genom den här tidigare nämnda diskussionslistan kontakt med en engelsk familj som födde upp pointer. Han födde upp framgångsrika pointers enbart för jakt. Hon födde upp framgångsrika pointers enbart för show. Kennlarna var på samma gård men aldrig blandade de blod mellan show- och jaktlinjerna och därför var de båda framgångsrika på sina respektive områden. Och det stämmer väl med mina observationer på de få hybrid-springers jag har sett, d.v.s. på korsningar mellan jaktspringer och dual purpose springer. De har inte varit bra mentalt utan alltid hypade på något sätt. Man skall inte blanda blod hur som helst i tron att man kan få det bästa av två världar, det kanske kommer bara surt efteråt.

Nu skall vi kanske återgå till huvudpersonen i detta kapitel, nämligen Springer. Det tog nog närmare ett år innan jag valde jaktspringerspanieln som vår nya stjärna på jaktens Vintergata. Det var mycket litteratur och en del videos om jaktspringern som gicks igenom och en hel del telefonsamtal till jaktspanielkunniga människor. Det visade sig också att även jaktspringern då var uppdelad i två typer, nämligen en liten, kortbent hund som mest var avsedd att tränga sig in i ogenomträngliga buskar som slånbärssnår i södra och mellersta

Sverige och sedan en mer långbent typ som var lämpligare för skogs-, fält- och fjälljakt i öppnare terräng. Det som de hade gemensamt var förstås till en del mentaliteten, eller ”temperamentet” som det heter i spanielvärlden.

För mig är ”temperament” bara en del av mentaliteten men nu skall vi inte diskutera det desto mera och riskera att glida ner i en soppa igen. I alla fall föredrog jag de långbenta då de passade bättre för den terräng och det snödjup vi skulle använda hunden i, dessutom har jag alltid varit svag för snygga hundar och de långbenta är utan tvekan elegantare än de små hundarna, åtminstone vad jaktspringern beträffar. Det finns flera linjer av jaktcockers i Sverige som jag också tycker att är snygga som tusan, så det hänger kanske inte så mycket på benlängden som på hur kroppsdelarna harmonierar med varandra. Skönheten lär ju ligga i betraktarens öga så där hittar man knappast några absoluta sanningar. Nu är det ändå så att den för springer och cocker gemensamma mentaliteten begränsar sig till jaktlusten, explosiviteten och dresserbarheten. Sedan blir det enligt min mening stora skillnader mellan dem som kräver olika egenskaper av dressören och dessa skillnader gör att jag föredrar den i mitt tycke lättare och ”ärligare” springern. Jag gillar inte att använda ordet ”ärlig” för hundar, för om jag träffar på en ”oärlig” hund så kallar jag den för ”lömsk” och en lömsk hund är vanligtvis ett avlivningsfall – för omgivningens säkerhets skull. Jaktcockers brukar vara allt annat än lömska, däremot kan de reta den som inte begriper sig på dem, som mig, till vansinne, men det är något helt annat. Jag hade för övrigt cockern Sky för träning under en månad. När jag lämnade tillbaka henne var hon helt opåverkad av träningen medan jag själv rehabiliterade mig länge innan jag återfick självförtroendet…

I alla fall: Till slut gav ett samtal till en mycket kunnig person mig en lista på 4 - 5 uppfödare av högbenta jaktspringers. Jag minns inte hur många jag hann ringa av dem innan jag hittade en leveransklar tikvalp av den rätta stammen på Gotland. Saken var klar direkt, nästa morgon satt jag på flyget till Visby och en stund senare satt jag i gräset på en mysig bakgård utanför staden och lekte med valpens mor. Jag blev överväldigad av hennes direkta tillmötesgående för en helt främmande människa, har vilade inga sorger utan efter några hälsningsceremonier lekte vi för fullt på gården. Snygg var hon också med ett utomordentligt vaket, charmigt och öppet uttryck. Det lovade gott, affären gjordes upp och på kvällen satt jag på flyget igen med en förhållandevis lugn valp i knäet. Någon flygrädsla visade valpen inte och den långa bilresan hem från Arlanda gick också bra. Det här råkade vara vid midsommartid när det är ljust mest hela dygnet. Valpen somnade visserligen på kvällarna, men då solen gick upp igen vid tvåtiden på natten tyckte hon att det var dags att stiga upp och började spela fan i buren sin. Släppte man ut henne i huset for hon runt som en tätting i en torktumlare och jag menar bokstavligt, i 3 dimensioner. Om en ”vanlig” hundvalp är ”livlig” så är en jaktspanielvalp hyperaktiv med samma unika egenskaper som en kvantpartikel, den kan med andra ord vara på flera ställen samtidigt. Att få henne att sova igen var omöjligt så vi funderade på att sätta henne i hundgården på natten men det kändes inte riktigt bra att lämna en 8 veckors valp ensam. Men när det här hade pågått i 9 dygn, utan att vi fått sova en hel natt så var vi utmattade och orkade inte mera. Då satte vi henne direkt i hundgården (där hon fått vara några timmar varje dag på dagtid) när vi gick och lade oss på kvällen. Första kvällen stod jag och spionerade på henne för att se hur hon skulle reagera på att plötsligt bli lämnad ensam. Hon stod och tjöt en stund mot hundgårdsnätet men gav sedan upp och gick in i kojan och lade sig. Nästa morgon var hon glad och lycklig när man kom ut och hämtade henne men några spår av separationsångest gick inte att upptäcka efter en natt i ensamhet. Nästa kväll klagade hon inte alls utan gick mera eller mindre direkt

och lade sig i kojan. Då var det klart.

Såhär fortsatte faktiskt hennes bana under de kommande åren. Vi började med kammardressyren och valpfostran och så var det klart. Vi började koppelvänja henne och så var det klart. Vi började med ”sitt” och ”ligg” och så var det klart. När hon var 4 månader gammal så var kravapporteringen klar. När hon var 6 månader gammal gick hon sin första (inofficiella) lydnadstävling och var en ynka poäng att från att få ett tredje pris. Ungefär vid samma ålder stötte hon sin första hare och satte sig spontant innan jag hann säga halvsju. Jaktträningen började vi också med mycket tidigt, man kan nästan säga från att vi fick hem henne. Det viktigaste för en jaktspaniel är att själv hålla kontakten med föraren under söket och det tränar man med en valp så enkelt att man bara går sakta i terrängen utan att locka på valpen, den skall följa med som om den skulle följa sin mor. Om valpen blir efter så går man bakom en buske eller ett träd och gömmer sig och valpen får söka upp en. Den lär sig snabbt att hela tiden hålla ett öga och en nos på husse eller matte och det är fullt naturligt för den att göra så.

Springer var snabb att ta för sig. 1HpUKL ena dagen och 1HpÖkl andra dagen på provet gav henne också titeln ”Provets bästa hund”! Därmed var hon uppe i Elitklass och fick många 2:or och 3:or men aldrig en 1:a.

Vi hade hela tiden intensiv kontakt med uppfödaren för att komma vidare. Äkta spanieljakt har tusentals finesser som hundföraren måste lära sig, och en del kanske man kan läsa sig till hjälpligt men utan en personlig instruktör kommer man ändå inte långt nog. Springers uppfödare Mona var otroligt intresserad, kunnig, tålmodig och pedagogisk, man skulle önska sig att alla hunduppfödare var på det viset. Maud videofilmade mig när jag tränade Springer, vi skickade bandet till Mona och när hon tittat på det så ringde hon och berättade utförligt vad som var bra och vad som behövde förbättras och hur det skulle göras. Springer utvecklades så snabbt att jag hade svårigheter att hänga med. Hon blev en hårt gående men välkontrollerad unghund som skördade framgångar både på jaktprov och på lydnadstävlingar. Det lilla som felade berodde helt på mig. När man går på spanielprov eller på prov

för stående fågelhundar så måste man vara väldigt erfaren av den speciella typen av jakt och rätt garvad med strategin för att nå till den absoluta toppen, d.v.s. jaktchampionat. Det var nu inte jag så det blev aldrig riktiga toppmeriter i jaktprov för Springer.

Jag skulle tro att hennes bästa specialitet var apportering, det är en gren som kan tränas i princip varsomhelst och med vad som helst så det tränade vi dagligen och överallt. Hon blev också så småningom en ”Professional Hunter” på fasan- och rapphönsjakter. De stora fasanklappjakterna är för alla andra, utom skyttarna, nervösa men nog så intressanta tillställningar. Hela organisationen måste skötas med militär precision och disciplin och planeringen börjar kanske redan ett år före själva jakten går av stapeln. Fasanen är en formidabel och slug motståndare som inte låter sig skjutas hur som helst och ett enda litet misstag av gårdens yrkesjägare eller drevfolket kan spoliera en såt på en klappjakt helt och hållet. Skyttarna behöver bara bekymra sig över sitt eget skytte men resten av gänget måste ta sitt ansvar och bekymra sig för allt de kan ställa till med om de slappnar av blott ett litet ögonblick. De höga kraven på disciplinen gäller hundarna likaväl som deras förare. Hundarna utsätts för oerhört stora frestelser och måste kunna växla från full aktivitet till viloläge och en stund senare till full aktivitet igen på bråkdelen av en sekund och med endast ett litet, kort pip från en vissla som kommando och detta skall ske när hunden har hundratals fåglar och smällande bössor, och massor av mer eller mindre stressade drevfolk och hundförare med hundar omkring sig.

Sådana extrema krav på lydnad och precision i arbetet kan man inte träna in i en hunds skalle om den är avlad med utställningar i åtanke. Precis det samma gäller inte bara för de stående fågelhundarna utan även t.ex. de främsta vallhundarna, man förkastar inte en hund med en genetiskt välkomponerad mentalitet för uppgiften i fråga, bara för att hunden råkar ha fel längd på öronen. De få med den rätta skallen är rara ärter som man måste vårda med omsorg i aveln. På spanielprov premieras hårt gående hundar med en explosiv energi och blixtsnabba reaktioner. Sådana hundar, precis som Springer, ligger mentalt åt det stresskänsliga hållet för att kunna uppnå det höga tempo som kännetecknar riktig spanieljakt. Jag har ofta förundrat mig över en del förare av stående hundar hur de går och småsnackar om ditten och datten på fjället medan hundarna ”driver vind för våg” på någon fjärran sluttning. Sedan förundrar sig samma förare över att hunden går ur hand på jaktproven.

Mitt råd för de unga noviser som har framtida ambitioner att bli framgångsrika förare av stående fågelhundar, är att börja sin karriär med en jaktspaniel. Då lär man sig att under träning, på jakt och på prov att ständigt ha total fokus på hunden och mobiltelefonen avstängd. Kan man inte helt stänga av den yttre världen när man för en jaktspaniel så behöver man heller inte fundera på framgångar. När man har fört en jaktspaniel till 1Hp i öppen klass, då först kan man utöka familjen med en stående hund och veta att man åtminstone ambitionsmässigt har förmågan att ta ut allt ur den som dess genetik erbjuder. Då vet man att man har förstått att hunden inte är bara en accessoar i det mänskliga sociala livet, som en karaff vin på bordet som man häller ur vid behov, utan en högst levande och tänkande jaktkamrat som endast presterar sitt bästa när den känner att den är den absoluta mittpunkten i händelserna och verkligen uppskattas för den oerhörda ansträngning den gör för att dess flock skall bli tillfredsställd med dess insats. När man lärt sig att under träningen och jakten bli ett med en äkta jaktspaniel, lika blint som man och kvinna förenas av kärleken, då först har man uppnått hundägarens Nirvana och kan vandra vidare på den motorväg av fjäderlätta,

vita moln som nu, och först nu, breder ut sig framför en…

Men den nyss nämnda stresskänsligheten hos jaktspaniels kan också kasta stenar på stigen man försöker snubbla sig fram på. Det kontrollerade höga varvtal som spaniels går på under vanlig småviltjakt och på jaktprov kan övergå i permanent övervarv om hunden utsätts för stora påfrestningar under t.ex. upprepade fasanklappjakter, med blåst topplockspackning och brända ventiler som följd. Det är mera eller mindre normalt att spaniels med höga jaktprovsmeriter inte håller ihop speciellt många år som klappjaktshundar, utan lägger sakta mak på sig mera och mera stress, blir först svåra att föra och går sedan helt ur hand. Det som återstår av det rykande, söndertrasade motorblocket kan sedan endast användas för att t.ex. sätta fart på klövvilt, eller andra mindre krävande göromål. Mot den bakgrunden borde en spanielentusiast som vill vara med över hela spanieljaktens spektra hålla sig med flera olika typer av spaniels. En lugnare, stresstålig typ för klappjakter och en av modell ”skenande häxpipa” för vanlig småviltjakt och jaktprov. I många jaktsituationer behövs den här hunden som går som en häxpipa för att få t.ex. fasaner upp i luften och bli skjutbara innan de löpt undan så långt att de är utom skotthåll, men på klappjakter har man ofta ”barriärer” som också tvingar fåglarna i luften när trycket bakifrån blir för stort och därför klarar man sig kanske med mindre heta hundar.

Det är svårt att i ord beskriva den här häxpipe-spanielns vilda men ändå fullt kontrollerade framfart för en novis, det måste ses för att förstås. Men en jaktspaniel med ett gott huvud och rätt jaktlig erfarenhet kan också utföra prestationer som kan mätas i siffror som förstås av alla som har jagat en del fågel. Min egen Springer var utan tvekan mycket hängiven och målmedveten i de situationer som mest förekommer under småviltjakt med spaniel, men några verkliga stordåd fick hon aldrig chansen att prestera inför publik. Jag brukar därför berätta om två andra jaktspringers som exempel på hur målinriktad och envis en riktigt bra och erfaren jaktspaniel kan vara.

För närmare 20 år sedan, när jag hade börjat höra mig för om jaktspringerns egenskaper hos olika källor ringde jag bl.a. en yrkesjägare på något gods i södra Sverige. Han hade naturligtvis några egna hundar, bland dem en jaktspringer som hade varit i elden mera än en gång. Vid en jakt seglade en fasan in i skogen bakom skyttarna på stela vingar, ett tecken på träff av något slag. Apportörer skickades in men de kom tillbaka efter ett antal minuter utan fågel. Någon skickade in en vorsthe som var borta en längre tid, kanske 10 minuter men utan att finna den skadskjutna fågeln. Till slut skickade yrkesjägaren in sin egen springer i skogen, den försvann direkt ur synhåll och det tog 45 minuter innan den till slut kom tillbaka med en skadskjuten fasan i munnen.

Peter Moxon, britten som skrev *Gundogs: Training and Field Trials,* berättar i sin bok om en av sina egna springers, Susan. Susan var en egensinnig och envis hund och eftersom Moxon var yrkesdressör hade han inte haft tid att lydnadsträna Susan ordentligt (ni vet; skomakarens barn och smedens häst…), så hon var ganska olydigt självständig och gjorde ofta hur hon ville. Trots det var Susan favoritjakthunden för honom, just på grund av hennes envishet och goda huvud. En gång stod han vid en liten sjö och sköt några änder som Susan apporterade. Den sista fågeln för kvällen var en vigg och det var så mörkt då att han bara såg den svarta siluetten av den mot en något ljusare himmel, trodde han sig ha bommat men Susan som vaket följde hans skytte gjorde en annan bedömning. Hon hade sett något som Moxon inte hade sett i det dåliga ljuset, hon såg att han träffade trots allt och satte av i mörkret i den riktningen som fågeln hade flugit. Moxon kände sin hund och visste att hon

inte skulle komma tillbaka innan hon hittat fågeln. Han satte sig på en sten och tände pipan och väntade och väntade. Efter två timmar var Susan äntligen tillbaka och naturligtvis bä-

En hund som tittar på mig med den här blicken gör mig knäsvag. ”Ge mig ett uppdrag som är svårt och jag fixar det genast. Ge mig uppdrag som är omöjligt och jag fixar det ändå! Men jag jobbar inte för dig husse och inte för mig. Jag jobbar för oss tillsammans: Det är ju du och jag husse — Du och Jag!”

rande på en skadeskjuten vigg.

Den här naturliga motivationen och hängivenheten för allt slags arbete kännetecknar en bra spaniel. Den används alltmera av myndigheter för olika sökuppdrag, framför allt där ett högt arbetstempo är nödvändigt som knark-/bombhund på flygfält eller i tullen etc. Men för att hålla en hög nivå av precision i arbetet måste stresskänsligheten kunna kontrolleras och det börjar i aveln. Min uppfattning är att man för att få mera lättdresserade spaniels har börjat avla på vekhet. Med vekhet får man alltför ofta dåliga nerver på köpet vilket skapar omedelbar, eller i förlängningen ackumulerad stress hos hunden. Hunden börjar att från en stressituation till en annan att bygga upp förväntningar och till slut har man ett skenande kärnkraftverk i ändan på kopplet. Jag har t.o.m. hört spanielfolk säga att högbenta springers är mera svårkontrollerade då de hinner längre bort under samma tid som en kortbent. Om det är därför som springern har krympt i storlek så att den ofta inte är större än en jaktcocker var för 15 år sedan vet jag förstås inte med säkerhet. Men varför har då i så fall cockern växt så att jag för några år sedan såg en bil full med något som jag trodde var jaktspringer men som vid förfrågan alla visade sig vara cockers? För 20 år sedan hade man två både till storlek

och mentalitet ganska olika raser av jaktspaniels vilket jag tyckte återspeglade god mångfald och valfrihet efter smak, för en och samma jaktform, man kunde få don efter person så att säga. Av vilken orsak har man likformat dem och framför allt, varför avlar man på vekhet och får stressbomber? En sjöman ber inte om medvind, han lär sig att segla och de mest svårseglade båtarna brukar vara de snabbaste i kunniga händer. Jag tycker att samma regel borde gälla för hundägare… Men det är ju bara min åsikt.

Så var du till slut tvungen att ge dig iväg, Springer. Vi kommer att mötas igen kära vän!

Om jag fick göra om saker i mitt liv så skulle jag aldrig ha utsatt Springer för stressen under fasanklappjakterna. Hon byggde långsamt, under flera år, upp stora förväntningar och till slut var hon oanvändbar på dessa jakter och till mycket annat också. Som apportör funkade hon dock, speciellt i vatten då det är svårt att stressa när man simmar. Jag skulle heller inte driva henne så hårt i början utan ta det lite lugnare med framstegen. Tidiga toppresultat brukar ge bakslag inte bara med spaniels utan också med många andra raser. Ibland funderar jag som så att unghundsklasserna i jaktproven borde tas bort för att få bort pressen som ivriga hundägare frestas att sätta på sin unghund. Två års ålder borde kanske vara det tidigaste som en hund prövas för det är ju som så, alltför ofta, att man betraktar jaktproven som rena tävlingar hellre än vad de var avsedda för ursprungligen; som avelsinstrument. Därför blir de också mera ett prov på hundförarens förmåga att dressera hund i större omfattning än en mönstring av hundens nedärvda anlag. Och vad jag kan förstå så kan inte hundförarens skicklighet att forma och driva en genetiskt ganska medelmåttlig hund till toppresultat nedärvas i den dresserade hundens avkomma. Det är också den huvudsakliga orsaken till att jag aldrig tog en kull på Springer när hon var som bäst och många frågade efter valpar. Jag hade en nämligen med tiden fått en stark känsla av att jag hade haft mera att göra med hennes meriter än vad arvet hade haft. Och det är väl arvet vi skall avla på - eller?

Hur det nu än var så har jag ändå Springer att tacka för oändligt mycket. Hon visade vad verklig dresserbarhet och en nedärvd motivation för arbete är. Hon öppnade dörrar till världar jag inte hade haft en aning om tidigare, och tog mig till platser jag bara haft en dimmig föreställning om. Tillsammans med Foxy skapade hon gång efter annan roliga, för att inte säga spektakulära jakter med många minnesvärda situationer. Hon älskade mig och jag älskade henne tillbaka. Vila i frid min kära Springer, min vägvisare och alltid trogna kamrat!

Miss Sophie och jag blev aldrig några riktiga vänner. Hon var helt enkelt **för** vek för mig. Dessutom hade hon för lite jaktlust för att kunna tränas rationellt och ekonomiskt med de förutsättningar jag kunde erbjuda. När hon omplacerades kände jag mig som en svikare men det var bäst för både henne och mig. Det kan inte alltid stämma mellan två individer och det får man ta, hur tråkigt det än känns.

Miss Sophie

När Springer lämnat oss sökte jag länge efter en efterträdare. Den skulle vara av samma långbenta typ som Springer varit, ha lika mycket arbetslust och dessutom vara svart/vit som Springer varit. Det långbenta var ett absolut krav då jag hade sett hur mycket det underlättar för hunden i de marker där vi kunde jaga, samt i snö. Att den skulle vara svart/vit berodde på att vi nu hade kommit igång ordentlig med hundfotografering och svart/vita hundar fungerar bra när man spelar med ljuset och kontraster. Den leverfärgade varianten av jaktspringern är ur en fotograferingssynpunkt lite tråkig, fast den annars kan vara hur kul och utmanande som helst. Jag hade varit borta en del år från spanielproven som är det bästa stället att söka nya hundar på och när jag började besöka dem igen såg jag att de hundarna som jag gillat 15 år tidigare nu var sällsynta. Jaktspringern hade tydligen krympt och jag såg istället cockers stora som springers var när Springer och jag var unga och vackra. Dessutom såg jag alltför många hypade hundar som var mycket svårförda. Jag begrep egentligen ingenting av vad jag såg och åkte hem. Till slut, mest i ren desperation, köpte jag en svart/vit valp, som vi kallade Sophie, från en ganska liten tik, och hoppades att den skulle bli lika stor som hanhunden som var ansvarig för kullen. Det visade sig med tiden att hon inte alls uppfyllde mina förväntningar. Hon var som valp otroligt signalkänslig och

rädd av sig, det räckte t.ex. att jag kom bärande på en grill för att jag skulle ändra på min siluett och skrämma vettet ur henne så att hon drog all världens väg. Hon hade inte heller tillräckligt med entusiasm för att kunna tränas i sök utan att hon hade viltdoft i näsan, lite som en cocker faktiskt, och det skulle därför ha blivit förfärligt dyrt och besvärligt att ständigt träna henne på inköpt och utsatt fågel. Hon var den enda av våra hundar som inte ville gå i sök utan att omedelbart förvänta sig en belöning i form av viltkontakt. Apportträningen gick väl sådär men inte så bra att jag själv skulle ha fått någon större belöning av den. Dessutom blev hon inte kroppsligt stor nog utan var vid ca ett års ålder fortfarande så liten att hon hade svårt med snön. Jag började söka ett nytt hem för Sophie då jag kände att hon inte skulle komma att må bra om inte jag var nöjd med henne på en enda punkt. Då jag ville att hon skulle få bästa möjliga tillvaro ville jag skänka bort henne så att pengar inte skulle stänga dörren till ett bra hem. Snart fick jag napp, när jag ringde till Springers uppfödare för att fråga om hon kände till eventuella möjliga fosterhem så tog hon efter en mycket kort tvekan hand om Sophie! Det var en lättnad, nu visste jag att hon kom till ett hem där man inte dömer hunden efter håren, som jag gör, och Sophie lever ett bra och framgångsrikt liv idag. Hon bör vara gamla damen nu. Märkligt nog saknar jag henne lite ännu, det känns som om jag svek henne på något sätt… Det gjorde jag nog.

En intressant sak som dessa dressyrvänliga spaniels lärde mig hade att göra med mina arbetsperioder. Jag jobbade antigen 6 veckor med 6 veckor ledigt eller två veckor med lika mycket ledigt. Med det förstnämnda systemet var en speciell effekt tydlig, hundar lär sig bäst stegvis. Jag var då mycket intresserad av lydnads- och jaktträningen och körde hårt med Springer, gärna flera pass dagligen. Mot slutet av en 6 veckorsperiod började hennes förmåga att lära sig något nytt att avta och det var lätt att se att hon var fullproppad för tillfället. Sedan fick hon vila i 6 veckor när jag åkte på jobb och Maud körde bara lite vardagslydnad med henne och tränade tävlingslydnad på brukshundsklubben en gång i veckan. När jag sedan kom hem igen var hon mentalt utvilad, allt det gamla hade hunnit sjunka undan och hon var ivrig att lära sig mera. Att på det här viset skynda långsamt gav i ett längre perspektiv snabba resultat, både hon och jag var ju sugna samtidigt och uttröttade på varandra samtidigt. Springer lika lite som jag, hade ju egentligen ingen naturlig broms för träningen utan ofta körde vi tills vi båda var lite snurriga i skallen och man skall ju egentligen absolut aldrig driva inlärning till det stadiet. Men nu blev det automatiskt stopp i träningen när jag åkte på jobb och det var nog mycket bra för oss båda. Vi fick ordentligt med tid att smälta det som hade varit, och försöka fundera ut en vettig fortsättning på träningen när vi möttes igen.

Men korta intensivkurser fungerar också, inte bara på hundar. Då jag har rest många varv runt jorden på jobbet har jag aldrig varit sugen att resa på fritiden, ”åka på semester”, så att säga. Min icke seglande bekantskapskrets gjorde det och gör det fortfarande, så för 30 år sedan bestämde jag mig för att känna efter hur det skulle kännas att vara ”turist”. Det skulle bli en ”handelsresa” samtidigt, jag var intresserad av en del amerikanska bänkskytteprylar och laddverktyg som då ännu kunde vara lite svåråtkomliga här hemma. Språk har jag alltid varit intresserad av och på den tiden var s.k. intensivkurser på ropet. Jag bokade en 3 veckors språkresa till Berkeley i Kalifornien med daglig 6 timmars intensivträning i engelska på det lokala universitetet. Så innan jag ens kom iväg hade jag förvandlat ”turistresan” till en ren arbetsresa. Men intensivkursen var ruskigt effektivt, bara jag och någon av flera olika lärare på lektionerna och det tog inte länge innan jag började t.o.m. att tänka på engelska, även på fritiden, och jag bytte inte tankemässigt tillbaka till svenska förrän jag satt på Lon-

dons flygfält på hemresan och hörde några svenskar samtala vid bordet bredvid mig. Rätt häftig upplevelse, faktiskt. Då först förstod jag hur effektiv den i och för sig påfrestande och dyra kursen hade varit! Vi, och hundarna, kan alltså lära oss mycket snabbt bara undervisningen ges på exakt rätt sätt. Jag förmodar att det går att hjärntvätta folk på samma sätt, lika effektivt och lika snabbt, från Mr. Hyde till Dr. Jekyll t.ex. …

Alla av Hundskolans veckolånga kurser Maud och jag gick på fungerade lite på samma sätt. Korvstoppning, visst, men på ett sådant sätt att korvskinnet inte sprack. Hundarna och vi var ganska slut efter en sådan vecka men jag tror att en ny kurs skulle ha kunnat tillgodogöras redan efter bara några veckors vila. Daglig, kontinuerlig träning med hund utan längre pauser kan inte utföras på det här viset, utan de dagliga träningspassen måste vara korta, man räknar dem i minuter och inte i timmar. Jag har en gammal video om en av Englands mest meriterade retrievertränare och hans råd till en vanlig jägare som inte har ambitioner att tävla på jaktprov, var att 10 – 15 minuters daglig träning i 6 månader räcker för att få till en bra apportör för normal småviltjakt. Men det skall ju faktiskt vara hög genetisk kvalitet på hunden och hög kvalitet på träningen för att det skall fungera så enkelt. Och hellre två korta pass om dagen än en längre. Det här gäller förstås specialdressyren, vardagslydnaden skall naturligtvis vara klar och upprätthållas med automatik vid det här laget.

Pointern: Lättlärd och foglig jaktmaskin som även den blir bångstyrig och samarbetsovillig om tidig fostran bommas.

Och vad händer om man helt och fullständigt bommar det här med tidig fostran? Ja, många bommar ju delvis och när man senare, d.v.s. när unghunden börjar bli en plåga på ett eller annat sätt, försöker få in lite vett i skallen på den under en lydnadskurs så förstår den ingenting därför att den aldrig lärt sig att samarbeta med och vara uppmärksam på människan. Jag har sett några solklara fall där hundarna har varit ”domesticerade”, d.v.s. vana att leva sida vid sida med människor men där ägarna av någon orsak aldrig ställt några som helst krav på dem. Två av dessa värstingar såg vi på en veckolång kurs på Hundskolan. Det var två unga pointrar, bröder eller systrar, som vuxit upp på ett gods där de sprungit omkring helt fritt, fullständigt utan några som helst krav på sig och den enda närmare mänskliga kontakten de fick var när de fick mat och vatten. Nu, när de var över ett år gamla, skulle de dresseras, göras till jakthundar. Hundarna var ståtliga och välbyggda, motion hade de ju fått efter behag och troligen var det inget fel på stamtavlorna heller. På måndagen vid kursstart var de fullständigt främmande för lydnadsdressyren, de såg ut som om de hamnat på en annan planet bland utomjordingar. Samma sak på tisdagen, de var klassens absoluta värstingar och gjorde motstånd mot alla form av krav. Man skall komma ihåg att pointern i

allmänhet är en mjuk, lättdresserad ras och pointerentusiasterna säger att ”det som man kan lära en pointer på en vecka tar för en setter ett år att nöta in” (och då svarar setterägarna att pointern är så korkad att när den väl lärt sig att göra rätt så kan den inte, på grund av obefintlig fantasi, göra fel).

Under onsdagen började jag tycka illa om dessa bångstyriga hundar, då jag på den tiden inte riktigt förstod sammanhangen. På torsdag eftermiddag hade syskonen fått nog av allt och drog. De försvann söderut utmed Sollefteån och på fredag eftermiddag när vi åkte hem hade man ännu inte hittat dem.

Det finns en enkel regel som säger att om valpen inte präglas på människan före 16 veckors ålder så kommer den aldrig att lära sig att samarbeta ordentligt med människan. I och för sig skall det räcka med 20 minuters daglig intim kontakt med valpen för att präglingen skall ske, och i de flesta fall är det svårt att undvika att det sker då valpar drar till sig människor, både vuxna och barn, som ett surströmmingskalas utomhus drar till sig getingar en varm augustikväll. Men när det av någon orsak inte sker så kan man i princip ”skrota” den kullen, om man trots allt skulle ha för avsikt att senare använda hundarna till samarbetskrävande uppgifter. En annan, mycket vanligare variant är att valparna har blivit helt präglade på människan men inte har utsatts för krav i tidig ålder och därmed inte lärt sig att vara uppmärksamma på människans signaler. De kan som unghundar visserligen oftast vara trevliga, men har svårt att förstå när man plötsligt ändrar på den världsbild de har hunnit skapa sig, d.v.s. en bild där de är centralfiguren som alltid får som de vill utan att behöva tänka på eller ta hänsyn till omgivningen. De här brukar jag kalla för ”reparationsfall”. De kan lite grann liknas vid en i grunden välkonstruerad ny bil som man sedan i ett moln av lättja inte ger service och underhåll, utan kör tills motorn skär ihop och man får byta lager, kolvar och annat till dyra pengar. Notan svider nu så mycket att man äntligen förstår de tekniska sambanden och att underhåll från första början är billigare och komfortablare än ständiga reparationer.

Skönheten eller odjuret?

Barkansjöns Bejla

Form som följer funktion kan vara vackert på en hund, ett flygplan eller en tallrik. En form kan också vara väldigt funktionell utan att vara det minsta vacker, ta en gammal grävskopa t.ex. Att någonting kan ”se bra ut” utan att vara speciellt tilltalande kan man se på catwalken på modevisningar. Kvinnor som i princip skulle kunna kallas ”vackra” är ändå inte ”tilltalande”, åtminstone inte i mina ögon. Alldeles nyligen avslöjade en modell vars bäst före datum hade gått ut, att det faktiskt inte var en modells uppgift att vara alltför tilltalande. Modellens uppgift är enbart att vara en klädhängare som bär plaggen. Hon/han skall vara så vacker att hon inte skrämmer publiken i sken, men inte ha en så tilltalande utstrålning att det skulle dra publikens uppmärksamhet från kläderna som visas. Det kan ju förklara varför de alltid ser så konstlade ut där på cat-walken, de ”måste” försöka se lite avståndstagande ut när de skall visa kläder… eller söka sig ett annat jobb. Men efter att jobbat är klart kan de lägga bort den professionella masken, slappna av och låta sin egen naturliga utstrålning blomma ut och det är inte förrän nu som man kan se om de är verkligen är vackra och tilltalande. Finns där ett lugn, en trygghet och en öppen, ärlig nyfikenhet i blicken så faller i alla fall jag för den – men inte före.

Hundars skönhet brukar jag värdera lite på samma sätt. En hund kan se bra ut, vara vacker utan att vara tilltalande i mina ögon. Vi kommer nu in på subjektiva saker som jag med min synnerligen begränsade skrivarkonst har lite svårt att förklara. Men om jag säger som så att oberoende av hur perfekt en hund rent tekniskt är konstruerad, så kan den aldrig vara riktigt vacker om den inte utstrålar en inre skönhet också, en skönhet som kommer ur självsäkerhet, trygghet och nyfikenhet i första hand. Sedan tillkommer ytterligare något behagfullt som jag inte är i stånd att förklara, men som modellerna på cat-walken tydligen inte får tillåta sig att utstråla. För människan borde det här inte vara någon nyhet, hela vår existens baseras på att vi parar oss med individer av motsatt kön som utsänder ”goda vibrationer” till oss. Ändå kan vi tydligen inte applicera detta på våra hundar - gå på en stor hundutställning och man hittar minst lika mycket dåliga vibbar som goda hos hundarna som ställs ut. Hur stor andel av dessa dåliga vibbar beror på nedärvt dåliga nerver och hur mycket som beror på dåligt eller helt obefintligt ledarskap över hunden har jag ingen aning om. Men jag förundrar mig över hur någon kan ställa ut en dylik hund och förvänta sig att den skulle bli bedömd som ”vacker” och ”rastypisk” - och ännu mera förundrar jag mig över att den faktiskt också blir det!

Barkansjöbyn´s Bejla är det väl inget märkvärdigt med? En helt ordinär ES, kan många tycka? För mig som känner hennes karaktär är hon dock en av de absolut vackraste hundar jag sett och känt, t.o.m. vackrare än sin moster Foxy som är samma Foxy som vår utställningschampion. Bejlas skönhet kommer inifrån och accentuerar hennes yttre företräden. Genetik kombinerat med en gynnsam miljö har skapat en härlig helhet som tilltalar ögat och smeker det emotionella.

Det är naturligtvis också många jakthundsägare som inte bryr sig om hur hunden ser ut eller vad den utstrålar så länge den fungerar under jakten. Men hundens utstrålning har inte bara med skönhet att göra, den vittnar också om hur hunden har det i vardagslivet, hur den trivs med sin tillvaro och sin flock. Om en hund bevisligen bor i ett ur en hunds synpunkt bra hem, och ändå inte utstrålar ”det” som omedelbart gör den tilltalande för t.ex. en besökare, så bör man nog ta sig en närmare titt på den innan man t.ex. använder den för avel. Det

skulle vara lätt att ta vår egen Foxy eller Springer som exempel på hundar som utstrålade goda vibbar. Framför allt Springer var otroligt bra på att charma alla hon mötte, även gamla garvade hundhatare drog på mungipan när hon lade in sina charmattacker. Men jag vill ändå hellre ta en annan hund, en lite mera vanlig hund som exempel på att man kan vara modest i sättet och ändå fresta den tillfällige betraktaren att sluka en med hull och hår.

Vår Foxy hade som tidigare nämnts, en syster av samma stabila mentala karaktär som hon själv, Fifty-Fifty. Fifty fick en dotter Bejla som blev kvar i familjen. Jag träffade inte Bejla på många år, inte förrän hon blev vuxen och då bara på Mauds fotografier från fjällen. Men redan där på fotografierna såg man hennes ovanliga utstrålning av trygghet, självsäkerhet och djärvhet som väckte mitt intresse. Hon visade i vissa situationsbilder som Maud hade förevigat att hon också hade en sfär av värdighet som hon inte lät några framfusiga unghundar att kränka, åtminstone inte när hon låg ute i sök. Så en vacker dag när hon redan var 9 år gammal fick jag träffa henne hemma hos sin matte. Jag fick se att Bejla i verkligheten motsvarar den utstrålning hon sände till mig i sina bilder. Livlig men ändå lugn, djärv men vänlig, värdig men tillika lekfull och med en integritet som tillåter en att komma bara så nära. Och precis som hos en riktig Lady kräver hennes integritet att för att den allra sista dörren in till hennes hjärta skall öppnas, så får man nog förtjäna det under en längre tid av förtroendefull samvaro. Bejla är en underbar vittnesbörd om ett framgångsrikt tillvaratagande av en stabil mentalitet så att hunden tillåts att blomma fullt ut socialt och utveckla en utstrålning som förstärker dess fysiska skönhet på ett avgörande sätt. Bilderna får tala för sig själv. Det bästa ansiktslyftet man kan ge en hund inför en framtida utställning är inte med sax, borste och en massa mirakelmedel för pälsvård. Den bästa skönhetsvården för en hund är ett gott ledarskap som skapar trygghet och stabilitet i hundens tillvaro så att dess inneboende skönhet och charm kan tillåtas att blomma ut helt och hållet. Det är det som skiljer skönheten från odjuret.

”Blandrasen”

I någon av sina böcker började Evert Taube ett kapitel med en beskrivning av en i boken förekommande man med orden: ”*Hans mor var en fattig tvätterska i en liten by någonstans i södra Italien. Hans far kunde ha varit vilken som helst av de 300 bilister som dagligen körde genom byn.*”

Det som hände här var en helt slumpmässig spridning av gener. Ingen kunde på förhand förutspå om avkomman skulle komma att bli nobelpristagare eller hamna på dårhus. Jag minns inte hur det gick för eller vad det blev av Everts figur, men hade han varit en hund i dagens Sverige eller Italien hade han inte ens fått registreras hos kennelklubben. Det finns oerhört mycket som man kan förundra sig över inom genetiken och hur den påverkar individen men ur en kennelklubbssynvinkel är nästan alla människor ”blandraser”. Det finns ju kulturer där föräldrarna fortfarande väljer partners till sina döttrar eller söner och man kan säga att de sålunda står för att visst avelsurval, men ofta handlar det mera om ekonomi än gener.

De bäst dokumenterade äldre principerna för avelsarbete på hundar som jag har läst handlar om hur två av de brittiska stående fågelhundraserna Engelsk setter och Gordon setter skapades för 200 år sedan. Sir Edvard Laverack som avlade fram den Engelska settern, och hertigen Alexander Gordon med sin Gordon setter var förmögna gossar som kunde ägna sig åt sin hobby fågelhundar utan att fundera över kostnader. Båda började väl med något som skulle kunna kallas för embryot till den moderna settern, en ”setting spaniel”. De

hade mycket stora kennlar, Gordon lär ha haft 300 avelsdjur i sin kennel och naturligtvis anställda hundskötare. Båda hade väl ungefär samma avelsprincip: ”Breed many and kill many”, d.v.s. ”Föd upp många och döda många”. Laverack blev dessutom att kallas för ”inavelns häxmästare” då han hade förmågan att inavla mycket hårt, t.ex. syskonavel, mor/son, far/dotter o.s.v. utan att det blev missfoster av avkomman, men gav verkliga framsteg i form av bättre och enhetligare hundar. Ingen har efter honom lyckats med detta konstverk (i dag lär det förekomma i vissa extrema utställningskretsar att man tar en enda kull på t.ex. en far/dotter parning med ändamålet att ur den här kullen sedan välja ut en enda hund för ett enda syfte, att vinna hundshower, medan resten av kullen grävs ner).

Zettertjärns Hopzan är en god representant för de utomordentliga jakthundar som kan åstadkommas genom förnuftig avel där man håller båda fötterna på jorden. Förutom att jaktegenskaperna och dresserbarheten är på topp så finns hos Gordon settern en helt oförskräckt attityd till dåligt väder, påfrestande terräng och andra svårigheter som skulle få mindre djärva hundar att dra svansen mellan benen.

För att sedan bibehålla de önskade egenskaperna i rasen så måste man i fortsättningen endast förena de bästa med de bästa av välprövade hundindivider medan resten lämnas utanför aveln. Håller man inte stenhårt på denna princip, utan tappar i avelsdisciplin kommer arbetsförmågan obönhörligen att upplösas tämligen snabbt. Detta hände, som ett exempel, på 1970 talet i Skandinavien då Gordon settern var så illa däran som jakthund att en inkorsning med Engelsk setter måste göras för att rädda rasen som jakthund. Operationen lyckades och genom att disciplinen skärptes i fortsättningen är Gordon settern idag återigen en riktigt bra jakthund med egna särdrag som ger den en identitet. När jag tänker på hur delikat den här balansen är i avelsarbetet för att vi skall kunna hålla oss med ett trots allt litet antal topphundar inom de olika jakthundsraserna så svindlar det nästan. I naturen är allt enklare, ta t.ex. en vild fältfågelkull. Av 10 kycklingar överlever de två bästa, de som är genetiskt mest lämpade för den aktuella biotopen, till nästa vår för att föröka sig. Naturen har alltså valt bort 80 % av individerna, under riktigt hårda vintrar kanske 95 %. Det som är kvar

är de bästa av de bästa. Man skulle då tro att den kull som de producerar den kommande sommaren skulle vara bättre än den kullen där 80 – 95 % avled före mogen ålder men så är inte fallet. Den förra kullen härstammade ju också från de bästa av de bästa på sin tid! Det här skulle ju då betyda att generna inte är speciellt målinriktade eller organiserade och det lär de ju inte heller vara. Varje befruktning av ett ägg kan ge en ny genuppsättning med en slumpvis variation på 5 millioner möjliga kombinationer. Till det här tillkommer en nyupptäckt egenskap hos generna. Modern kan helt eller delvis stänga av aktiva gener i könscellerna eller helt eller delvis aktivera tidigare inaktiva gener, beroende på de miljömässiga faktorer hon lever under. För mig svindlar den här tanken och det skulle ju med tanke på de rent matematiska förutsättningarna vara mera normalt att det som sedan kommer ur ägget är vad som helst utom en hund, än att det faktiskt är en hund! Som tur är så har jag helt fel i mina funderingar, naturens slughet övergår min tankeförmåga och det som i värsta fall kan komma ur ägget är inte en annan art utan en ren missbildning av något slag.

Naturen vill alltid sträva mot genomsnittet sägs det i de i ämnet mera utbildade kretsarna. Med vårt strikta avelsarbete slåss vi hela tiden med näbbar och klor mot naturen när vi vill producera våra jaktchampions och duktiga jakthundar. Jag har en liknelse med siffror som jag brukar dra nu och då när man pratar om jakthundsavel. Siffrorna kanske stämmer bara symboliskt, men själva liknelsen tycker jag att pekar på verkligheten. Säg att vi nu, i realtid alltså, har 10000 Engelsk setter från jaktblod i Skandinavien. Av dessa används 1000 för någon form av fågeljakt. Av de 1000 som används för jakt går 100 på jaktprov. Av dessa 100 provhundar är 10 jaktchampion, d.v.s. grädden av grädden. Nu är det ju inte så i verkligheten men rent principiellt kan man säga att för att underhålla stammen av de 1000 dugliga jakthundarna så använder vi kanske 10 jaktchampions plus en del av provhundarna i aveln för nya jakthundar. Därtill får vi 9000 hundar som tydligen bara bär på skräp-DNA!

Jämfört med ett vilt rovdjur beter sig många av våra jakthundsraser helt extremt när de ur mänsklig synvinkel är som bäst under jakten. Fågelhundarna och älghundarna skall söka stort och självständigt i högt tempo, från morgon till kväll, dag efter dag oavsett terräng eller väder, även om de inte får en belöning med jämna mellanrum i form av viltkontakt. Spaniels och trädskällare förväntas utföra samma prestation men kanske inte riktigt lika stort, särskilt inte spanieln. De skall göra detta på enbart förväntningen att det kan dyka upp ett byte och de som orkar längst på vilttomma marker lyfts högst på piedestalen när jakten är slut. Att på det här viset slösa med energi vore lika med självmord för ett vilt rovdjur. Den kan inte dra upp till max tempo innan den gjort bedömningen att jakten slutar lyckligt, d.v.s. att den kan fylla på energiförråden på slaget vilt efter jakten. Kanske är det därför som naturen tenderar att dämpa oprövade hundar tills de snart är så lugna att de inte längre duger för oss att jaga med på ett sätt som vi vill att jakten skall fortlöpa, men där de i det vilda skulle förmodligen klara sig utmärkt. En hund som går och rotar i backen retar gallfeber på oss men hittar massor av små godbitar. För att bibehålla våra uthålliga ”distanslöpare” inom jakten måste vi i realiteten hela tiden hitta extremer inom rasen att avla på. Det här väcker till eftertanke och längre än så tänker jag inte gå med det här avsnittet. Om den verkligen väcker till viss eftertanke så har jag nått mitt mål.

”Fågelhunden” Lärka

Lärka må här ge intryck av att vara en hårding men skenet bedrar en aning. Hon är faktiskt rätt vek och verkar inte vara i besittning av någon social kamplust av betydelse. Detta gör henne lätt att fostra men svår att träna då hon inte vill svara mot krav. Hon utvecklas mentalt väldigt långsamt och kan nog stoppas i samma fack som Briz som inte blev en duglig jakthund förrän vid 5—6 års ålder. Men för övrigt är hon mycket trevlig och lätt att leva med.

Smeknamnet ”Fågelhund” syftar inte mot rasen utan hennes livliga temperament som ibland får henne att tro att hon faktiskt kan flyga. Hon kom till oss för ungefär ett år sedan, de sorgliga omständigheterna kring det redogör jag i slutet av boken. Lärka är en urtyp för en mentalt ganska vek hund, ett skolexempel faktiskt. Egentligen är hon i förhållande till sin vekhet den ”normalaste” hund vi haft än så länge. Kamplust och mod brukar följa med vekheten och de är låga på henne, båda två. Jaktlusten följer inte med vekheten och den är som sig bör hos engelsk setter mot det större hållet. Skärpa finns men inte mera än vad man kan förvänta sig av en setter, d.v.s. ganska lite. Hon är alltså väldigt balanserad på sin egen nivå, okomplicerad och förutsägbar kan man faktiskt säga.

Det här betyder också att man rakt av kan använda ”Handbok för vek hund” i dressyren, något extra funderande och krånglande behövs inte. Det har hittills varit relativt lätt att få ordning på henne – med tanke på att hon trots allt är en engelsk setter som generellt inte är lättdresserade. Man kunde tycka att hon genom sin balanserade vekhet skulle vara lite

”tråkig” för någon annan människa, men för oss är hon en ny erfarenhet och vi ser fram emot många trevliga år med henne. Mycket återstår att göra, hon är ju bara 15 månader gammal ännu och det kommande året blir en intressant uppföljning på det första. Nu skall hon introduceras dels för seriös apportering, vilket troligen kommer att bli knepigt då hon trots allt är en setter. Samtidigt börjar träning på riktig fågel, både vild och utsatt. Ripor fick hon prova på redan under sin första höst men det var inte speciellt seriöst, bara så att hon skulle förstå sin framtida uppgift här i livet. Några rapphöns för tidiga hädanfärder har hon också redan bidragit till. Hon jagar allt om tillstånd ges, men vi har försökt övertyga henne om det olämpliga i att jaga vissa viltarter. Hon är hörsam och går att få stopp på, men så är hon som alla unghundar lite glömsk ibland. Som så ofta med dessa hundar så är det harar och rådjur som frestar mest, åtminstone de som springer undan.

Lätt kropp och lite Skedomsblod i ådrorna fungerar som drivande kraft för Lärka. Söket är också så pass stort att det är tveksamt om hon någonsinblir en skogshund eller kanske det bara är öppna vidder som gäller.

Den rätt så svaga sociala kamplusten har vi jobbat med dagligen. I dragkamper och lekar får hon gärna vinna och känna sig duktig och hon får mycket beröm för det minsta hon gör bra. Dessutom låter vi hela tiden henne veta hur nöjda vi är med henne, hon behöver aldrig tveka om det. Det har fungerat bra, hon har förvandlats från en lite ängslig och räddhågsen valp till en ganska trygg hund som egentligen är rätt lugn, trots sitt livliga temperament. Hon har varit rädd för allt som dammsugare, gräsklippare, motorsågar och annat dylikt men förbättrar sig ständigt med små steg. Man ser också att hon verkligen aktivt jobbar med sin svaghet, nyfikenheten tycks vara det som driver henne att övervinna rädslan och förmodligen det faktum att hon ser att vi inte är rädda för dessa och andra bullrande tingestar.

Här, när man skall stötta hunden att hantera rädsla gör ett väletablerat ledarskap en mycket stor, för att inte säga avgörande nytta. På basen av vad vi såg av henne som ung, hur rädd hon var för olika oljud, trodde vi att skottvänjningen skulle bli tålamodsprövande. Tvärtom, av någon märklig orsak har hon aldrig visat minsta skotträdsla och faktisk innan vi hann att på allvar börja med skotträningen var hon naturligt skottfast och följde med till skjutbanan utan problem. Inte ens när försvarsmakten på en övning sköt med automatkanoner och kulsprutor några hundra meter från huset gjorde hon någon affär av det. Hon lyfte bara blicken från benet hon gnagde på och tittade ut över stridsbåtarna som förgjorde en inbillad fiende, och fortsatte sedan att gnaga som om inget märkvärdigt händer omkring henne.

Redan i Hundskolan fick vi lära oss att skotträdsla är något som måste man lyfta ut ur de övriga mentala bitarna hos hunden. En modig hund kan vara skotträdd och en blöt hund behöver inte alls bry sig om skott. Därför är det alltid värt besväret att försiktigt skottesta en hund innan man börjar skjuta över den, oberoende av hur man tror att den är beskaffad. Det kan t.o.m. vara så att en hund som är skottfast under jakt där skotten förknippas med något roligt precis som på skjutbanan tillsammans med den trygga familjen, kan vara skotträdd vid skottlossning under andra förhållanden. Det kan vara förhållanden som den inte har någon tidigare erfarenhet av och kan inte förknippa oljudet med någon aktivitet som den känner till sedan tidigare. T.ex. fyrverkerier, åska eller bergsprängningar kan få den vid jakt skottfastaste hunden att darra av skräck. Alla våra hundar har varit rädda för fyrverkerier utom Springer. Springer stod gärna med viftande svans på gården på nyårsafton och tittade lyckligt på raketerna som exploderade ovanför byn.

Så där varierande kan det vara med hundar, det är alltid bäst att förebygga och träna oljud redan med väldigt små valpar. Någon gång vid två veckors ålder lär deras hörsel börja fungera och då kan man också börja skramla med kastruller, dammsugare och annat kring valplådan – förutsatt att tiken inte är det minsta berörd av det. Valparna blir då vana med oljud innan de har utvecklat förmågan att känna rädsla. Det kommer senare men då är de förhoppningsvis redan vana med oljud om uppfödaren har gjort sitt jobb. Med våra egna kullar har det fungerat bra. Dessutom blev Birdie, Foxy och Springer uppfödda under flygvapnets lokala lågflygningsstråk, med jaktplan som svepte över hustaken så att takpannorna skallrade. Det visade sig sedan vara värdefullt hos oss för vi bor också under ett sådant stråk för jaktplan. Eller bodde, nuförtiden har ju inte det Kungliga Svenska Flygvapnet råd att flyga längre, vilket resulterar i sämre nervkonstitution hos hundar, kor, får och hästar runt om i landet. Men dessa tre hundar visade bara begränsat intresse när Viggen, en Vertolhelikopter eller någon annan försvarsmaskin kom dundrande över hundkojorna.

Fågelhunden Lärka försöker flyga som några av hennes första ripor gör. En ostyrslad viltfinnare än så länge.

Vad säger karln, undrar säkert läsaren, utsätta nyfödda valpar för skrämmande ljud? På Hundskolan i Sollefteå födde man ju upp mera än 1000 valpar om året, alla mentaltestades senare innan man valde ut de som skulle tränas till tjänstehundar. I något skede bytte man till komfortablare material i valplådorna för att svara mot nya krav på djurskydd. Detta resulterade omedelbart i en försämring i nervkonstitutionen hos de i de lyxigare valplådorna uppfödda hundarna. Det är en grov missuppfattning att tro att valparna skall leva i en drömtillvaro. Tvärtom, om de har det lite kallt och obekvämt och småjobbigt så lär de sig att kämpa från första början och blir modigare och får bättre nerver. Miljön kan förstärka arvet åt båda hållen. Jag tror det här gäller människor också. De härligaste människoungarna har jag träffat i Afrikas djungel, absolut underbara barn. Orsaken skulle kunna vara att de inte var uppfödda som några curling-ungar precis. Någon politiskt korrekt person kanske säger att där har jag fel… Må så vara, men jag är fast i min tro, jag tror mera på mina ögon än på politiskt korrekta personer.

Lärka är en väldigt snäll, tillgiven och tillgänglig hund, lite överdrivet tillgänglig faktiskt. Det är svårt att få henne att sluta hälsa på allt och alla. När hon var på en hundtillställning i Stockholm, som en representant för sin ras i Mellansvenska Fågelhundsklubbens monter, så var hon i sitt esse när hundratals besökare kom fram och ville klappa henne. Men det tog aldrig slut på dessa människor och efter en halv timmes oupphörligt glatt hälsande fick t.o.m. hon nog och gav till slut bara en flyktig blick åt gästerna. Den här egenskapen kan vara riktigt besvärlig om den är större än jaktlusten. En älghund som gång efter annan springer från passkytt till passkytt och tigger korvsmörgås lär inte bli så väldigt populär i jaktlaget.

Annars brukar man ju uppskatta hundar med god social förmåga under olika former av sällskapsjakter men det måste var måtta med hundens tillgänglighet så att den inte går ut över jakten. Lärka har de få gånger hon hittills gått på fjället inte visat att sällskapligheten skulle överträffa jaktlusten, åter en gång visar det sig hur en egenskap kan kompensera för en annan mindre önskad egenskap. Det vi ser av hunden vid ett tillfälle, som t.ex. under en jakt eller ett jaktprov, beskriver aldrig hela hunden och det finns åtskilliga exempel hur på grund av rädsla och bristande mod socialt mindre trevliga hundar kan prestera hyggligt bra under jakt, då de finner jakten så intressant och stimulerande att de då kan skärma av resten av omvärlden. Trots sin ungdom har Lärka redan hunnit lära oss mycket. Viktigaste för oss har kanske varit att lära sig att hantera en mjuk men mycket entusiastisk hund som trots sin ”litenhet” gärna vill visa framtassarna och vara med överallt. Jag tror att Lärka har Briz att tacka för detta, att vi äntligen förstått att hundar är så mycket mera än bara några jaktprovsdiplom på väggen och siffermässiga resultat i någon statistikfil på nätet. När man väl har släppt det här kravet på att hunden enbart skall ”prestera”, först då kommer den att kunna prestera maximalt. Lärka kommer att bli ett levande bevis på detta, det är jag övertygad om. Go Lärka, Go!

Några slutord

Jag har en sista hund kvar att presentera innan jag är klar med boken, men vill skriva slutorden redan nu. Läsaren kommer nog i sista kapitlet att förstå varför. Det har varit oväntat intressant att skriva den här boken men även oväntat jobbigt, nybörjare som jag är. Första delen, som handlar om jakten, politiken kring jakten och jaktvapnet blev den längsta delen och den lättaste att skriva, då mycket av det jag skrev där inte kommer att påverka någonting som helst. Jag kände mig fri att uttrycka mina tankar då utvecklingen för ökad tillväxt kommer att gå sin egen väg oberoende av vad jag tycker eller inte tycker. Tåget gick igång för länge sedan och är nu uppe i så hög fart att den är nästan omöjlig att stoppa. När den slutligen spårar ur kommer mänskligheten att bryta nacken av sig men innan det sker kommer framtida generationer att få uppleva saker som idag kan tyckas utopistiska.

T.ex. har forskarna ganska nyligen kommit på hur man kan odla köttceller utan att någon djurisk hjärna med tankar och känslor behöver vara inblandad i processen. I framtida butiker kommer biffarna att ligga där och guppa i akvarium med näringslösning. Här har vi en balja med nötkreatursceller, där en med grisceller eller kyckling, kalkon, får eller vaktel. Cellklumparna håller sig färska och växer hela tiden oberoende av om de köps idag eller om en månad. Livsmedelsbranschen kommer nu att slippa svinn och massor av dyr arbetskraft och kan öka vinsterna markant. ”Blandfärs” t.ex. kommer att helt försvinna ur sortimentet, en välbehövlig kvalitetsförbättring således. Det kan t.o.m. bli så att hela köttindustrin försvinner; butiken köper bara några genmanipulerade köttceller från laboratorier och odlar dem sedan själv i köttdisken. Näringsbehållarna med cellklumparna kan ligga framme i disken hela tiden och kunden kan välja den bit som har vuxit till lagom storlek. Cellklumparna kan genetiskt programmeras att själv prata med potentiella förbipasserande kunder, kanske kan man också få ett öga att växa till sig i dem, som förföriskt blinkar mot kunden och därigenom kan de kostnadsfritt marknadsföra sig själva. Se där! Ännu ett litet extra klirr i kassan för butiken. En idag rätt ordinär maträtt som heter ”Råbiff” eller ”Biff Tartar” kommer få en helt ny kulinarisk innebörd…

När det här systemet är fullbordat är alla argument för att springa i skogen efter hunden med bössan i nävarna förbrukade. Nu kan de vilda djuren skyddas fullt ut från alla tänkbara

mänskliga störningar, det kan t.o.m. bli stoppförbud på långa vägavsnitt som går genom naturen och under inga som helst omständigheter kommer man att få lämna vägområdet, inte ens i en nödsituation. Nya politiskt korrekta åsikter kommer i dagen och vinner sakta mak gillande hos våra folkrepresentanter. Redan innehav av något som helst levande djur kommer att betraktas som mycket perverst i ett samhälle som nu helt har separerat från naturen. Vi får nöja oss med att dressera sådant som myndigheterna ännu inte har full kontroll över och som letar sig in i våra stadslägenheter som flugor, mygg och någon enstaka geting, eller i bästa fall, för den som verkligen är fortfarande i smyg intresserad av naturen, en koloni med kackerlackor. Där kan den skicklige dressören få ihop en teaterensemble i miniatyr, och illegala och hemliga nattklubbar, med ingång från mörka gränder, kommer att uppstå med dessa förbjudna ensemblers på scenen. En och annan illegal loppcirkus kan också beskådas på någon undangömd plats. Men än är det en bit dit, åtminstone hinner jag lägga undan årorna innan dekadensen har nått riktigt så långt, men redan du som är ung idag kan nog råka ut för ett smakprov från detta korrekthetens skräckvälde. Minns George Orwells bok ”1984”. Det i boken beskrivna samhället, som då betraktades som ett utopiskt skräckscenario, har vi idag och vi har vant oss vid den. Låt oss därför fortsätta att njuta av vår samvaro med hundar och andra tamdjur så länge det går. Nästa generation människor får dressera sina japanska vårdrobotar bäst de vill.

Skall man dra några slutsatser av all elektronik vi idag hänger på hundarna så är väl Briz vid spakarna på Gripen ingen omöjlighet i framtiden. Utvecklingen är oförutsägbart accelererande och det som idag är fantasier kan vara verklighet i morgon.

I den här sista tredjedelen av boken som handlar om hunden har jag avstått från att raljera alltför mycket. Jag vill ju absolut inte att någon missförstår mig så gravt att en hund får lida för det. Våra hundar, likaväl som andra tamdjur, är helt livegna och vi styr till 100 % över deras liv. Om de mår bra eller dåligt, är lyckliga eller olyckliga, är helt upp till oss och våra samveten att bestämma. Inom dressyren pratar man om att djur kan ”habitueras”, tillvänjas, att stå ut med olika saker eller att negligera olika saker, som våra signaler. Det man ofta glömmer är att detta gäller människan också, minns hur jag tidigare berättade om hur jag

själv på några veckor habituerades att t.o.m. tänka på ett nytt språk. En riktigt hygglig och snäll ung gosse eller flicka kan i det militära snabbt habitueras att helt skoningslöst döda och lemlästa andra människor. Vi har under årtusenden av kristen religion fått vänja oss vid, habituerats, att tro att vi är de högst stående varelserna på jorden och de enda varelserna som Skaparen försåg med en själ och ett känsloliv. Det här måste vara den huvudsakliga orsaken till att vi många gånger har ett fullständigt empatilöst förhållande till djuren, se bara på våra köttdjurfabriker, djurtransporter och slaktmetoder. Det enda på jorden förekommande *naturliga* sättet att föda upp och ta livet av ett bytesdjur, d.v.s. att låta den leva helt fritt tills den tas av daga av en jägare av något slag, ett rovdjur från djurriket eller ett mänskligt sådant, tar man avstånd ifrån eller vill helt förbjuda. Det, mina damer och herrar, är habituering i mastodontformat!

Den hundägare och djurälskare som inte bryr sig om eller orkar att kämpa för att få till stånd en förbättring inom livsmedelsindustrin och dess hantering av alla sorters kommersiella djur, kan i alla fall komma ihåg Ivan Petrovich Pavlovs slutsats av sina studier på hundar; att hunden är ”en liten människa”. Kan vi på ett nyktert sätt hålla den tanken i minnet i vårt dagliga umgänge med våra hundar så kommer vi att göra dem en välgärning som de definitivt är förtjänta av och som vi inte behöver skämmas för.

Sunnie Solsken

Sunnie kom till oss vid två månaders ålder som en varm virvelvind en het sommardag genom ett öppet fönster. Hon fick gardinerna att fladdra och blomkrukorna att falla i golvet från fönsterbrädorna, rörde upp gammalt damm under möblerna och återuppväckte vårat sedan länge i slentrian cementerade hundintresse. Fyra månader senare virvlade hon plötsligt till igen och försvann genom en öppen dörr för alltid ur våra liv. Efter att hon lämnat oss var vi utan hund i flera veckor, sedan kom Lärka in i vårt liv som ett helt oplanerat substitut, utan hund kunde vi ju inte vara. Men ännu har vi inte sett den hund som skulle ha kunnat ersätta Sunnie helt och hållet…

Sunnie tog oss med storm men var själv tämligen oberörd av uppståndelsen hon orsakade. Hon tog vad hon ville ha, när hon ville ha det och var hon ville ha det. Vi bara skrattade och höll i oss!

Men nu skall vi ta det från början igen, precis som det var. När Briz var som bäst som jakt-hund vid 8 - 9 års ålder ville vi ha en efterträdare att lära upp i tid så att det skulle bli en obruten övergång från en fungerande jakthund till nästa. Maud, tillsammans med många andra, hade fått upp ögonen för en viss kennel i Jämtland som i en liten men jämn ström producerade framgångsrika engelsk setter. Det var alltid kö till valparna och då vi bara var intresserade av tikvalp blev urvalet än mer begränsat för vår del. Men så till slut fick vi en tikvalp som hade blivit kvar i korgen sedan tre andra hade valt ut sin. Denna valp hette Sunshine och fick av oss förnamnet Sunnie. Hon tog oss med storm, med eller mot vår vilja brydde hon sig inte om. Ganska snart, och då menar jag inom några timmar, förstod vi att

den här lilla krabaten ville lösa alla problem med kamp. Hon hade en utpräglad social kamplust som hon tog hjälp så fort ett hinder fanns i hennes väg och för en liten valp som pysslar med undersökande verksamhet finns det många hinder i vardagen. Den oinitierade skall inte blanda ihop ”kamplust” hos en setter med ”kamplust” hos en Pitbullterrier, det är egentligen samma sak, men ändå långt ifrån samma sak i praktiken.

Då Sunnie ganska snart förlorade sin polare och mentor Briz fick vi träda in och bjuda ut våra kroppsdelar som objekt för hennes kamplust. Långt efter hennes död hade jag små ärr på mina händer, armar och fötter efter hennes sylvassa valptänder.

En setter med stor kamplust kantar inte sin väg med lik, men den tar sig fram bättre än en annan setter som inte har så stor kamplust. Man skulle kunna säga att bl.a. dess problemlösningsförmåga är bättre. Om den inte tycker om ett krav så gör den mera motstånd innan kravet accepteras, men å andra sidan kommer kamplusten att hjälpa den att lösa svåra problem som en annan hund kanske skulle ge sig inför. Från den korta tid vi fick vara tillsammans med Sunnie så kan vi nog konstatera att hennes kamplust var högt över en genomsnittssetters och faktiskt i nivå med en bra jaktspringers.

Min mer eller mindre hemliga dröm hade under många år varit att korsa en setter av en tuffare typ med en jaktspringer av en tuffare typ. Resultatet skulle sedan i min drömvärld bli en ”Spretter”, en setter med en problemlösningsförmåga utöver det vanliga och med en jaktspringers samarbetsvilja och dresserbarhet. Jag hade i en engelsk jakttidning läst om en jaktspringer/pointer korsning, en ”Sprointer”, som var mycket lättförd och jagade ovanligt intelligent. Ägaren sköt bara fasantuppar och den här sprointern lärde sig mycket snabbt att negligera hönorna och gå förbi dem och bara köra upp tuppar ur buskarna. Jag såg faktiskt min egen Springer göra nästan samma sak. Vissa stora jaktgods sätter ut grupper av fasankycklingar i markerna tillsammans med en vuxen vanlig tam höna. Tamhönan vaktar och guidar fasankycklingarna under uppväxten och lär dem att akta sig för rovdjur, vad som är ätbart och andra färdigheter som behövs i det vilda. Då Springer var van vid tamhöns hemi-

från negligerade hon de som hon stötte på under klappjakterna och sprang i en liten båge runt dem för att istället styra in i flockarna med fasaner. Skulle vara underbart med en lika smart setter för att få fram en bra linje från setter/springer korsningar skulle man förmodligen vara tvungen att köra med ”breed many, kill many”- metoden och jag tror inte man blir så populär av sådan verksamhet i dagens läge.

Sunnie lärde sig grundläggande apportering remarkabelt snabbt. Det var ett rent nöje att jobba med henne och vår förvåning över hennes tidiga inlärningsförmåga var lika stor.

Redan efter några månader stod det dock klart att vi i Sunnie hade fått en renrasig setter med uttalade ”spretter”-egenskaper. Ingen var gladare än jag och Maud såg framför sig en setterägarkarriär med hittills oanade möjligheter. Sunnie var visserligen valpig som andra valpar men inte riktigt lika yr och irrationell som valpar kan och brukar vara. Vi testade henne på utsatta rapphöns redan när hon var mindre än fyra månader gammal och hon visade en remarkabel medfödd förmåga att använda och utnyttja nosen och vittring i söket. Där lärde vi oss väldigt handfast något som Clement Walton hade sagt; ”*man kan inte med någon nu känd metod lära en hund att jaga och använda nosen*”. När vi hade sett hennes för oss häpnadsväckande uppvisning med rapphönsen var vi snart på det klara med att den här hunden behövde vi inte försöka ”lära” någonting om jakt, det kunde hon redan. Det enda vi behövde göra var att ge henne möjligheter till självstudier i ämnet och att vi, medan hon ägnade sig åt självstudier på fältet, skulle hålla käften och bara följa henne.

Med en sådan naturlig förmåga i huset var det svårt att inte skynda långsamt men jag tror att vi lyckades i alla fall. Även om hon tidigt visade spår av samarbetsvilja hade jag lite svårt att tro på det, jag hade slentrianmässigt satt in henne i facket ”Setter”. Men jag såg också när jag var ute med henne i skogen att hon på ett mycket distinkt sätt visade, i motsats till de flesta andra valpar vi haft i den åldern, att hon tyckte att det var jätteroligt att sno runt bland buskar och snår men bara i sällskap med mig! När jag smög undan och ställde mig så att jag kunde spionera på henne såg jag att hon upphörde med all aktivitet så fort hon märkte att hon tappat bort mig. Men istället för att blint börja rusa runt i panik stod hon istället och lyssnade en stund och sedan, om inte det gav resultat, började hon gå runt och försöka hitta vittring av mig på ett intelligent sätt. Det här lugna sättet inför en svårighet hade jag inte sett tidigare hos någon annan lika ung valp och jag såg det upprepas gång efter annan. Jag noterade också att när jag stannade och stod helt stilla utan att göra någonting så stannade även hon, om hon så var 50 – 60 meter bort. Hon stod då och tittade på mig tills jag tog ett nytt initiativ, vilket kunde bestå av att jag kallade in henne eller fortsatte att gå. Tillsammans med andra observationer av henne under några månader var jag till slut säker på att här finns ett inte obetydligt mått av medfödd samarbetsvilja, trots att skalet som omger den är en setters.

Hon var också en synnerligen modig valp, oljud bekymrade henne inte alls utan t.o.m. elhyveln som skriker som en stucken gris och som jag själv inte vill starta utan hörselskydd, rusade hon rakt på för att undersöka så att jag fick hjärtat i halsgropen. När jag såg dessa goda nerver vågade jag försiktigt börja med kravapportering redan när hon var kanske 5 månader gammal. Till min stora förvåning svarade hon inte med ett; ”Nej, vad gör du?” utan med ett; ”Nu förstår jag inte riktig vad du vill, förklara närmare!”. Det var svårt för mig att tro mina ögon men efter några veckor kunde hon hålla, bära och ur handen gripa apportföremålet. Hade hon varit en spaniel hade jag förstått den snabba inlärningen, men en setter som begriper och faktiskt tycker om krav (d.v.s. är villig att samarbeta) så tidigt växer inte på varje träd precis. Men för henne var det ju inte krav, det var ett samarbete och en social kamp samtidigt, d.v.s. en rolig lek - fast med disciplin.

Det är inget under att Sunnie hoppade rakt in i våra hjärtan och t.o.m. den socialt helt oengagerade Briz började snart leka med henne men det blev en mycket kort lek, en enda kväll. Dagen efter att Briz helt accepterat Sunnie, det här var ungefär en eller två veckor efter att vi fått hem henne, fick Briz diagnosen lungcancer och måste lämna oss. Det här var en spark rakt i magen på oss, det var inte bara Briz som lämnade oss utan med henne även sista bandet till Foxy. Vi hade ju inte tagit valpar på Briz då hon var så knepig, trots att hon till slut blev en riktig bra jakthund. Sunnie tröstade oss det bästa hon kunde men det var tungt ändå, vi hade ju tänkt att de skulle få leva ihop under flera år framåt och att Briz skulle lära upp Sunnie, lika mycket som vi. Men så blev det då inte.

Sunnie växte fort kroppsligt, lite oroväckande fort faktiskt och vi trodde inte bara att hon skulle bli en stor representant för sin ras utan en liten misstanke om att allt inte stod rätt till gnagde i oss. Maud lade också märke till att hon inte sträckte på sig som hundar brukar när de har vilat. När hon var sex månader gammal började hon halta lite nu och då och kalla grodor började hoppa på vår rygg, kunde det vara osteochondros? Den här ärftliga sjukdomen hade inte funnits i avelslinjen någonsin tidigare, men alla genetiska förändringar är ju mutationer och en sådan kan ske på vilken individ som helst, när som helst. En kort tid hoppades vi innerligt att det skulle vara växtvärk eller en sträckning, men då det inte blev

bättre utan snarare förvärrades långsamt, togs hon till röntgenundersökning på Ulltuna djursjukhus. Det blev en synnerligen omständlig undersökning men hur veterinärerna än vände och vred på bilderna kunde de bara dra en enda slutsats; Sunnies leder var helt slut och bortom all räddning och det enda man kunde göra för att hjälpa henne var att avsluta hennes liv när hon nu redan låg sövd där på röntgenbordet…

Det blev så även om det verkade helt overkligt, som en svart mardröm som man bara drömmer, men som man inte kan uppleva i verkligheten. Nu var vi utan hund för första gången på 20 år. Inom ett år hade vi förlorat Stila för hennes brutna ledband, Briz i cancer, Clement Walton, som blivit lite av en styvfader för oss under de mera än tio år vi diskuterat hund med honom, gick bort i cancer, så gjorde min mor och slutligen vår underbara Sunnie som vi hade byggt så mycket förväntningar på. Om någon hade velat prova på tystnad, tunga steg, nedstämda blickar och av sorg plågade suckar så hade det gått att finna hos oss i överflöd. Jag började verkligen hata något som inte finns, nämligen ”ödet”, men sådant hat gör ju egentligen ingen annan nytta än att man har ett objekt för sitt hat som man inte kan skada. Lärka kom sedan efter en tid och löste långsamt upp vårt mörker tillsammans med vårsolen, men minnet av Sunnie lär aldrig dö, den är så närvarande att jag nästan aldrig vågar prata om den på ett intimare sätt, en riktig karl gråter ju inte, i alla fall inte offentligt.

Snart efter att hon lämnat oss skrev jag ett brev till henne för vår hemsida. Den är på engelska som det mesta som jag skrivit där är. Jag har funderat på att översätta det till svenska för den här boken men jag tror inte att jag skall göra det. Brevet är egentligen en privat angelägenhet och känsloyttring mellan Sunnie och mig som vårt förhållande var precis då, och som det visserligen fortfarande är, men att översätta det vore att förvanska det. Därför får den komma med i ursprungligt skick, minnet av Sunnie förblir intakt på det viset. Och därmed tackar jag för mig!

Sunnie var grann redan som mycket ung och med sin sagolikt täta päls verkade hon helt oberörd av både regn, kyla och blåst.

Farewell Dear Sunnie Sunshine

***Dear Sunnie**, come here, will you? Jump up on the sofa and lay down beside me. No, no! Don't bite my hand, please; it is not the time to wrestle now. Lay down here and let me put my hand on your silken head and my other hand on your warm, soft belly. Yes, you can gently chew a little on my thumb if you like, but please listen to me now! You know, it is now time for me to tell you a few things that I want you to have with you, during the long journey you are just about to start, far too soon.*

***I** am not a very social or spontaneously open-hearted person, you might have noticed that, but for ex. it takes time for me to get used to and learn to know new puppies. With some puppies it has taken many months. I believe there was one puppy in the past that I never learned to love, and hence had to give away, find a new home for her. So when you came into our house I was to start with also a bit suspicious and wondered what the heck the cat had dragged in? So was Briz, our late 9 years old no-nonsense professional gundog. At first she was also cold as a frog towards you.*

***O**ur attitude did not bother you the least but you started to work up on us immediately. You showed so much courage and competition drive and also gentleness and co-operation so it did not take many days for you to alter our attitude. In fact you never asked me to open the door for you to my hearth. You did not even knock on the door; you just simply kicked it open and jumped in! And there was no way for me to stop you! Yes, I understand today that that was your way to deal with everything. And take it easy now; please do not tear my shirt into pieces! Sunnie - please!*

***F**rom the start we had no actual plan for how to raise you, but wanted to wait and see what kind of a character you were, and then act according to that on a day to day basis. Well, we had one simple plan, though. We thought that Briz would do most of the ground work in raising you to a respecting young dog and also point the way for you on the field. At first Briz was unwilling to agree to that but since you never gave up to work on her she finally, the night before she so sadly and unexpectedly passed away, gave up her resistance and played with you. And so very sad that came to be the first and the last time you two played together. The next day Briz had to leave us due to a final diagnosis of a very severe illness.*

***T**he death of your would-be foster-mother was a kick in the belly for us. You were there, thanks heaven, to comfort us when we needed it, and to keep us busy with practical things and hence help us dispel our dark moments. Yes, I am my tears are falling now that I think of it, and it is good to feel how you again lick the tears from my face. Be kind and clean my nose also, it is running a bit and you do not want your master to look like a mess, do you? Thank you Sunnie! You are as kind as always, you really are!*

***A**lthough you are bold and straightforward when meeting other dogs, the fate never gave you the time to learn to know them really well. If it had, you would have learned that all dogs are individuals, with individual characteristics and behavior. Quite often there is a red line in the dog´s behavior, which is tied to its breed. A setter for ex. is supposed to behave like a setter, at least to some extent. But setters have spaniels as their predecessors from hundreds of years back. The spaniel genes are to a large degree extinct in setters but one*

way or another some of them had become active in you. You showed "a will to please" that is rare or unheard of in setters. You showed "co-operation" that usually must be hammered into setters. And you showed a spaniel-like "trainability", also almost unheard of in setters. It was so easy to work with you and our life with you started to feel like a dream-like glide into luxury, it was difficult to understand that we had been the lucky ones to have you. And in all this delirious flush you were so nice and kind-hearted, my dear Sunnie. So nice, so nice...

***D**uring the winter the setter in you started to show more and more of its feathered tail, but you never lost the spaniel-like characteristics of yours. Instead you developed them further to our great astonishment. Not long ago did you start to "throw" your toys at me in order to get me started, remember that? Of all our earlier dogs only Springer the Spaniel has done so. And we had our wrestling matches every day, several times per day. I still have some scars and small wounds from your teeth on my arms and hands, although they are healing now - to my sadness, I must say. I would like to keep them as a memory of you, kind of tattoos, indeed. Anyway, how many setter owners have to wrestle with their dog every day - and love and enjoy it!*

***W**ithout any particular effort from us you started, quite opposite to what we expected from a setter, to listen to our "Come here" command, even in hunting situations. Well, so far your hunting only consisted of pointing and chasing of the numerous black-birds we have had around our house this winter, but anyway, they stimulate a young dog´s prey drive as much as any game bird does. The fetch training with you was easy as boiling water is for a chef, and you learned to walk at heel without pulling the lead in an instant.*

***Y**ou remember that we very early tested your capability as a birddog, you were some 3,5 months old only, I think. We put out partridge, 4 of them, on a field and let you, without any interference from us, find them as you pleased. You developed from bird to bird and when you had found the fourth bird it was all there, the search, the find, the point, the flush and of course the chase. You learned so fast to read the air and ground scent so we had no actual sensible comments to your performance, but more or less just stood there with our mouths open, looking like empty birds nesting boxes. You taught us a heavy lesson there; did it ever occur to you? To be modest, we were pleased with what you had shown and decided to wait with further field training until you had matured over the winter. After all, as I mentioned, you had given us the lesson, what more could we possibly teach to you about finding birds? There was indeed a red carpet rolled out for you, directly into a bright future. Then the evil Fate came and mercilessly jerked it away from under your feet.*

***M**y very dear friend, we now lay here resting together for the very last time. I can feel your moist and warm nose in my ear and your calm breathing in my hair. I can caress your soft, silken back and beautiful head and ears. I can feel your hearth beat and the energy that flowed between us, from you to me and from me to you. I smile and I cry at the same time but you remain calmly positive, considerately loving and happy, as always.*

***P**lease look at the portrait I made of you on this page. It was a photo I took a cold and very dark day in January. It was actually darker than the camera could handle and the photo was basically dull and useless when I for the first time looked at it in Photoshop. However, I liked your stance and expression in it; it was you, all the way to the last pixel. I went back to the computer and started to play with the controls in the editor, just to see if there was something that could be taken out of the dull, but still attractive photo. At least I thought it was me playing with the Photoshop controls. **I** am not superstitious, religious or something like that, but I am not anymore sure that it was my hand on the mouse that moved the controls. No matter how I moved them, the end result was the same; the only possible improvement of the photo was this angle-like image of you. Today, with the answer book at hand, I like to think that an angle really came and laid her hand on my hand that was holding the mouse, and by directing my hand to create this angel-like image of you, gave us a hint of what would shortly lie ahead. We just did not understand the message...*

***D**ear Sunnie! I hate this moment immensely, but as I now understand that the time has come for you to go, I would like to give you some last advice along your new path. Let's get up... yes, I know that you hate it too, my friend... and go outside into the free air. Let me lift you up in my arms, I have to show you something in the sky. Look over there, to the northwest high up in the blue sky. Do you see the big, white alto-cumulus cloud, shining so beautifully in the sunlight? Yes, it is that one; it looks a bit like a bare mountain.*

***N**ow, when you go, go over the top to the back side of it. That is where grouse go when they die. That is also where Briz is now, together with her mother Foxy. They will welcome you and they will show you how to find, point and flush willow grouse. When you have learned that skill, they will teach you how to handle the most challenging of grouse, or any other game bird for that matter, the King of the high mountain realm - the Ptarmigan! Then at night you will rest close together, or even on top of each other as setters often do, and you will be very comfortable. You will like it there and you will be just as safe there as we like you to be.*

***A**lso give Foxy and Briz all the love from us and tell them we will never forget them but we miss them every day. Let me now kiss your dark, honest eyes and your soft, silken ears, before I let you free. Farwell my dear Sunnie and thank you for all the Sunshine you gave us!*